

**NUORTEN TYÖTTÖMIEN MIESTEN ANTAMAT MERKITYKSET  
ANSIOTYÖLLE JA MIEHISYYDELLE**

ANNIINA SAVOLAINEN  
Tampereen yliopisto  
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö  
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma  
Marraskuu 2016

Tampereen yliopisto  
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

SAVOLAINEN, ANNIINA: Nuorten työttömien miesten antamat merkitykset ansiotyölle ja miehisyydelle

Pro gradu -tutkielma, 66 sivua, 3 liitesivua

Sosiaalityö

Ohjaaja: Leena Autonen-Vaaraniemi

Marraskuu 2016

---

Tutkielma käsittelee nuorten työttömien miesten antamia merkityksiä työlle, miehisyydelle ja työn ja miehisyyden suhteelle. Tutkielman ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä tarkastellaan, mitä työ merkitsee nuorille työttömille miehille. Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkastellaan nuorten työttömien miesten kerrontaa miehisyydestä ja siitä, minkälaisen roolin he antavat työlle miehisyyden rakentamisessa. Tutkielmassa käsitteellä työ tarkoitetaan ansiotyötä.

Tutkielma on laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin erään suuren suomalaisen kaupungin työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) asiakkaista. Tutkielmaa varten haastateltiin seitsemää 20–26-vuotiasta miestä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluin puolistrukturoitua teemahaastattelua käyttäen. Tutkielman tulokset analysoitiin teoriasidonnaisella sisällönanalyysillä.

Tutkielmassa selvisi, että nuorille työttömille miehille, työ ensisijaisesti merkitsee tavoitteiden saavuttamisen ja mieluisan tekemisen mahdollistajaa. Elämän eri osa-alueita verrattaessa perhe- ja vapaa-aika arvotettiin työn edelle. Miehisyyden kuvattiin määrittävän tiettyjen ominaisuuksien kautta. Miehisyydspuheessa korostui se, kuinka paljon tämän päivän miehisyyttä määrittää ulkonäkö. Lisäksi miehisyydspuheessa korostui miehen vapaus olla sellainen kuin hän haluaa olla. Tämän päivän miehisyyteen kuulumattomiksi asioiksi kuvattiin ominaisuudet, jotka ennen on vahvasti liitetty olennaiseksi osaksi suomalaisen miehen miehisyyttä. Miehisyyden ei nähty enää tänä päivänä olevan riippuvainen työstä ja olevan sidoksissa työhön.

Avainsanat: nuoret, miehet, ansiotyö, merkitys, miehisuus, maskuliinisuus

University of Tampere  
School of Social Sciences and Humanities

SAVOLAINEN, ANNIINA: Meanings that young unemployed men give to the work and masculinity

Master's Thesis, 66 pages, 3 appendix pages

Social Work

Supervisor: Leena Autonen-Vaaraniemi

November 2016

---

This study deals with the importance that young unemployed men give to work, masculinity and the relationship between work and masculinity. The first research task is to examine what work means to young unemployed men. The second research task is to examine what young unemployed men reveal about masculinity and what kind of role they give work while building their masculinity. In this study the term work refers to paid work.

This study is qualitative. The research data is gathered from clients of an employment advancement service called TYP in a large city in Finland. The research data consists seven interviews with 20–26-year-old men. The interviews were executed as half-structured theme interviews. The results of the study are analyzed with a theory directive analysis.

The study shows that young unemployed men perceive work as an enabler of pleasant activity and reaching ones goals. Comparing different fields in life, time with family and free-time are valued ahead of work. The definition of masculinity is revealed to be a compilation of certain qualities. Talking about what determines masculinity today, appearance and freedom of being oneself were highlighted. The qualities that were strongly related to the masculinity of Finnish men before aren't experienced as relevant today. Today's masculinity isn't seen depended of employment.

Keywords: youth, men, paid work, importance, masculinity

# SISÄLTÖ

1 JOHDANTO .....	1
2 SUOMALAISET NUORET JA TYÖ.....	3
2.1 Työelämän muutokset .....	3
2.2 Suomalaiset nuoret työmarkkinoilla .....	4
2.3 Työn merkitys nuoruudessa .....	6
3 MIESSUKUPUOLI TUTKIMUKSEN KOHTEENA.....	10
3.1 Sosiaalinen sukupuoli ja maskuliinisuudet .....	11
3.2 Hegemoninen maskuliinisuus .....	15
3.3 Miesten ja työn välinen suhde miessukupuolen näkökulmasta .....	17
4 TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	22
4.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset .....	22
4.2 Sosiaalinen konstruktionismi ja merkitysten tutkiminen .....	22
4.3 Teemahaastattelu ja aineisto .....	24
4.4 Sisällönanalyysi .....	28
4.5 Tutkielman eettisyys ja nainen tutkimassa miehiä.....	29
5 ANSIOTYÖN MERKITYS .....	32
5.1 Työ tavoitteiden saavuttamisen ja mieluisan tekemisen mahdollistaja .....	32
5.2 Työ viimeisellä sijalla elämän eri osa-alueista .....	37
6 MIEHISYYS JA MIEHISYYDEN JA TYÖN SUHDE.....	42
6.1 Ei ryypäämiselle, kyllä kädentaidoille .....	42
6.2 Työtönkin mies on mies.....	47
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	52
LÄHTEET.....	60
LIITE 1: TIEDOTE PRO GRADU -TUTKIELMAAN OSALLISTUMISESTA .....	67
LIITE 2: PUOLISTRUKTUROITU TEEMAHAASTATTELURUNKO .....	68

# 1 JOHDANTO

Viime vuosina työllisyys ja työ ovat olleet suomalaisen yhteiskunnallisen keskustelun keskiössä. Luonteenomaista tälle keskustelulle on ollut ajatus siitä, että hyvinvointia voi syntyä vain työstä. Poliitikassa tehdyt ratkaisut vaikuttavat keskeisesti työhön ja työllisyyteen. Yksilötasolla tarkasteltuna omasta toiminnastaan päättävillä suomalaisilla on kuitenkin paljon vapautta ja vastuuta työhön liittyvissä asioissa. Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle nuoremmat sukupolvet tulevat saamaan nopeassa tahdissa lisää vastuuta niin yhteiskunnassa kuin työelämässä. (Haavisto 2010, 7–25.)

Kandidaatintutkielmassani (Savolainen 2015) tutkin, mitä työ merkitsee suomalaisille miehille. Miehet veivät minut niin sanotusti mukanaan tutkimuskohteena ja halusin jatkaa heidän tutkimistaan myös pro gradu -tutkielmassani. Kandidaatintutkielmaa (mt.) tehdessä kävi ilmi, että miehen ja työn suhteen tarkastelu laadullisin tutkimusmenetelmin on keskittynyt Suomessa keski-ikäisiin miehiin. Kandidaatintutkielmani (mt.) tulokset korostivat sitä, kuinka tärkeä tekijä työ on miehen elämässä ja kuinka monia merkityksiä se voi miehen elämään tuoda. Tulokset herättivät kiinnostukseni tutkia pro gradu -tutkielmassani, mitä työ merkitsee nuorille suomalais miehille: saako se yhtä tärkeän ja samanlaisen roolin heidän elämässään kuin se on saanut heidän isiensä tai isoisiensa elämässä?

Miehiä ja poikia tutkitaan useissa oppialoissa, mutta suuri osa tutkimuksesta ei kiinnitä huomiota sukupuoleen. Sen sijaan mies- ja maskuliinisuustutkimus tekee miesten ja poikien sukupuolta näkyväksi. (Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 175.) Kandidaatintutkielmani (Savolainen 2015) aineistoa analysoidessani esiin nousi mielestäni vahvasti se, että miehen ja työn suhteeseen vaikuttaa myös miessukupuoli. Tässä tutkielmassa on tarkoitus tarkastella työlle annettujen merkitysten lisäksi miesten antamia merkityksiä miehisyydelle ja työn ja miehyyden suhteelle. Collinsonin ja Hearnin (2005, 302) mukaan miehyyden ymmärtämiseksi on tärkeää tutkia yksilöiden ja sosiaalisten rakenteiden – esimerkiksi työn – vuorovaikutusta ja yhteyttä.

Nuorten miesten tutkiminen on oman kiinnostukseni lisäksi myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna tärkeä ja ajankohtainen aihe. Julkunen (2010, 267) nostaa esiin sen, kuinka suomalaisen sosiaalipolitiikan tavoitteena on pitää inhimilliset resurssit mahdollisimman tuottavassa käytössä. Käytännössä tämä näkyy korkean työllisyyden, pitkän työuran, työelämän vetovoiman, työ- ja toimintakyvyn ylläpidon, aktivoinnin ja kannustamisen tavoitteissa. Näihin

tavoitteisiin pyrittäessä ongelmana on 2000-luvulla nähty nuoret miehet: koulupudokkaat, syrjäytyvät, lihavat, asevelvollisuuden keskeyttävät ja riittämättömästi kouluttautuneet nuoret miehet. (Mt., 267.) Nuorten miesten ja työn suhdetta tarkasteltaessa sukupuoli on mielenkiintoinen tekijä myös siksi, että suomalaisnuoriin liitetty kuva menestyjistä ja syrjäytyneistä on sukupuolittunut (Nikunen 2015). Nikunen (mt.) avaa tätä ajatusta seuraavasti: ajatellessamme syrjäytyntä nuorta ensimmäinen mielikuvamme on usein nuori mies, mutta samalla liitämme usein myös menestyjiin maskuliinisiksi miellettyjä ominaisuuksia.

Työn tuomia merkityksiä nuoren miehen elämään ei juurikaan ole tutkittu. Heinonen (2011, 43) kuvaa sitä, kuinka suomalaisen miehen elämä on neljän A:n kamppailua; kilpailua ansiosta, akasta, asunnosta ja autosta. Myös suomalaisen miehen syrjäytymiskierre alkaa näiden neljän A:n menettämisestä – usein vielä juuri tässä järjestyksessä (mt., 43). Jokiranta (2003, 16) kertoo miehen menetyksieriteessä työn, perheen, terveyden sekä elämän sosiaalisten yhteyksien kietoutuvan yhteen. Heinosen (mt., 43) ja Jokirannan (mt., 16) huomiot siitä, että miehen syrjäytymiskierre saa usein alkunsa työn menetyksestä ja sen vaikutuksen olevan koko miehen elämänhallintaa uhkaava tekijä korostaa mielestäni sitä, kuinka tärkeää nuorten miesten tutkiminen on sosiaalityön viitekehystä.

Suomessa ollaan tutkittu eri oppialojen puitteissa nuorten työttömyyttä. Vaikka tätä tutkielmaa varten on haastateltu nuoria työttömiä miehiä, tutkielman tarkoituksena ei ole pureutua työttömyyden problematiikkaan. Sen sijaan olen tutkielmassa kiinnostunut nuorten miesten antamista merkityksistä työlle, miehisyydelle ja työn ja miehisyyden suhteelle. Tutkielman tarkoituksena on antaa ääni nuorille miehille työhön ja miehisyyteen liittyvissä asioissa. Samalla tutkielma tarjoaa mahdollisuuden tarkastella, onko miehisyydelle ja työlle sekä niiden suhteelle annetut merkitykset muuttuneet eri sukupolvien miesten välillä.

Seuraavissa luvuissa, luvuissa kaksi ja kolme, kuvaan tutkielmani teoreettista viitekehystä. Luvussa kaksi esittelen ympäristöä, jossa nuoret suomalaismiehet rakentavat suhdettaan työhön. Luvussa kolme käsittelen teoriaa sosiaalisesta sukupuolesta (gender), maskuliinisuuksista ja hegemonisesta maskuliinisuudesta ja paikannan tutkielmaani aiempiin miehen ja työn suhdetta käsitelleisiin tutkimuksiin. Luvussa neljä kerron, kuinka toteutin tutkielmani. Luvuissa viisi ja kuusi esittelen tutkielmani tulokset ja keskustelutan niitä teoretiedon sekä aiempien tutkimusten kanssa. Tutkielmani viimeinen luku, luku seitsemän, koostuu johtopäätöksistä.

## 2 SUOMALAISET NUORET JA TYÖ

Tässä luvussa kuvaan Suomessa tapahtunutta työelämän muutosta 1990-luvulta tähän päivään sekä sitä, miten nämä muutokset kohdistuvat suomalaisiin nuoriin. Kuvaan muuttunutta työelämää ja nuorten asemaa työmarkkinoilla siksi, että ne vaikuttavat olennaisesti myös siihen, mitä työ voi nuorille miehille merkitä. Lisäksi kerron tässä luvussa, mitä nuoruus on elämänvaiheena ja mikä rooli työllä on nuoruudessa. Luvun lopuksi avaan teoriaa työn merkityksestä.

### 2.1 Työelämän muutokset

Ennen 1990-lukua työmarkkinat toimivat Suomessa varsin vakaasti. Yksilöt pysyivät työmarkkinoilla sinne kerran siirryttyään. Työttömyyskään ei juuri haitannut, koska laajamittainen työttömyys oli lähinnä vain ohimenevä ilmiö. 1990-luvun alussa taloudellinen taantuma vähensi työvoiman kysyntää. Samanaikaisesti työmarkkinoilla oli käynnissä rakenteellinen muutos. (Suikkanen, Linnakangas, Martti & Karjalainen 2001, 64–167.) 1990-luvulle tultaessa suomalaisesta yhteiskunnasta oli tullut tehomarkkinatalouden yhteiskunta. Tähän muutokseen olivat syinä maailmantalouden globalisoituminen, teknologian vallankumous sekä näihin olennaisesti liittyneet sosiaalisen eriarvoisuuden kasvu ja lisääntynyt yksilöllistyminen. Myös työvoiman tarpeeseen kohdistui syvällinen muutos. Enää ei tarvittu massatyöntekijöitä liukuhihnojen ääreen vaan hyvin koulutettuja työntekijöitä. Työntekijöiltä alettiin vaatia enemmän ammattitaitoa ja erikoistumista sekä kykyä mukautua uusiin työtehtäviin. Työelämä alkoi rakentua korkean pätevyyden ja osaamisen varaan. (Heinonen 2006, 22–25.)

Konkreettisimmillaan 1990-luvun alun lama merkitsi ennen kaikkea työmarkkinoiden huomattavaa supistumista. Työttömyydestä muodostui monille "pysyvää tilapäisyyttä"; tilapäisten työsuhteiden, työhallinnon tukitoimien, koulutuksen ja työttömyyden jatkuvaa vuorottelua. (Vähätalo 1998, 60.) 1990-luvun laman jälkeen pysyväisluonteiseen työhön on ollut haastavaa päästä ilman kunnan koulutusta. Niin sanotut jokamiehen työmarkkinat ovat kadonneet lähes kokonaan. Lisäksi niin sanotut normaalit – säännölliset, pitkäaikaiset ja täysipäiväiset – työsuhteet ovat vähentyneet ja pätkätyöt yleistyneet. Tämä muutosprosessi on näkynyt Suomen työmarkkinoilla jo pitkään, mutta erityisesti 1990-luvun laman jälkeen muutokset ovat olleet nopeita ja syviä. (Heinonen 2006, 36–38.)

Koulutuksesta on tullut välttämätön, mutta ei kuitenkaan enää riittävä ehto työmarkkinoille kiinnittymiseksi (Järvinen & Vanttaja 2005, 38). Työmarkkinoille kiinnittymisen haasteen lisäksi yksilön tilanne on muuttunut monella tapaa epävarmemmaksi. Perinteinen malli koulutuksesta työelämään on jäämässä historiaan ja tilalle ovat tulleet erilaiset siirtymät työelämän ja koulutuksen sekä työelämän ja työttömyyden välillä. Odotus koko työiän kestävästä yhtenäisestä työurasta on vaihtunut pysyvään epävarmuuteen työn jatkuvuudesta. (Suikkanen, Martti & Huilaja 2006, 106–117.) Myöskään niin sanotuissa pysyvissä työsuhteissa olevien asema ei ole enää turvattu, koska voittojen tavoittelusta on tullut yritysten ensisijainen tavoite. Jos tuotannon tehostaminen sitä vaatii, joukkoirtisanomiset ovat yksi toimenpide, jolla yritykset voittoja tavoittelevat. Siten työttömyysuhka koskettaa niin epätyypillisissä kuin tyypillisissäkin työsuhteissa työskenteleviä. (Aro 2006, 207.) Yhä useammin yksilöt joutuvat tyytymään epävarmoihin töihin ja kilpailemaan hyvistä työtilaisuuksista (Kasvio 2014, 12–13).

## 2.2 Suomalaiset nuoret työmarkkinoilla

Suomalaisilla nuorilla ei ole omia muilta ikäryhmiltä suljettuja työmarkkinoita vaan he toimivat samoilla työmarkkinoilla kuin muut ikäryhmät. Nuorten tilanteet työmarkkinoilla ovat kuitenkin monimuotoisemmat kuin aikuisilla. Monimuotoisuus ilmenee vilkkaina liikkeinä eri työmarkkinatilojen välillä. Toisin kuin aikuiset yleensä, useat nuoret voivat yhden vuoden aikana olla työllisiä, työttömiä ja työvoiman ulkopuolella ollen esimerkiksi opiskelemassa, suorittamassa asevelvollisuutta tai ihan vain toimettomana. (Hämäläinen 2002, 12–14.)

Yksi nuoriin ja työmarkkinoihin kohdistuva erityispiirre on se, että nuorten siirtyminen työmarkkinoille tapahtuu pikkuhiljaa ikävuosien 15–29 aikana. Nuorimmasta ikäryhmästä suurin osa on työvoiman ulkopuolella, opiskelemassa, kun taas 25–29-vuotiaista työvoimaan osallistuu jo lähes yhtä suuri osa kuin aikuisten ikäluokissa. (Hämäläinen 2004, 100.) Toinen nuoriin ja työmarkkinoihin kohdistuva erityispiirre on se, että nuorten työvoimaan osallistuminen on hyvin suhdanneherkkää. Yleinen työvoiman kysynnän lasku johtaa nuorten kohdalla huomattavasti muita ikäryhmiä suurempaan työn tarjonnan laskuun. Yleinen työvoiman kysynnän elpyminen taas saa eniten aikaan työn tarjonnan kasvua juuri nuorille. (Hämäläinen 2002, 13–51.)

Nuorten työuran alkuvaiheelle leimallista on etsintä, joka johtuu niin työmarkkinoiden tilasta kuin myös siitä, että nuoret yrittävät löytää omaa paikkaansa (Hämäläinen 2002, 13–51). Myös Pyöriä ja



Ojala (2012, 184) kuvaavat, kuinka työmarkkinoille astuvien nuorten asemaan saattaa liittyä ongelmallista epävarmuuden kasautumista. Lisäksi he (mt., 180) huomauttavat, että työmarkkinoiden vaiheilla ja tilanteilla on kauaskantoiset seuraukset juuri työmarkkinoille astuneiden työntekijöiden aseman kehitykseen ja muutokseen, kun asiaa tarkastellaan pitkällä aikavälillä.

Räisänen (2010, 3) kertoo, että nuorista ollaan aina oltu huolissaan. Aivan erityinen huolen laji on hänen (mt., 3) mukaansa ollut huoli nuorten työllistymisestä ja työelämään kiinnittymisestä. Uhkaavan työvoimapulan johdosta myös valtion tasolla ollaan kiinnostuneita nuorista. Nuorten toivotaan aloittavan opiskelu ja työelämä nykyistä aiemmin. Kohtalokkaimpana pidetään nuoren jäämistä koulutuksen ulkopuolelle, sillä se johtaa helposti myös työelämän ulkopuolelle jääntiin. Viime vuosina erityistä huolta on aiheuttanut suuri joukko työttömiä ja muuten ei-aktiivisia nuoria, joiden pelätään jäävän taloudellisen taantumun seurauksena työmarkkinoiden ulkopuolelle pitkäksi ajaksi. (Myrskylä 2011, 29–30.)

Nuorten ykkösongelman ajatellaankin yleensä olevan juuri työttömyys (Hämäläinen & Juutilainen 2010, 22–25). Nuorten työttömyyttä vastaan ollaan Suomessa yritetty taistella esimerkiksi nuorten yhteiskuntatakuu -hankkeen voimin. Nuorten yhteiskuntatakuu tuli täysimääräisenä voimaan vuoden 2013 alussa. Sen ajatuksena on, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. (Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma 2011, 46.)

Keinänen ja Sinivuori (2010, 5–8) kertovat, että 2000-luvulla nuorten miesten työllisyysaste on heikentynyt enemmän kuin nuorten naisten. Vuonna 2015 OECD:n tekemässä vertailussa kävi ilmi, että 20–24-vuotiaista suomalaisista nuorista koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oli naisista 15,4% ja miehistä yli viidennes 21,1%. Keskiarvo koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevista miehistä oli tutkimuksessa verratuissa 37 maassa 15,5%, joten muihin OECD-maihin verrattuna suomalaisten nuorten miesten tilanne on huomattavasti huonompi. (OECD 2016.)

### 2.3 Työn merkitys nuoruudessa

Ihmiset pyrkivät löytämään merkityksiä ympärillään oleville asioille (Baumeister & Vohs 2002, 613). Wrzesniewski (2003, 297) kertoo, että työn merkityksiä on paljon tutkittu, mutta harvemmin on määritelty, mitä sillä tarkoitetaan. Työn merkityksen voidaan ymmärtää olevan arvoja, uskomuksia ja odotuksia, joita ihminen liittää työhön. Yksilöiden työlle antamat merkitykset saavat vaikutteita sosiaalisista instituutioista kuten perheestä, kouluista ja työpaikoilta. Siten työn merkitysten nähdään yksilöllisen näkökulman ohella rakentuvan myös sosiaalisesti. Työlle annetut merkitykset ovat tällöin jaettuja tulkintoja siitä, mitä ihmiset haluavat ja odottavat työltä. Tulkinnat rakentuvat sosiaalisessa todellisuudessa ja vaikuttavat sitä kautta yksilöiden toimintaan. (Ruiz Quintanilla 1991, 84–85.)

Wrzesniewskin (2002, 232) mukaan se, mitä työ ihmisille merkitsee vaihtelee suuresti. Työn merkityksiä on yleisimmin tutkittu työkeskeisyyden, työhön sitoutumisen, työhön osallistumisen, sisäisen ja ulkoisen motivaation sekä työn arvojen avulla. Suurin osa näistä käsitteistä liittyy työn tärkeyteen elämässä tai tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseen työn avulla. (Mt., 232.) Myös Ros, Schwartz ja Surkiss (1999, 50) puhuvat työn merkityksen ja tavoitteiden linkittymisestä vahvasti toisiinsa. He (mt., 50) ymmärtävät työn olevan tärkeässä roolissa ihmisten elämässä, koska se mahdollistaa saavuttamaan elämälle asetettuja tavoitteita.

Bellah, Madsen, Sullivan, Swidler ja Tipton (1985, 66) kuvaavat sitä, kuinka ihmiset suhtautuvat työhön kolmella eri tavalla: työnä, urana ja kutsumuksena. Jokainen näistä työhön suhtautumisen tavoista korostaa erilaisia syitä ja merkityksiä työn tekemiselle. Jokainen työhön suhtautumisen tapa liittyy myös tavoitteisiin. Yksilöille, joille työ on vain työtä, työnteko mahdollistaa rahan saannin ja elämisen. Tällöin työn merkitys on taloudellinen menestyminen, turvallisuus ja kaikki, mitä rahalla voi ostaa. Heille, jotka suhtautuvat työhön urana, työ merkitsee kehittymistä läpi elämän, saavutuksia sekä etenemistä ammatissa. Työhön suhtautuminen urana tuo usein korkeamman sosiaalisen arvon, enemmän henkilökohtaista valtaa omaan työntekoon ja sen kautta vahvemman itsetunnon. Työtä kutsumuksenaan pitävien on haastavaa erottaa työ muusta elämästä. Heille itse työn tekeminen on merkittävää, ei vain sen kautta saadut hyödyt. (Mt., 66.)

Kirjonen (2003, 383) kertoo, että eurooppalaisen kulttuurin historiassa työn merkityksiin ja niiden muuttumiseen ovat suuresti vaikuttaneet uskonto ja politiikka. Muutokselle on ollut ominaista se, että eri aikakaudet ovat painottaneet eri tavoin työn välineellistä ja itsearvoista merkitystä (mt.,

383). Lehdon ja Sutelan (2008, 22) tekemä kolmenkymmenen vuoden ajalle suunnattu tarkastelu suomalaisten palkansaajien ja työn suhteesta kuvaa sitä, kuinka työn sisältö on suomalaisille palkansaajille tullut merkittävämmäksi kuin työstä saatava palkka. Miehet kuitenkin korostivat naisia useammin palkan olevan työn sisältöä tärkeämpi (mt., 22). Sukupuolen lisäksi työn merkitys saattaa eriytyä myös työn laadun ja koulutustason mukaan: esimerkiksi teollisessa työssä ja perusasteen koulutuksen käyneillä palkan tärkeys korostuu (Kirjonen 2003, 393). Kirjonen (mt., 393) huomauttaa, että ammatillisen koulutuksen ja työkokemuksen kapeus heikentävät yksilön mahdollisuuksia ja halua liikkua työmarkkinoilla. Tällöin työn välineellisen merkityksen korostuminen on todennäköistä. Jos toimeentulo on turvattu, muut työn merkitykset eivät saata olla niin keskeisessä asemassa tai jäävät taka-alalle. (Mt., 393.)

Närvi (2014, 176–187) korostaa sitä, että työ voi merkitä ihmiselle monia asioita. Esimerkiksi työn välineellinen arvo voi merkitä muutakin kuin palkkaa ja toimeentuloa. Muun muassa mahdollisuudet työn ja perheen yhteensovittamiseen voivat olla tärkeitä ja tällöin työn merkitys voi samanaikaisesti kiinnittyä sekä työn sisältöön että toimeentuloon. (Mt., 176–187.) Tutkiessaan miesten ja naisten suhtautumista työhön Charles ja James (2003, 246) havaitsivat, että työhön suhtautuminen ja sen tuomat merkitykset elämään muuttuivat miehillä ja naisilla elämäntilanteiden mukaan. Wrzesniewski (2002, 232) huomauttaa, että ihmisen suhtautuminen työhön voi muokkautua myös työn mukaan. Tällöin työn ja ihmisen välinen suhde voidaan nähdä yksilön ja työn välisenä vuorovaikutussuhteena (mt., 232).

Työn yksilöllinen merkitys riippuu paljon myös siitä, millaisia voimavaroja yksilöllä on käytettävissään ja miten hän niitä arvottaa. Arvottaminen sisältää sosiaaliset, henkilökohtaiset ja taloudelliset näkökulmat, joita arvioidaan moraalisiin ja materiaalisin kriteerein. (Kirjonen 2003, 391.) Bauman (1998, 32) kertoo yksilöiden arvioivan työn merkityksellisyyttä sen perusteella, kuinka sillä on mahdollisuus tuottaa miellyttäviä kokemuksia. Työ, joka on täysin vailta miellyttäviä kokemuksia, ei tarjoa olennaista tyydytystä ja siten sellaiselta työltä puuttuu arvo (mt., 32).

Tuppurainen (2010, 19–20) muistuttaa, että työn merkityksiä tutkittaessa tulee aina ottaa huomioon nuoren senhetkinen elämäntilanne ja mahdollisuudet, koska työlle annetut merkitykset ovat aina riippuvaisia kunkin nuoren kohdalla myös niistä. Tuohinen (1990, 38) korostaa, että työn merkitystä tutkittaessa tulisi aina ottaa huomioon yhteiskunnalliset ja sosiaaliset muutokset, jotka ovat

olennaisesti vaikuttaneet ja vaikuttavat nuorten elämään ja työelämään sekä näiden keskinäisiin suhteisiin. Kirjonen (2003, 383) kertoo nuorten toimintaympäristöjen muokkautuvan helposti sen mukaan, millaisiin tulevaisuuden visioihin työstä juuri sillä hetkellä uskotaan. Esimerkiksi työn välineellisen merkityksen – työn mieltämisen vain toimeentuloksi – Kirjonen (mt., 383) arvelee saavuttaneen 2000-luvun alussa huippunsa.

Vaikka nuoruus voi kehittyneissä teollistuneissa yhteiskunnissa kuten Suomessa kestää pari vuosikymmentä, silti sitä pidetään siirtymävaiheena (Nurmi 2003, 256; Ruoppila 2003, 162). Perho ja Korhonen (2003, 323) määrittelevät siirtymän oman elämän pohdinnan ja arvioinnin vaiheeksi, joka sisältää useita yhteenkietoutuvia psykososiaalisia muutoksia. Pohdinnan ja arvioinnin yhteydessä nuoren käsitykset itsestään tai omasta elämästään voivat muuttua (mt., 323).

Nuoruuteen kohdistuu myös useita keskeisiä kehitystehtäviä muun muassa koulutuksen loppuunsaattaminen, ammattitaidon hankkiminen, työuran aloittaminen oman elatuksen hankkimiseksi, itsenäinen asuminen sekä parisuhteen muodostaminen (Ruoppila 2003, 162). Kuusinen (2003, 322) huomauttaa, että vaikka kehitystehtävät vaikuttavat normatiiviselta, kontekstisidonnaiselta ja jäykältä kehityksen kuvaukselta, ne kuitenkin auttavat jäsentämään kehitysvaiheiden välisiä eroja. Kehitystehtävä -käsitettä voidaan perustella myös sillä, että vaikka yksilöt voivat tehdä elämänkulkuaan koskevia valintoja, niitä kuitenkin säätelevät yhteiskunnan antamat mahdollisuudet, vaihtoehdot, säännöt ja standardoidut elämänmallit (mt., 322).

Nurmen (2003, 256) mukaan yksi tärkeä osa nuoruuden kehityksestä liittyy nuoren läpikäymiin roolimutoksiin. Yksi näistä roolimutoksista liittyy nuoren irtautumiseen lapsuuden perheestä. Toinen roolimutuos koostuu aikuiselämän rooleihin valmistautumisesta. Aikuisuuteen valmistautumiseen kuuluvat erilaiset koulutukseen, ammatinvalintaan, elämäntapaan ja ihmissuhteisiin liittyvät valinnat. Nämä valinnat ohjaavat nuorta tiettyihin aikuisuuden rooleihin. (Mt., 256.)

Nuoren aikuistumisprosessi tapahtuu vähitellen ja se on yksilöllinen. Suuri osa nuorista saavuttaa aikuisuuden tunnusmerkit vaihtelevasti kolmannen elinvuosikymmenen aikana. (Nurmi 2003, 257.) Pidentynyt nuoruus on modernin yhteiskunnan tunnusmerkkejä ja tästä on seurannut ristiriita nuoruuteen kohdistuvien kehitystehtävien kanssa. Nuoruuden katsotaan päättyneen, kun nuori on saavuttanut fysiologisen ja fyysisen kypsyyden ja hänestä on tullut taloudellisesti riippumaton. Lisäksi nuoruuden päättymisen katsotaan määrittävän sen perusteella, että nuori on saavuttanut

lainsäädännön ikärajat. Tällöin kulttuuriset toiminnan rajoitukset ovat poistuneet. (Ruoppila 2003, 163.) Nurmi (mt., 257) huomauttaa, että nuoruuden alku on selkeämmin määriteltävissä kuin sen päättyminen. Nuoruuden päättymisessä on paljon yksilöllistä vaihtelua (mt., 257).

Nuoruusiän kehitys on tapahtumakulku, jossa nuori ohjaa omaa kehitystään asettamalla tulevaisuutta koskevia tavoitteita, hän pyrkii toteuttamaan ne ja arvioimaan menestystään oman elämän hallinnassa (Nurmi 2003, 271). Nuoruus on siis tulevaisuuteen suuntautumista. Mitä enemmän nuori kokee voivansa vaikuttaa elämänsä kulkuun, sitä kauaskantoisempia suunnitelmia hän kykenee tekemään. Nuoren kokiessa omat vaikutusmahdollisuutensa vähäisiksi oman toiminnan suunnittelua ei pidetä mahdollisena vaan silloin eletään vain tässä ja nyt. (Ruoppila 2003, 165.)

Nuoret aikuiset panostavat siihen, minkä kokevat tärkeäksi tulevaisuuden kannalta ja siksi ammatti ja työ ovat merkittävät tyytyväisyyden sekä elämän merkitykselliseksi kokemisen lähde. Ammatinvalinta on tärkein nuoren elämänrakennetta jäsentävä prosessi vaikka kulttuurin ja erityisesti työelämän isot muutokset ovat muuttaneet työn ja uran roolia ja merkityksiä nuorten elämässä. Uran valinta on yksi edellytys itsenäisen aikuiselämän suunnittelulle ja toteuttamiselle. Yhteiskunnan taloudellisen tilanteen heilahtelut ja työelämän muutokset ovat tehneet työuralle pääsemisestä tai asettumisesta monelle nuorelle haastavan ongelman. Nuoren on valmistauduttava jatkuvaan koulutukseen jo saatujen valmiuksien käydessä tarpeettomiksi. Monen nuoren on kohdattava ammatinvalintaongelma kenties useita kertoja elämässään sekä varauduttava jatkuvaan muutokseen. Yhteiskunnallisesta tilanteesta riippumatta nuoren tulisi kuitenkin pystyä sijoittumaan johonkin pysyvältä ja pidemmältä tuntuvalle työuralle. (Kuusinen 2003, 313–315.)

Jo nuoruuden kehitystehtäviin liittyvien tavoitteiden puuttuminen johtaa nuorten huonoon sopeutumiseen ja vähäisempään hyvinvointiin (Nurmi 2003, 268). Erityisiä vaikeuksia syntyy, kun nuori joutuu yhteiskunnan odotusten ja sen tarjoamien mahdollisuuksien takia ristiriitatilanteeseen. Tällainen tilanne on esimerkiksi Suomessa vallitseva työttömyys ja työpaikkojen vähäinen tarjonta työnhakijoiden määrään nähden. Nuorilta odotetaan työhön sijoittumista ja siitä seuraavaa taloudellista itsenäistymistä. Laajan työttömyyden vallitessa suuri osa nuorista ei voi täyttää tätä kehitystehtävää vaikka heillä olisi vakaa pyrkimys ja edellytykset tehdä työtä. Yhden keskeisen kehitystehtävän saavuttamattomuus vaikeuttaa yleensä myös muiden kehitystehtävien ratkaisemista. (Ruoppila 2003, 164–165.)

Koska työelämään siirtymistä pidetään yhtenä keskeisenä aikuisuutta määrittävänä roolisiirtymänä, pitkä työttömyys voi vaarantaa nuoren koko aikuistumiskehityksen. Työelämään siirtyminen on usein edellytyksenä muiden aikuistumista määrittävien siirtymien toteutumiselle, taloudelliselle itsenäistymiselle ja perheen perustamiselle. Työttömyys voi siis olennaisesti haitata tai ainakin siirtää koko aikuistumiskehitystä useilla vuosilla. (Nurmi 2003, 274.) Työn aloittamisen ja itsenäistymisen merkittävät roolit elämänsuunnan suuntaamisessa perustuvat siihen, että ne vaikuttavat yksilön elämänsuunnan tunteen muodostumiseen (Pickles & Rutter 1991 Rönkä 1994, 153 muk.). Kuusinen (2003, 315) kertoo, että tilanteissa, joissa työtä ja työpaikkoja on nuorille vähän tarjolla, elämänsuunnan kannalta on merkittävää se, että monille nuorille työ ei ole elämän merkitykselliseksi kokemisen lähde.

Yksi tärkeä tekijä, joka muokkaa ikään liittyviä odotuksia ovat sukupuoleen liittyvät odotukset. Vaikka Suomessa poikien ja tyttöjen nuoruuden kehitystehtävät ja erityisesti institutionaaliset siirtymät ovat varsin samanlaisia, ilmenee Suomessakin selviä sukupuolieroja esimerkiksi työelämään suuntautumisessa, perheen perustamisessa ja lasten hankinnassa. (Nurmi 2003, 261.) McDowellin (2003, 58) mukaan onnistunut siirtyminen työelämään on avainasemassa nuoren miehen rakentaessa hyväksyttävää miehistä aikuisuuttaan. McDowell (mt., 58) kuvaa työllä olevan elintärkeä merkitys miehyyden rakentumisessa siksi, että se määrittää, millainen mies nuoresta miehestä kasvaa.

### **3 MIESSUKUPUOLI TUTKIMUKSEN KOHTEENA**

Olen tutkielmassa kiinnostunut miessukupuolesta, joten tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimivat teoriat sosiaalisesta sukupuolesta (gender), maskuliinisuuksista ja hegemonisesta maskuliinisuudesta. Kuvaan näitä teorioita tässä luvussa. Luvun lopuksi paikannan tutkielmaani aiempiin tutkimuksiin. Tutkielman tarkoituksena on tehdä miessukupuolta näkyväksi, joten en paikanna tutkimustani nuorisotutkimuksiin, joissa miessukupuolta ei juurikaan ole otettu huomioon. Nuorten suomalaismiesten suhdetta työhön ei ole juurikaan tutkittu myöskään suomalaisissa mies- ja maskuliinisuustutkimuksissa. Nuoriin miehiin ja työhön kohdistetun tutkimuksen puuttuessa paikannan tutkielmaani suomalaisten miesten ja työn välistä suhdetta tarkastelleisiin tutkimuksiin, joissa miessukupuoli on tehty näkyväksi. Näissä tutkimuksissa kohteena ovat pääsääntöisesti olleet keski-ikäiset suomalaiset miehet. Kuvaan myös muutamia kansainvälisiä tutkimuksia nuorista miehistä ja heidän suhteestaan työhön.

### 3.1 Sosiaalinen sukupuoli ja maskuliinisuudet

Miestutkimuksessa tarkastellaan sukupuolentutkimuksen tapaan mieheyttä ja maskuliinisuutta sosiaalisesti ja historiallisesti tuotettuna sosiaalisen sukupuolen rakenteena (gender) ja toimintana (Jokinen 1999, 22). Tutkijoilla on erilaisia näkemyksiä siitä, muotoutuuko yksilön sukupuoli synnynnäisesti, rakentuuko se hänen ulkopuoleltaan sosiaalisesti tai kulttuurisesti vai onko se jotain tältä väliltä. Sukupuoli voidaan myös nähdä tietyissä tilanteissa tehtyinä toistettuina tekoina; eleinä, asentoina ja puhetaipoina. (Jokinen 2010, 128.)

Valtaosa sukupuolentutkimusta tekevästä on sitä mieltä, että sosiaalinen sukupuoli (gender) on kulttuurisesti tuotettu ja tarkoittaa lähinnä niitä odotuksia, joita meihin miehinä tai naisina asetetaan. Mieheksi ja naisiksi opitaan yhtenä osana normaalia sosiaalistamisprosessia. Tiedostetun kasvatuksen lisäksi yksilö imee itseensä erilaisia tiedostamattomia viestejä ympäristöstään – siitä, mitä häneltä odotetaan. Kulttuurilla tarkoitetaan tässä yhteydessä ennen kaikkea sitä, mikä opitaan normaalissa sosiaalistamisprosessissa. Erityisesti sillä tarkoitetaan arvoja, asenteita ja käyttäytymisen muotoja, jotka siirretään sukupolvelta toiselle. Mieheksi oppiminen tarkoittaa tällöin sitä, että merkitykset, joilla miehet erottavat itsensä naisista, ovat laajasti ottaen sosiaalisesti rakennettuja. Merkitysten summaa, josta miehen identiteetti muodostuu, voidaan kutsua miehiseksi kulttuuriksi. (Grönfors 1994, 66–72.)

Maskuliinisuuden voi yksinkertaisimmillaan ajatella viittaavan ominaisuuksiin, jotka on yhdistetty miehenä olemiseen. Arkikielessä saatamme esimerkiksi ajatella, että ollakseen mies miehen tulisi omata tiettyjä maskuliiniseksi määriteltyjä ominaisuuksia. (Mills 1998, 172.) Yleensä länsimaisissa kulttuureissa maskuliiniseksi ominaisuuksiksi mielletään tunteiden kontrolli, toiminnallisuus, hallitsevuus, suoriutumisen, rationaalisuus ja fyysinen voima. Tähän maskuliinisuuteen eivät kuulu feminiiniseksi määritellyt ominaisuudet kuten emotionaalisuus, empaattisuus ja yhteisöllisyys. (Jokinen 2010, 128–129.) Lehtonen (1995, 26–27) kuitenkin huomauttaa, että maskuliinisuuteen liitetyt tietyt ominaisuudet yksinkertaistavat maskuliinisuuden mutkikkautta, peittävät sen ristiriitaisuuksia ja vaikenevat sen tärkeistä puolista kuten vallan ja alistuksen mekanismeista.

Maskuliinisuus voidaan myös nähdä kategoriana, jonka avulla miehet pyrkivät ymmärtämään itseään ja toisia (Lehtonen 1995, 14–29). Mitä enemmän mies omaa miehen kategoriaan yhdistettyjä ominaisuuksia, sitä enemmän hän on mies. Maskuliinisuudet ovatkin miehisten ominaisuuksien ideaaleja: mitä enemmän mies täyttää maskuliiniseksi määriteltyjä ominaisuuksia,

sitä arvokkaampi hän on miehenä. (Jokinen 2010, 129.) Miehet siis identifioivat itsensä kulttuurisesti hyväksytyihin maskuliinisuuden malleihin (Lehtonen 1995, 14–29).

Osittain maskuliinisuus ansaitaan ikäsidonnaisten siirtymäriittien esimerkiksi rippikoulun, autokoulun ja asepalveluksen suorittamisen kautta. Se ei kuitenkaan yleensä riitä vaan "todellinen miehuus" ansaitaan erityisten suoritusten kautta. (Jokinen 2000, 68, 211.) Räsänen (1993, 49) kertoo maskuliinisuuden keskeisimpiin elementteihin kuuluvan jatkuvan tarpeen vahvistaa, mitata ja osoittaa miehisyyttä korostavan erilaisten suoritusten merkitystä maskuliinisessa identiteetissä. Grönforsin (1994, 71) ja Lehtosen (1995, 13) mukaan maskuliinisuuksiin kuuluu ensisijaisesti myös kilpailu. Lisäksi aktiivisuus on kuvattu osaksi yleistä miehistä kulttuuria ja maskuliinisuuksia (Grönfors 1999, 225). Modernien maskuliinisuuksien keskeinen piirre on Lehtosen (1995, 13) mukaan saavuttamisen pakko.

Sosiaalitieteellisen tutkimuksen ansioista on selvää se, että ei ole vain yhtä maskuliinisuuden mallia, joka löytyisi kaikkialta. Tämän johdosta maskuliinisuuden sijaan tulee puhua maskuliinisuuksista. Erilaiset kulttuurit eri aikoina rakentavat sukupuolta eri tavoin. Maskuliinisuuksien monimuotoisuutta ei esiinny vain yhteiskuntien välillä vaan sitä löytyy myös yhteiskuntien sisältä eri konteksteista. Esimerkiksi yhdessä työpaikassa on erilaisia tapoja esittää miestä ja oppia olemaan mies. (Connell 2000, 10.) Vaikka tietty maskuliinisuuden malli olisi tietyssä kulttuurissa vallitsevassa asemassa, eri aikoina ja myös yhtä aikaa voi olla olemassa monia erilaisia maskuliinisuuksia (Connell 2000, 10; Whitehead 2002, 33–34; Hällgren 2015, 22). Tällä tarkoitetaan sitä, että on olemassa monta eri tapaa, jonka mukaan mies voi olla mies ja nämä tavat olla mies nähdään kulttuurissa enemmän tai vähemmän hyväksyttävänä (Hällgren 2015, 22).

Valtaosa sosiaalitieteiden tutkijoista ymmärtää maskuliinisuuksien olevan rakennettuja. Niitä pidetään yllä vuorovaikutuksessa ja kulttuurissa. Maskuliinisuuksia rakennetaan erilaisten instituutioiden kautta, perheistä kouluun ja työpaikkaan asti. (Connell 2000, 11; McDowell 2003, 12.) Maskuliinisuudet ilmenevät instituutioissa erilaisina käytäntöinä (Connell 1995, 68–76). Connell (mt., 68–76) jatkaa maskuliinisuuksien rakentumiseen liittyvien tekijöiden moninaisuuden kuvaamista kertomalla niiden olevan rakenteiden, käytäntöjen, identiteettien ja ruumiillisten kokemusten risteytymiä. Maskuliinisuudet tulevat esiin miesten käyttäytymisestä. Ne ovat aktiivisesti tuotettuja, ja niiden tuottamiseen käytetään sosiaalisten kontekstien tarjoamia keinoja sekä strategioita. (Connell 2000, 12.)



Morgan (1992, 67) korostaa maskuliinisuuksien liittyvän miesten ja miesten sekä miesten ja naisten välisten suhteiden ylläpitoon. Connell (1995, 69) kertoo, että maskuliinisuuksien avulla voidaan ennen kaikkea tarkastella sitä, miten miehet eroavat toisistaan. Maskuliinisuuksia ei kuitenkaan ole olemassa ilman feminiinisyyksiä (Morgan 1992, 62; Connell 1995, 68). Sipilä (1994, 20) tiivistää, että on tärkeää ymmärtää maskuliinisuudet sosiaalisten suhteiden rakenteeksi. Connell (2000, 10) tähdentää erilaisten maskuliinisuuksien olevan suhteessa toisiinsa erityisesti vallan näkökulmasta: toiset maskuliinisuudet ovat hallitsevia kun taas toiset ovat näihin nähden alempiarvoisia tai marginaalissa olevia. Maskuliinisuuksien kesken on usein jännitteitä ja juuri nämä maskuliinisuuksien väliset jännitteet ovat tärkeitä muutosten lähteitä (mt., 13).

Collinson ja Hearn (2005, 289) ovat sitä mieltä, että työ on isossa roolissa miehiä ja maskuliinisuuksia rakennettaessa. Tutkimukset ovat osoittaneet työn, miehen aseman ja vallan olevan keskeisellä sijalla miehen rakentaessa maskuliinista identiteettiään. Miesten sukupuoli-identiteetti rakennetaan, sitä verrataan ja arvioidaan sen avulla menestykö mies työssään, niin miesten itsensä kuin muiden toimesta. (Collinson & Hearn 2001, 146.) Myös Morganin (1992, 76) mielestä työ on merkittävä perusta miehen identiteetille ja sille, mitä miehenä oleminen tarkoittaa. Morgan (mt., 78) kuitenkin huomauttaa, että jos miehen identiteetti perustuu työhön ja työntekoon, tällöin mies usein tarvitsee naista vahvistamaan tällaista identiteettiä ja minuutta. Lisäksi Morgan (mt., 79) ja Whitehead (2002, 127) korostavat työn ja maskuliinisuuksien suhteen ristiriitaisuutta: työ voi tuoda perustan miehen identiteetille, mutta se voi myös heikentää sitä. Työttömyys voi haastaa miehen maskuliinisuutta ja merkitä kriisiä miehille kulttuurissa, jossa maskuliinisuudet ovat vahvasti sidoksissa työhön (Morgan 1992, 99–100; Lehtonen 1995, 21).

Työn lisäksi maskuliinisuudet yhdistetään usein perheen elättäjän rooliin. Perheenelättäjän rooli yhtenä maskuliinisuuksien määrittäjänä voi joutua paineen alle tilanteissa, jolloin miehet eivät voi elättää perheitään. (Connell 1995, 90.) Connell (mt., 93–94) oli jo kaksikymmentä vuotta sitten huolissaan siitä, että suuri osa nuorista kasvaa ilman odotuksia pysyvästä työllisyydestä, jonka varaan miehet ovat tutuimmin maskuliinisuuksiaan rakentaneet. Sen sijaan nuoret kohtaavat vain jaksottaista työllisyyttä, pitkäaikaista talouden taantumaa sekä usein ainakin lyhytaikaisesti köyhyyttä. Herääkin kysymys siitä, mitä maskuliinisuuksien rakentamiselle tässä työmarkkinatilanteessa käy? (Mt., 94.)

Ranan (2015, 45) mukaan maskuliinisuuksia käsittelevät tutkimukset keskittyvät usein maskuliinisuuksien negatiivisiin merkityksiin ja liittyvät maskuliinisuudet miesten ongelmalliseen

käyttäytymiseen. Lehtonen (1995, 34) huomauttaa, että maskuliinisuudet voi nähdä positiivisina sekä negatiivisina: positiivisesti jonkin sellaisen kautta, mitä miehillä on ja esimerkiksi naisilla ei ole tai negatiivisesti ymmärtäen tietyt maskuliinisuudet sellaisiksi, jotka eivät ole maskuliinisia esimerkiksi muihin maskuliinisuuksiin verrattuna. Myös Tiihonen (2015, 145–156) kuvaa maskuliinisuuksien mahdollisuuksia ja uhkia nuorten miesten elämässä. Tänä päivänä nuoren – 15–30-vuotiaan – miehen odotetaan olevan poika-mies, parisuhde-mies, työ-mies ja isä-mies. Tämä tarkoittaa sitä, että nuori mies voi elää miehen elämää hyvin monipuolisesti, jos hänen miehisyytensä sen vain sallii, ja jos odotukset eivät tunnu liian suurilta. Haastetta tuo se, että miehillä ei ole tällä hetkellä toimivaa, tarpeeksi yksiselitteistä tapaa olla mies, jonka mukaan he voisivat elää ja samalla täyttää miehisyuden velvollisuudet. Miehet eivät ole ehtineet elää jälkiteollista aikaa tarpeeksi kauaa, jotta tietäisivät, miten siinä tulisi elää; miten mitoittaa työ, vapaa-aika ja elämän tarjoamat muut mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen. Miehisyysuudelleenrakentaminen on tarpeen, koska se kertoo miehelle, minkälaista tämän ajan "oikea miehisyys" on tai minkälaista sen ehkä kuuluisi olla. (Mt., 145–156.)

Miehisyuden ja maskuliinisuuksien merkitys arjessa on koko ajan vähentynyt tai ainakin se on muuttunut. Esimerkiksi työelämässä eroa naiseen ei enää huomaa. Miesten harrastuksissa miehisyys taas saattaa olla korostetusti läsnä: harrastuksissa saatetaan korvata miehisyuden puutetta, jota on kohdattu työssä tai kotona. Miehisyys on neuvoteltava, muuttuva ja se voi sisältää ristiriitaisiakin puolia. Nykyaika tuottaa uusia miehisyksiä, joiden tavoitteena on ratkaista nyt koetut miehisyuden ristiriidat. Todennäköistä kuitenkin on, että nuoret suomalaismiehet joutuvat työstämään miehisyttään enemmän kuin aiemmat sukupolvet. (Tiihonen 2015, 160–163.) Jokinen (2010, 129) korostaakin sitä, että miehisydet ja maskuliinisuudet ovat yksilöiden tuottamia merkitysrakenteita sukupuolesta ja siksi ne ovat myös muutettavissa.

Kaikkien miesten ei kuitenkaan ole helppo samaistua vallitseviin miehisyuden malleihin. Malleihin sopeutumattomista miehistä on tullut koko ajan enemmän ja enemmän näkyvämpiä. (Lehtonen 1995, 30.) Jokisen (1999, 29) mukaan miehisyys ja maskuliinisuudet ovat muuttuneet moninaisemmiksi ja suomalaisen kulttuurin sietokyky niiden suhteen joustavammaksi. Lehtonen (1999, 74) ja Sipilä (1992, 22–23) kuitenkin muistuttavat, että miehisyys ja maskuliinisuudet eivät muutu tyhjiössä ja siksi niiden muutoksia on tarkasteltava käynnissä olevien yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten yhteydessä.

### 3.2 Hegemoninen maskuliinisuus

Hegemoninen maskuliinisuus on mies- ja maskuliinisuustutkimuksen keskeisin käsite, jota monet tutkijat ovat käyttäneet ja soveltaneet (Jokinen 2010, 130). Vaikka hegemonisen maskuliinisuuden teoriaa on arvosteltu (esim. Whitehead 2002, 88–94), siitä ei kuitenkaan ole kokonaan luovuttu (Nieminen 2013, 11). Nieminen (mt., 11) epäilee tämän johtuvan esimerkiksi siitä, että teorian tilalle ei ole luoto mitään muuta kokonaisvaltaista esitystä.

Keskeisimmän keskustelunavauksen sille, että maskuliinisuus ei ole yksi ja sama eikä kaikille miehille yhteinen, tekivät Carrigan, Connell ja Lee (1985) hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen avulla. Carrigan ym. (mt., 578–589) tarjosivat hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä ennen kaikkea rooliteorian ja miehen roolin tilalle. Tällä he (mt., 578–589) tekivät näkyväksi sen, että on olemassa tietty maskuliinisuus, jolle muut maskuliinisuudet ja feminiinisyydet ovat alistettuja. Siten hegemonisen maskuliinisuuden teoriaan kuuluvat aina myös marginaalissa olevat ja alistetut maskuliinisuudet (Connell 1995, 76).

Hegemoninen maskuliinisuus on maskuliinisuutta, joka valtaa tietyssä kulttuurissa esikuvallisuutensa johdosta hegemonisen aseman sukupuolen sisäisissä ja sukupuolten välisissä suhteissa (Connell 1995, 76). Connellin (mt., 77) mukaan tietyssä kulttuurissa aina jokin maskuliinisuuden muoto saa hegemonisen aseman muihin maskuliinisuuksiin nähden. Hegemonisen maskuliinisuuden ei kuitenkaan tarvitse olla yleisin maskuliinisuuden muoto kyseisessä kulttuurissa (Connell 2000, 217). Connell (mt., 77) korostaa, että hegemoninen maskuliinisuus ilmentää sillä hetkellä hyväksytyimpänä pidettyä tapaa olla mies juuri siinä kulttuurissa. Se sisältää ajatuksen kulttuurisesta miesihanteesta ja ideaaleista mieheyden malleista ja siksi se voi olla myös kuvitteellista. Siksi hegemonisessa maskuliinisuudessa ei ole välttämättä edes kyse miesten todellisista ominaisuuksista. (Connell 1995, 77.) Käsitteellä hegemonia on läheinen yhteys myös tiettyjen töiden ymmärtämiseen enemmän maskuliinisimmiksi kuin toiset sekä töiden jaotteluun miesten ja naisten töiksi (Carrigan ym. 1985, 594; Sipilä 1994, 20).

Connell (1995, 77) kuvaa hegemoniseen maskuliinisuuteen liittyvän ajatus tiettyjen miesten yhteiskunnallisesta valtapositiosta toisiin miehiin ja naisiin nähden. Kun tietyllä hetkellä hegemonisessa asemassa olevan maskuliinisuuden perustana olevat olosuhteet muuttuvat, voi hegemoninen maskuliinisuuskin rappeutua. Tällöin uudet miesryhmät voivat rakentaa uuden

hegemonian. (Mt., 77.) Hegemoniseen maskuliinisuuteen kuuluu siis ajatus sen mahdollisesta muuttumisesta (Connell 1995, 77; Demetriou 2001, 346).

Demetrioun (2001, 346) mielestä hegemoninen maskuliinisuus saattaa saada vaikutteita myös sille alistetuilta maskuliinisuuksilta ja se saattaa antaa luvan alistettuihin maskuliinisuuksiin kuuluvien ominaisuuksien hyväksymiseen osaksi hegemonista maskuliinisuutta. Lisäksi rakenteet sukupuolten välisissä suhteissa muotoutuvat ja muuttuvat koko ajan ja ne saattavat muuttaa hegemonista maskuliinisuutta (Connell 1995, 82). Connell ja Messerschmidt (2005, 452) kertovat elämäkertatutkimusten osoittaneen sen, että maskuliinisuuksiin kuuluu projektiluonteisuus.

Hegemoninen maskuliinisuus ei välttämättä tarkoita miehelle mieleistä tapaa elää. Hegemonisen maskuliinisuuden ei tarvitse edes olla yleisin malli, jonka mukaan miesten tulisi elää jokapäiväistä elämäänsä. Useimmat miehet eivät elä täysin hegemonisen maskuliinisuuden mallin mukaisesti. (Connell & Messerschmidt 2005, 846–852.) Suurella osalla miehistä suhde hegemoniseen maskuliinisuuteen on jännitteinen, siitä erottautuva tai vastakkainen (Connell 2000, 217). Jokinen (2010, 132) sanoo, että suurin osa miehistä ei onnistu täyttämään hegemonisen maskuliinisuuden vaatimuksia kuin osittain. Silti miehet osallistuvat sen tukemiseen, koska hegemoninen maskuliinisuus vaikuttaa luonnolliselta, järkevältä ja normaalilta tavalta toteuttaa miehisyyttä (mt., 132).

Hegemonisen maskuliinisuuden kuvataan voivan olevan lähes tragedia niille miehille, jotka eivät yrityksistään huolimatta onnistu pääsemään lähelle siihen kuuluvia ominaisuuksia. Jos mies esimerkiksi samaistetaan työhönsä, työtön mies on epäonnistunut mies – oikeastaan ei mies lainkaan. (Lehtonen 1995, 43–45.) Sipilän (1994, 22) mukaan miehen ihannekuvaan verrattuna jokainen mies tuntee itsensä maskuliinisuudessaan riittämättömäksi ainakin toisinaan. Lehtonen (mt., 43–45) jatkaa kertomalla siitä, että koska maskuliinisuuksien ydintä on jatkuva oman mieheyden todistaminen, hegemoninen maskuliinisuus vaatii voimia myös niiltä miehiltä, joita pidetään siihen kuuluvina. Sipilä (mt., 22) kokeekin hegemonisen maskuliinisuuden olevan kulttuurinen taakka miltei jokaiselle miehelle.

Puhe maskuliinisuuden taakasta saa paljon tukea empiirisestä tutkimuksesta, joissa on osoitettu miesten usein tavoittelevan intressejään korkein henkilökohtaisin kustannuksin. Tällöin maskuliinisuuksien todentaminen saattaa olla jopa vaaraksi miehen terveydelle. (Sipilä 1994, 22.)

Tästä johtuen Sipilän (mt., 27) mukaan monilla miehillä on hyviä syitä pitää etäisyyttä hegemoniseen maskuliinisuuteen. Lisäksi suomalaisessa yhteiskunnassa esiintyy kasvavassa määrin hegemonista maskuliinisuutta uhkaavia prosesseja ja ne lisäävät todennäköisyyttä siihen, että miehet joutuvat miettimään elämänsä perusteita uudelleen (mt., 27).

Carrigan ym. (1985, 596) mukaan maskuliinisuuksia tarkasteltaessa kysymykset muutoksesta, mahdollisuuksista, lähteistä ja strategioista tulisivat olla keskeisimmällä sijalla. Lehtonen (1999, 86) taas kuvaa sitä, että nykyisissä mieheyden malleissa on samaan aikaan läsnä vallitsevia, hegemonisessa asemassa olevia sekä jäänteenomaisia ja orastavia aineksia. Connell (1995, 37) kehottaakin tarkastelemaan maskuliinisuuksia ennen kaikkea suhteessa toisiin maskuliinisiin. Hegemonisessa ja alisteisissa asemassa olevien maskuliinisuuksien suhteet tarjoavat viitekehyksen, jonka avulla voidaan tulkita tiettyjä maskuliinisuuksia (Connell 1995, 81). Connell & Messerschmidt (2005, 841) muistuttavat siitä, että hegemonisen maskuliinisuuden käsitettä ei ole tarkoitettu ymmärrettäväksi tutkittavien ilmiöiden ensisijaiseksi syyksi vaan se on väline tietyn sosiaalisen prosessin ymmärtämiseen.

Tutkielmani aineistoa kerätessä ja analysoidessa tulen kiinnittämään huomiota siihen, ovatko miesten maskuliinisuudet muutoksessa sekä siihen, mitkä ovat niiden mahdollisuudet, lähteet ja strategiat. Lisäksi tulen kiinnittämään huomiota siihen, onko miesten mieheyden malleissa samaan aikaan läsnä vallitsevia, hegemonisessa asemassa olevia sekä jäänteenomaisia tai orastavia aineksia. Tällöin tutkielman kohteena on myös maskuliinisuuksien tarkastelu suhteessa toisiin maskuliinisiin. Lisäksi ymmärrän hegemonisen maskuliinisuuden välineeksi tietyn sosiaalisen prosessin ymmärtämiseen.

### 3.3 Miesten ja työn välinen suhde miessukupuolen näkökulmasta

Miehiä ja maskuliinisuuksia tarkastelevaa tutkimusta kutsutaan miestutkimukseksi (Jokinen 2010, 128). Mies- ja maskuliinisuustutkimus tekee miesten ja poikien sukupuolta näkyväksi. Se tutkii, miten sukupuoli vaikuttaa miehiin ja poikiin sekä mitä heidän sukupuolisuutensa merkitsee yhteiskunnassa ja kulttuurissa. (Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 172.) Mies- ja maskuliinisuustutkimuksella tarkoitetaan sellaista tutkimusta, joka hyödyntää feministisessä tutkimuksessa kehitettyjä sukupuolen teorioita – välillä niitä kritisoidenkin – sekä kehittää niitä käsittelemään tutkimuskohteita. Tästä on varsinkin Suomessa usein käytetty nimeä "kriittinen

miestutkimus", mutta termi ei ole pohjoismaisessa tai kansainvälisessä tutkimuksessa laajemmin käytössä. (Mt., 172.)

1990-luvulta lähtien suomalaisen miehen ja työn suhdetta on tarkasteltu miessukupuoli huomioonottaen. Tällöin syntyi yksi nuorten miesten ja työn suhdetta tarkastellut tutkimus. Räsänen (1993) on yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessaan ollut kiinnostunut siitä, minkälaisiksi 60-luvulla syntyneiden, haastatteluhetkellä 22–28-vuotiaiden, yksinäisten, toimeentulotukiasiakasmiesten maskuliinisuudet olivat muotoutuneet heidän ollessaan palkkatyön ulkopuolella. Tutkimuksessaan Räsänen (mt., 58–115) nostaa esiin sen, kuinka työn puuttuessa maskuliinisuuteen liittyvä kilpailullisuus purkautui miehillä muualle. Ainainen törmäily ja levottomuus olivat merkkejä jatkuvasti meneillään olevasta identiteettityöstä miesten puolustaessa ja rakentaessa miehisyyttään. Toiminnallaan miehet pyrkivät osoittamaan sen, että miehisyyden ei tarvitse olla palkkatyösidonnaista. (Mt., 115.)

Räsänen lisäksi Siltala (1994) on 1990-luvulla historian tutkimukseen kuuluvassa tutkimuksessaan tulkinnut suomalaisilta miehiltä kerättyjä omaelämäkertakirjoituksia. Miehet olivat syntyneet vuosina 1900–1970. Miesten kirjoitukset olivat selviytymistarinoita, joissa kuvattiin, miten vaikeaa on tulla mieheksi ja toimia miehenä huonojen lapsuuden eväiden kanssa ristiriitaisten kulttuuri-ideaalien ja taloudellisen kilpailun paineessa. Kirjoituksissa miehet analysoivat lapsuuttaan, työn merkitystä tai uudelleenarvioivat suomalaisen kulttuurin itsestäänselvyyksiä. (Mt., 14–15.) Siltalan (mt., 125) mukaan työ määrittyi miehen ja naisen yhteiseksi taisteluksi pahaa maailmaa vastaan. Tässä taistelussa toisen oli määrä puskea ja toisen avustaa (mt., 125).

2000-luvulla suomalainen mies- ja maskuliinisuustutkimus vahvistui ja laajeni (Jokinen, Ahlbäck & Kinnarinen 2012, 179) ja myös suomalaisen miehen ja työn suhde nostettiin aiempaa useammin mies- ja maskuliinisuustutkimuksissa tarkastelun kohteeksi. 2000-luvun miehen ja työn suhdetta koskettanut mies- ja maskuliinisuustutkimus on kuitenkin keskittynyt keski-ikäisiin miehiin. Esimerkiksi Jokiranta (2003) on sosiaalityön tieteenalaan kuuluvassa väitöskirjatutkimuksessaan tarkastellut 35–64-vuotiaiden maaseudulla asuvien miesten ja työn suhdetta 2000-luvun alun Suomessa. Jokiranta (mt., 120) toteaa – hieman karrikoiden – miesten elämässä asioiden tärkeysjärjestyksen olleen terveys, perhe, työ ja tekeminen ja raha. Kuva mieheydestä ja miehenä olemisesta syntyi miehillä suhteesta työhön ja heidän esikuviinsa. Vaikka työssä ja työstä rakentuva mies oli vahvasti läsnä, samaan aikaan miesten elämäkertomuksissa nousi esiin keskustelu

mieheydestä, jossa tärkeän areenan muodostivat ihmissuhteet, isänä oleminen ja tasa-arvoinen parisuhde. (Mt., 139–206).

Heinosen (2006) sosiaalityön tieteenalaan kuuluva tutkimus on ainutlaatuinen suomalaisia miehiä tarkastellut tutkimus, koska se kokoaa yhteen kolmen miessukupolven, jälleenrakentajien sekä suuriin ja pieniin ikäluokkiin kuuluvien työväenluokkaisten miesten, tapaa ymmärtää itsensä miehenä suurien ja nopeiden rakennemuutosten läpikäyneessä Suomessa. Sodan kokeneelle sukupolvelle, jälleenrakentajille, työ tuotti mielihyvää, lohdutti ja toi merkitystä elämään samalla, kun sen kautta elätettiin ylpeästi perhe. Omalla työllä ansaittu toimeentulo merkitsi miehille ikään kuin lunastettua elämisen oikeutta. Tekemällä työtä miehet pyrkivät nousemaan elämänsä herroiksi. Työ oli heidän velvollisuutensa, elintilansa ja mieskunniansa. (Mt., 73–102.)

Heinosen (2006, 73–102) mukaan työ merkitsi samoja asioita suuriin ikäluokkiin kuuluville miehille kuin se oli merkinnyt jälleenrakentajille. Eroa näiden sukupolvien välillä oli siinä, että monille suuren ikäluokan miehelle työssä pärjäämisestä tuli oman ihmisarvon mitta, miehisen rohkeuden ja pärjäämisen kenttä, jossa ahertaan pyrittiin kohoamaan oman kohtalon herraksi. Miehinen itsetunto, mieskunnia, alkoi perustua keskeisiltä osiltaan päivästä toiseen muille miehille annettuihin miehisyiden suorituskeskeisiin näyttöihin. Myös pieniin ikäluokkiin kuuluville miehille työn hankkiminen säilyi tärkeänä tavoitteena. He eivät kuitenkaan enää nähneet työtä vain ja ainoastaan elämisen välineenä vaan työn tuli olla myös mielenkiintoista ja jonkinlaista itsensä toteutusta tarjoavaa. Myöskään työssä pärjäämisen pakkoa ei enää viety niin pitkälle kuin suuret ikäluokat olivat tehneet. (Mt., 73–102.)

Sankala (2008) tutkii vielä keskeneräisessä sosiaalityön alaan kuuluvassa väitöskirjatutkimuksessaan 30–50-vuotiaiden miesten, mieheyden ja maskuliinisuuden ilmentymistä arjen tilanteissa. Sankalan (mt., 49) tutkimuksen miehet olivat Lapin maaseudulla asuvia työttömiä poikamiehiä. Kun miehiltä puuttuivat perinteiset kulttuuriset miehen asemaa ja arvoa mittaavat tekijät työ ja perhe, ne rajoittivat ja asettivat vaatimuksia poikamiesten miehelle identiteetille sekä kulttuurisesti ja sosiaalisesti rakentuvalla maskuliiniselle identiteetille. Samalla puutteet avasivat myös mahdollisuuksia. Mahdollisuuksina poikamiehet näkivät muun muassa avoimuuden, empaattisuuden ja toisista huolehtimisen. Näitä korostamalla he vahvistivat kuvaa itsestään miehinä. Silti poikamiesten tavoitteena oli, että heidän identiteetti koostuisi työstä, maskuliinisina pidetyistä miesten välisistä suhteista sekä omasta perheestä. Tällöin miehet kokisivat

identiteettinsä vahvaksi ja osaksi yhteisöllisesti jaettua ja hyväksyttyä kuvaa miehestä. (Mt., 49–59.)

Sosiaalityön lisäksi myös teologian tieteenalalla ollaan oltu kiinnostuneita miesten ja työn suhteesta. Kokkonen (2003) on väitöskirjatutkimuksessaan ollut kiinnostunut siitä, miten 37–59-vuotiaat työttömät suomalaiset miehet kokevat oman työttömyytensä. Toisin kuin Sankalan tutkimuksessa Kokkonen (mt.) tutkimukseen haastatellut miehet olivat työttömyyden lisäksi isiä. Tutkimuksessa nousi esiin se, että työttömyyttä edeltäneet elämänvaiheet koulutus, työhistoria ja perheen kokonaistilanne vaikuttivat työttömyydelle annettuihin tulkintoihin. Monille miehille oli tyypillistä pyrkiä säilyttämään työssäkäyvän asema työttömäksi jäämisen jälkeen. Arvopohja oli työttömyyden myötä muuttunut vähemmän työkeskeiseksi, mutta työllä oli miehille edelleen tärkeä merkitys. (Mt., 235– 253.)

Kokkonen (2003, 235– 253) tutkimukseen osallistuneissa miehissä oli myös niitä, jotka olivat vielä sidottuja menneisyyteen – menneisyys muistutti heitä työelämästä asettamalla henkisiä ja taloudellisia kahleita. Osalle miehistä pelkkä isänä oleminen ei ollut tarpeeksi vaan heillä oli vajavuuden kokemuksia, jonka työttömyys isänä ja miehenä aiheutti. Toiset miehet kokivat isyyden voimavarana ja työttömyyttä pidettiin vain uutena roolina elämässä. Oli myös niitä miehiä, jotka olivat tyytyneet työttömyyteensä. Lisäksi tutkimuksessa nousi esiin vapaaehtoisen työn, harrastustoiminnan ja palkkatyön keskeiset ristiriidat, jotka olivat miehille arkipäivää. Tällä miehet tarkoittivat sitä, että heidän mielestään elämä ilman palkkatyötä olisi mahdollista heidän omasta mielestään, mutta sitä ei hyväksyttäisi yhteiskunnassa. (Mt., 235– 253.)

Kansainvälisesti nuoria miehiä, maskuliinisuuksia ja työn suhdetta ovat tutkineet Connell (1995) sekä McDowell (2003). Connell (1995) on tutkinut sosiologian tieteenalaan kuuluvassa tutkimuksessaan australialaisia miesryhmiä, joilla maskuliinisuuden rakentaminen tai oman maskuliinisuuden integroiminen vallalla oleviin maskuliinisuuksiin oli heidän elämäntilanteidensa johdosta paineen alla. Yksi näistä ryhmistä koostui viidestä 17–29-vuotiaasta työväenluokkaisesta miehestä, joilla ei ollut pysyvää työtä (mt., 90–94). Connell (mt., 94) vertasi heidän tilanteitaan kolmeen 23–26-vuotiaaseen mieheen, joiden taustat olivat samanlaiset kuin edellä mainitulla viidellä miehellä, mutta joiden asema työmarkkinoilla oli erilainen. Tutkimus (mt., 95) paljasti sen, että miesten maskuliinisuudet eivät muotoutuneet tietyn työn mukaan vaan suhteessa siihen, millaiset työmarkkinat olivat kokonaisuudessaan. Connell (mt., 109) myös huomasi miesten



vastustavan maskuliinisuuksia ja tulkitsi vastustamisen marginaalissa olevaksi maskuliinisuudeksi: siinä otettiin laajalti vaikutteita yhteiskunnassa vallalla olevasta hegemonisesta maskuliinisuudesta, mutta sitä muokattiin toimeentulon tason mukaan.

McDowell (2003) on haastatellut sosiologian tieteenalaan kuuluvassa tutkimuksessaan Isossa-Britanniassa asuvia 15–17-vuotiaita valkoisia työväenluokkaisia miehiä. Suurin osa miehistä oli ensimmäisellä haastattelukerralla lopettamassa peruskoulua eikä heillä ollut peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Miehet olivat optimistisia tulevaisuutensa suhteen eivätkä he epäilleet etteivätkö löytäisi heidän miehisyhteensä sopivaa työtä ja sellaista työtä, jonka kautta tulevaisuudessa voisi elättää perheen. Miesten toiveena oli kiinnittyä maskuliiniseksi määriteltyyn työhön. Myöhemmillä haastattelukerroilla, jo työelämässä ollessaan, miehet korostivat työn rakentavan heidän maskuliinisuuksiaan. Vaikka osa miehistä ei ollut työssä, joka olisi tuottanut heille mielihyvää, työ kuitenkin tarjosi mahdollisuuden toteuttaa hyväksyttävällä tavalla maskuliinisuutta. Miehet painottivat työnteon tärkeyttä elämisen rahoittajana sekä siksi, että työnteon kautta he tunsivat itsensä itsenäisiksi ja kunnollisiksi miehiksi. (Mt., 135–200.)

Katsaus aiempaan kotimaiseen ja kansainväliseen mies- ja maskuliinisuustutkimukseen, jossa on tarkasteltu miehen ja työn suhdetta miessukupuolen näkökulmasta, kertoo siitä, kuinka merkityksellinen tekijä työ on miehen elämässä. Työ vaikuttaa siihen, minkälaisena mies näkee itsensä niin miehenä, puolisona kuin isänä. Lisäksi tutkimukset osoittavat miesten, joilla ei tutkimusten teon hetkellä ollut työtä kaipaavan työtä elämäänsä. Työtä kaivattiin elämään pääosin miehisyhtensä vahvistamisen takia. Nämä tekemäni huomiot aiemmista tutkimuksista antoivat pohjan ja suuntaviivoja tälle tutkielmalle.

## 4 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tässä luvussa esittelen tutkimustehtäväni ja -kysymykseni sekä kuvaan tutkielmani menetelmällisiä lähestymistapoja. Lisäksi kerron, kuinka toteutin aineistonkeruun, minkälainen aineistoni on ja miten olen sitä analysoinut. Viimeisessä alaluvussa pohdin tutkielmani eettisyyttä ja sitä, minkälaista on ollut naisena tutkia miehiä.

### 4.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkielmassa olen rajannut käsitteen työ tarkoittamaan ansiotyötä. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, mitä työ merkitsee nuorille miehille. Lisäksi tutkielman tarkoituksena on tarkastella miesten kerrontaa miehisyydestä ja sitä, minkä roolin he antavat työlle miehisyyden rakentamisessa. Tutkielmassa olen siis kiinnostunut siitä, mitä työ toisi miesten elämään, minkälaisen roolin se saa heidän elämässään. Lisäksi olen kiinnostunut miehisyydestä: minkälaista on tämän päivän miehisyys? Olen myös kiinnostunut työn ja miehisyyden välisestä suhteesta. Kokevatko miehet tarvitsevansa työtä miehisyyden rakentamiseen vai voiko miehisyyttä rakentaa ilman työtä?

Tutkimuskysymykset ovat

- 1) Mitä ansiotyö merkitsee nuorille työttömille miehille?
- 2) Mitä miehet kertovat miehisyydestä ja minkä roolin he antavat ansiotyölle miehisyyden rakentamisessa?

### 4.2 Sosiaalinen konstruktionismi ja merkitysten tutkiminen

Tutkielma on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkielman tavoitteena on tutkia mahdollisimman kokonaisvaltaisesti nuorten työttömien miesten ajatuksia työstä ja miehisyydestä. Tutkielman tavoitteena on miesten todellisen elämän kuvaaminen ja sen moninaisuuden huomioonottaminen. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa pyrkimys on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Lisäksi kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja ajatus siitä, että todellisuus on moninainen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Tutkielmassa tarkastelen työlle annettuja merkityksiä, miehisyyttä ja sen suhdetta työhön sosiaalisen konstruktionismin viitekehyksestä. Viitekehykset ovat erilaisia näkökulmia tarkastella todellisuuden ja siitä saatavan tiedon luonnetta sekä tiedontuottamisen mahdollisuuksia. Viitekehys

tarjoaa näkökulman, joka ohjaa tutkijan valintoja ja katsetta koko tutkimusprosessin ajan. Konstruktionistisessa lähestymistavassa ollaan kiinnostuneita merkityksistä. (Jokinen 2014, 12–16.) Ihmiset tuottavat sosiaalisesta maailmasta merkityksiä kielen avulla (esim. Coffey & Atkinson 1996, 83–84). Sosiaalinen todellisuus siis rakentuu kielenkäytöstä ja muista sosiaalisista käytännöistä. Näin sosiaalinen todellisuus on muuttuvaa, tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottua. (Burr 1995, 2–8.)

Konstruktionistisessa lähestymistavassa ajatellaan, että tutkijalla ei ole pääsyä todellisuuteen sinänsä vaan ainoastaan niihin merkityksiin, joilla todellisuutta tehdään ymmärrettäväksi. Kielen ei nähdä vain heijastavan todellisuutta vaan myös aktiivisesti tuottavan sitä. Konstruktionistisesti suuntautunut tutkija on kiinnostunut kulttuurisista merkityksistä ja niiden tuottamisen tavoista. Tutkittavat nähdään kulttuurisiksi toimijoiksi, jotka omassa toiminnassaan tukeutuvat kulttuuriin tulkintaresursseihin, joita heillä on käytössään. Lisäksi he koko ajan luovat uutta todellisuutta. (Jokinen 2014, 12–16.)

Konstruktionistisessa lähestymistavassa aineistoa tulkitaan kontekstisidonnaisesti asettaen tutkittava todellisuus sen tapahtumakontekstiin. Huomio on siinä, kuinka tiettyyn aikaan ja paikkaan sijoittuvassa aineistossa toimijat rakentavat omalla toiminnallaan sosiaalista todellisuutta. Lisäksi huomio on siinä, millaista tuo todellisuus on. Konstruktionistiseen viitekehykseen nojaavassa tutkimuksessa pyritään aineiston yksityiskohtaisen analyysin kautta konkreettisesti havainnollistamaan niitä prosesseja ja kulttuurisia merkityksiä, joiden kautta tutkittavat koko ajan rakentavat kulttuurisia itsestäänselvyyksiä, totuuksia. Tutkimus tuottaa tuloksenaan tutkijan tulkinnan tutkittavasta todellisuudesta. (Jokinen 2014, 16.)

Sosiaalisen konstruktionismin mukaan miehen sukupuolen ajatellaan rakentuvan siten, että miehet ajattelevat ja käyttäytyvät tavoilla, jotka siinä kulttuurissa mielletään maskuliinisuuksiksi (Pleck, Sonenstein & Ku 1994 Courtenayn 2000, 1387 muk.). Sukupuoli on tällöin sosiaalisesti rakennetuista suhteista koostuva järjestelmä, joka tuotetaan yhä uudelleen miesten käyttäytymisten kautta (Gerson & Peiss 1985, 327). Sukupuoli ymmärretään tällöin siksi, mitä mies tekee toistuvasti vuorovaikutuksessa muiden kanssa (West & Zimmerman 1987, 140). Sukupuoli ei siis ole miehessä valmiina vaan se rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Bohan 1993, 13) ja täten sukupuoli nähdään sosiaalisena rakenteena (Courtenay 2000, 1387).

Yksilön suhde ulkoiseen todellisuuteen muotoutuu merkitysten välityksellä (Toskala 2003, 343). "Merkitys" on hyvin korkean abstraktiotason käsite, hieman samaan tapaan kuin esimerkiksi "älykkyys" tai "tieto" (Airola, Koskinen & Mustonen 2000, 6). Niiniluoto (2000, 19) esittelee useita erilaisia teoreettisia ajattelumalleja merkityksen käsitteen ymmärtämiseen. Tutkielmassani ymmärrän merkityksen Percein muotoileman pragmatismien periaatteen mukaan. Siinä merkityksen ymmärretään olevan yhtä kuin sen objektin käytännölliset vaikutukset toimintaamme. Lisäksi pragmaattinen käsitys merkityksestä sisältää ajatuksen siitä, että asian merkitys yksilölle liittyy siihen, kuinka "merkittävä" tai "tärkeä" asia on yksilölle. (Mt., 19–20.) Tässä tutkielmassa ymmärrän työn merkityksen olevan yhtä kuin työn käytännölliset vaikutukset miehen toimintaan sekä kertovan siitä, kuinka tärkeä asia työ heille on.

#### 4.3 Teemahaastattelu ja aineisto

Keräsin aineiston erään suuren suomalaisen kaupungin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (TYP). Tiedotin tutkielmastani ja siihen osallistumisesta kaikille organisaation sosiaalityöntekijöille, jotta he pystyivät kertomaan siitä alle 30-vuotiaille miesasiakkailleen ja kysymään heidän halukkuuttaan osallistua tutkielmaani. Sosiaalityöntekijöiden soittaessa asiakkailleen ja tiedustellessa heidän kiinnostusta osallistua tutkielmaani vain yksi nuori mies oli halukas tutkielmaani osallistumaan. Muut TYPin asiakkaina olleet nuoret miehet, joille sosiaalityöntekijät soittivat, kieltäytyivät tutkielmaan osallistumisesta esimerkiksi siksi, että olivat edellisenä vuonna osallistuneet pro gradu -tutkielmaan haastateltaviksi.

Totesin, että puhelin ei ollut paras tapa tavoittaa haastateltavia. Arvelin, että miehille olisi pienempi kynnyks osallistua tutkielmaani jos he olisivat tavanneet minut. Jatkossa osallistuin asiakastapaamisille aina, kun alle 30-vuotias mies tuli asiakastapaamiselle TYPin sosiaalityöntekijän luo tai kun TYPin sosiaalityöntekijä meni tapaamaan häntä kuntouttavaan työtoimintaan. Kerroin tapaamisilla asiakkaille tutkielmastani ja annoin heille siitä tiedotteen (LIITE 1). Neljä miestä innostui osallistumaan tutkielmaani henkilökohtaisen tapaamisemme jälkeen. Suuri osa TYPin alle 30-vuotiasta asiakkaista on kuntouttavassa työtoiminnassa. Kerroin tutkielmastani kuntouttavaa työtoimintaa järjestävien yhdistysten yksilöohjaajille ja heidän avullaan tutkielmaani innostui osallistumaan vielä kaksi miestä.

Ensisijainen toiveeni oli saada aineistoksi alle 30-vuotiaiden miesten kirjoittamia omaelämäkertakirjoituksia. Kiinnostus omaelämäkertakirjoituksiin syntyi tutustuessani aiempiin

suomalaisten miesten ja työn suhdetta tarkastelleisiin tutkimuksiin (esim. Siltala 1994), jossa tutkimuksen aineisto on koostunut miesten kirjoittamista omaelämäkertakirjoituksista. Pohdin kuitenkin sitä, saanko nuoria miehiä kirjoittamaan omaelämäkertakirjoituksia, koska esimerkiksi Järvensivu (2014, 348) on kuvannut, kuinka heidän tutkimuksessaan laadullisen aineiston kirjoituspyyntövastaukset painottuivat selvästi enemmän naisiin nuorten miesten kirjoitusten jäädessä puuttumaan. Lisäksi TYPin sosiaalityöntekijät olivat sitä mieltä, että omaelämäkertakirjoituksia olisi haastavampaa miehiltä saada kuin saada heitä osallistumaan haastatteluihin. Hirsjärven ym. (2009, 206) mielestä yhtenä haastattelun etuna on se, että osallistumaan suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. Lisäksi haastattelussa aineistonkeruumenetelmänä on etuna sen joustavuus. Haastattelussa haastattelijalla on mahdollisuus selventää kysymyksiä, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Tutkielmassani halusin saada tietoa tietyistä teemoista; työn merkityksestä, miehisyydestä ja työn ja miehisyyden suhteesta. Tällöin haastattelua ohjaavat tutkijan laatimat teemat. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkielman viitekehyykseen eli teoretietoon, joka tutkijalla jo on tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Tarvittavan tiedon turvaamiseksi haastattelurungossani oli jokaisen teeman alla apukysymyksiä (LIITE 2). Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 103) mukaan teema-alueita ja jopa kysymysmuotoja tulisikin hahmotella niin pitkälle, että turvataan tarvittavan tiedon saanti.

Aineistonkeruumenetelmäni siis oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Esitin lähes jokaisen apukysymyksen jokaiselle haastateltavalle. Se, missä järjestyksessä kysymykset heille esitin, vaihteli haastatteluittain ja haastateltujen kerronnan mukaan. Hirsjärvi ja Hurme (2011, 103) kertovat, että teemahaastattelussa kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa ja järjestystä, mutta se ei kuitenkaan ole täysin vapaa niin kuin esimerkiksi syvähaastattelu. Haastattelut eroavat toisistaan ennen kaikkea niiden strukturointiasteen suhteen eli, missä määrin haastatteliija jäsentää tilannetta ja miten kiinteästi kysymykset on muotoiltu (mt., 41–43). Se, kuinka tarkka haastattelu kysymyksineen on, riippuu siitä, millaista tietoa tavoitellaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Puolistrukturoiduille haastatteluille on ominaista se, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikki (Hirsjärvi & ja Hurme 2011, 47).

Haastattelin yhteensä seitsemää työtöntä miestä. Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluin. Ennako-oletukseni haastatteluista oli, että haastateltavien olisi voinut olla haastavaa puhua ryhmässä omasta

miehisyydestään. Aiheeni mahdollisen arkuuden vuoksi valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastatteluista juuri yksilöhaastattelun. Gall, Gall ja Borg (2003, 222) kertovat, että yksilöhaastatteluissa haastattelijalla on mahdollisuus rakentaa luottamusta sekä yhteisymmärrystä haastateltavien kanssa. Mahdollisuus rakentaa luottamusta ja yhteisymmärrystä tekee mahdolliseksi myös sen, että yksilöhaastatteluissa voidaan saada esiin sellaisia asioita, joita ei muilla tutkimusmetodeilla välttämättä saataisi (mt., 222).

Haastatteluissa tavoitteena oli saada aikaan mahdollisimman luontevaa ja vapautunutta keskustelua ja tällöin Hirsjärven ja Hurmeen (2011, 92) mukaan haastattelijan on pystyttävä toimimaan ilman kynää ja paperia. Teemahaastatteluiden luonteeseen kuuluukin niiden tallentaminen. Tallentamisen avulla saadaan haastattelu sujumaan nopeasti ilman katkoja. (Mt., 92.) Ennen haastatteluita kysyin haastateltavilta luvan haastatteluiden nauhoittamiseen. Kenellekään heistä haastattelun nauhoittaminen ei ollut ongelma. Haastattelut kestivät 22 minuutista 45 minuuttiin. Suurin osa haastatteluista kesti noin puoli tuntia. Tehtyäni seitsemän haastattelua koin, että minulla oli pro gradu -tutkielman laajuus huomioonottaen tarpeeksi suuri aineisto kasassa.

Haastatteluista kuusi toteutettiin kuntouttavaa työtoimintaa järjestävien yhdistysten tiloissa. Tila oli joko kokoushuone, taukokuone, yhdistysten työntekijöiden työhuone tai liikuntasali, riippuen siitä mikä tila oli haastatteluhetkellä vapaana yhdistyksen omasta käytöstä. Tärkeää tilan valinnalle oli se, että saimme olla tilassa haastateltavan kanssa rauhassa ilman keskeytyksiä koko haastattelun ajan. Koin haastatteluiden tekemisen kuntouttavan työtoiminnan tiloissa onnistuneeksi ratkaisuksi, koska näin pääsin toteuttamaan haastattelut haastatelluille tutussa ympäristössä. Haastatteluiden tekeminen yhdistyksien tiloissa, jotka järjestivät kuntouttavaa työtoimintaa mahdollisti sen, että tutustumisen haastateltaviin pystyi aloittamaan siitä, että he esittelivät paikkaa ja kertoivat, mitä olivat siellä sinä päivänä tai viime aikoina tehneet. Haastatteluista yksi toteutettiin TYPin tiloissa. Tähän ratkaisuun päädyttiin siksi, että haastatellulla oli jo sovittuna tapaaminen talous- ja velkaneuvojan kanssa TYPin tiloissa, joten oli luontevaa tehdä haastattelu tuon tapaamisen jälkeen.

Haastatteluiden aluksi kertasin haastatelluille tekeväni pro gradu -tutkielmaa ja kuvasin sen tarkoitusta ja tavoitteita. Esittelin heille myös teemat, joista halusin heidän kanssaan keskustella. Painotin sitä, että he saavat puhua teemoista vapaasti. Kerroin myös sen, että jos teemoista olisi vaikea keksiä puhuttavaa, minulla oli apukysymyksiä, joiden avulla pystyimme etenemään. Haastatteluissa oli aina aluksi hieman jännittynyt tunnelma. Haastatteluiden edetessä tunnelma yleensä vapautui. Haastatelluista kaksi kertoi omasta elämäntilanteestaan ja menneisyydestään

enemmän ja oma-aloitteisemmin kuin muut. Suurin osa haastatelluista oli haastattelutilanteessa melko niukkasanaisia. Kaikkien haastateltujen oli haastavaa tuottaa puhetta oma-aloitteisesti tutkimistani teemoista. Vaikka olin varautunut siihen, että nuoret miehet eivät olisi haastateltavina puheliaimmasta päästä, heidän oma-aloitteisen kerronnan vähyys yllätti minut. Etenimme kaikissa haastatteluissa apukysymyksieni avulla. Vaikka suurin osa haastatelluista oli niukkasanaisia, olin yllättyneet siitä, kuinka avoimia suurin osa heistä oli vastatessaan kysymyksiini.

Tehtyäni haastattelut purin aineiston tietokoneelle ja litteroin sen Express Scribe -ohjelmalla. Tallennettu laadullinen aineisto on useimmiten tarkoituksenmukaista kirjoittaa sanasanalta puhtaaksi (Hirsjärvi ym. 2009, 222). Puhtaaksikirjoitin eli litteroin haastattelut sanatarkasti sisällyttäen siihen oman ja haastateltavien puheet. Mielestäni oman puheeni litteroiminen oli tärkeää, jotta pystyin aineiston analyysiä tehdessäni kiinnittämään huomiota siihen, olinko haastatteluja tehdessäni johdatellut haastateltuja kysymyksilläni. Litteroinnin voi tehdä koko haastatteludialogista tai valikoiden esimerkiksi vain tema-alueista tai vain haastateltavan puheesta (Hirsjärvi & Hurme 2011, 138). Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 51 sivua. Litteroinnin yhteydessä poistin tiedot, joista haastateltavat olisi voitu tunnistaa esimerkiksi mainitut nimet, paikat ja paikkakunnat.

Haastatteluihin osallistuneet olivat iältään 20–26-vuotiaita miehiä. Heistä kolmella oli ammattitutkinto; kahdella toisen asteen perustutkinto ja yhdellä lukiopohjainen ammatillinen perustutkinto. Kolmella haastatelluista viimeisin loppuun suoritettu tutkinto oli peruskoulu. Heistä yksi ei ollut opiskellut peruskoulun jälkeen. Kaksi oli aloittanut useampia opintoja, jotka olivat kaikki keskeytyneet. Yksi haastatelluista oli käynyt peruskoulun ja suorittanut sen jälkeen vuoden kestäneet opinnot kansanopistossa.

Haastatelluista kolmella ei ollut työkokemusta palkkatöistä. Kahdella työkokemusta oli yhdestä päivästä muutamaan kuukauteen. Haastatelluista yhdellä työkokemusta oli kahdeksan kuukautta ja yhdellä noin vuosi. Kaikki haastatellut olivat haastatteluhetkellä kuntouttavassa työtoiminnassa. He olivat olleet työttömänä kahdesta vuodesta kymmeneen vuoteen. Suurimmalla osalla haastatelluista oli haastatteluhetkellä työttömyyttä takana noin kolme vuotta. Haastatelluista neljä oli parisuhteessa ja yhdellä heistä oli lapsia.

#### 4.4 Sisällönanalyysi

Puolistrukturoiduista teemahaastatteluista tarkoituksena oli analyysin avulla tarkastella työlle annettuja merkityksiä. Lisäksi tarkoituksena oli tarkastella miesten kerrontaa miehisyydestä ja sitä, minkä roolin he antavat työlle miehisyyden rakentamisessa. Toteutin analyysini teoriasidonnaisella analyysillä. Laadullisen analyysin lähestymistavat jaotellaan usein sen mukaan, miten teoria niissä korostuu. Aineistoa voi analysoida aineistolähtöisesti, teoriasidonnaisesti tai teorialähtöisesti. Teoriasidonnaisessa analyysissä teoratieto toimii apuvälineenä analyysin etenemisessä. Tällöin aiempi teoratieto ohjaa ja auttaa analyysin tekoa. Analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman teoratiedon vaikutus, mutta se ei ole teoriaa testaavaa. Aiemman teoratiedon tehtävä on auttaa ajatuksien herättämisessä. Aineiston analyysivaiheessa edetään aluksi aineistolähtöisesti, analyysin loppuvaiheessa analyysiin liitetään teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–99.)

Aloitin aineiston analyysin lukemalla litteroidun aineiston useaan kertaan läpi hahmottaakseni aineiston kokonaisuutena. Tämän jälkeen aloitin sisällönanalyysin alleviivaten aineistosta ne asiat, jotka vastasivat ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) toteavatkin tutkijan yleensä aloittavan analyysin tutustumalla aineistoon ja rakentaen siitä kokonaiskuvan. Kvalitatiivisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Sisällönanalyysillä pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sisällönanalyysin avulla aineistosta etsitään merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–108.) Tuomi ja Sarajärvi (mt., 92) kertovat, että aineiston läpikäyntiä ja tutkimuksen kannalta kiinnostavien asioiden merkitsemistä kutsutaan aineiston koodaamiseksi.

Koodaamisen jälkeen siirryin aineiston teemoitteluun. Ryhmittelin ensimmäistä tutkimuskysymystäni varten alleviivaamani asiat ryhmiin erilaisten aihepiirien mukaan. Ryhmät olivat aihepiireiltään erilaisia toisiinsa nähden, mutta jokaisen ryhmän sisällä oli ainoastaan asioita, jotka olivat samankaltaisia keskenään. Tämän jälkeen muodostin jokaista ryhmää kuvaavan yläkäsitteen, josta muodostui kutakin ryhmää kuvaava teema. Näitä teemoja olivat työlle annettuja merkityksiä analysoidessani elämisen mahdollistaja, elintason kohottaja, mieluinen tekeminen, tavoitteiden mahdollistaja, itsensä kehittäminen, elämänlaadun parantaja ja arvostuksen antaja. Teemoittelun jälkeen vielä laskin, montako vastausta jokaiseen teemaan tuli. Laskemisen avulla sain selville, mitkä olivat työlle annettuja merkityksiä analysoidessani yleisimmät merkitykset, joita työlle annettiin ja mitkä taas harvinaisempia työlle annettuja merkityksiä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 93) mukaan teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä



erilaisten aihepiirien mukaan. Työlle annettujen merkitysten teemoittelu erilaisiin ryhmiin mahdollisti niiden vertailun, joka on Tuomen ja Sarajärven (mt., 93) mukaan yksi teemoittelun tarkoituksista.

Lisäksi haastateltujen puhe siitä, kuinka he arvottivat elämän eri osa-alueita antoi vastauksia ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni. Seuraavaksi laskin, kuinka usein aineistossa työ tai perhe tai vapaa-aika arvotettiin elämässä tärkeimmäksi. Saatuani elämän eri osa-alueiden tärkeysjärjestyksen selville muodostin niistä kolme ryhmää, joihin liitin aineistosta kaikki puheet, joissa kyseenomaista elämänaluetta kuvattiin. Tästä kokonaisuudesta muodostui vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni.

Toista tutkimuskysymystäni varten muodostin kolme ryhmää, joissa yhdessä teemana oli tämän päivän miehisyyteen kuuluvat ominaisuudet, toisessa tämän päivän miehisyyteen kuulumattomat ominaisuudet ja kolmannessa miehen vapaus olla sellainen kuin on. Huomasin aineistossa esiintyvän kahtiajaon kysymykseen, mikä rooli työlle annettiin miehisyyden rakentamisessa. Muodostin kaksi ryhmää, joista toisessa oli teemana miehisuus, joka liitettiin työhön ja toisessa miehisuus, joka ei ollut riippuvainen työstä. Kuten ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla myös toista tutkimuskysymystä varten laskin vielä teemoittelun jälkeen, montako vastausta jokaiseen teemaan tuli. Tästä kokonaisuudesta syntyi vastaus toiseen tutkimuskysymykseeni.

#### 4.5 Tutkielman eettisyys ja nainen tutkimassa miehiä

Tutkielman tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan on otettava huomioon (Hirsjärvi ym. 2009, 23). Hain tutkimuslupaa huhtikuussa 2016 eräältä suurelta suomalaiselta kaupungilta, josta halusin aineistoni kerätä. Sain kaupungilta tutkimuslupaan myöntävän vastauksen saman kuun aikana. Tutkielmaa tehdessäni kunnioitin siihen osallistuvien itsemääräämisoikeutta antamalla heidän itse päättää osallistumisestaan tutkielmaani sekä tiedottamalla heitä riittävästi tutkielmastani (kts. esim. LIITE 1). Tiedotteeseen tutustumisen lisäksi kertosin kaikille haastatelluille ennen haastatteluiden alkamista tutkielman tarkoituksen ja tavoitteen. Tutkielmaani osallistuvien yksityisyyden kunnioittamisen ja vahingoittamisen pyrin takaamaan siten, että kirjoitin tutkimusraporttini niin, ettei siitä voi tunnistaa tutkielmaan osallistuneita. Päädyin myös siihen, etten tutkielmassa tuo esiin kaupunkia, josta haastatteluaineisto on kerätty, koska se ei ollut tarpeellista tutkielman tutkimustehtävän kannalta. Haastattelutilanteissa pyrin luontevaan ja

vapaaseen keskusteluun haastateltavien kanssa ja siten luomaan haastatteluissa vallinneen ilmapiiriin heitä kunnioittavaksi.

Kuulan (2011, 60–61) mukaan ihmisiä tutkittaessa tutkimusetiikan keskeisenä lähtökohtana on juuri ihmisen kunnioittamiseen liittyvät arvot. Tällöin eettisinä periaatteina tutkimuksen teossa ovat tutkittavien itsemääräämisoikeuden ja yksityisyyden kunnioittaminen sekä vahingoittamisen välttäminen. Henkisen vahingon välttämiseen kuuluu olennaisesti tutkielmaan osallistuvien kunnioittaminen vuorovaikutustilanteessa (mt., 60–62).

Yllätyin siitä, kuinka avoimesti haastateltavat minulle elämästään ja ajatuksistaan puhuivat. Haastateltujen avoimuus yllätti minut siksi, että se oli vastoin ennako-oletuksiani. Ennako-oletukseni vaikutti kuitenkin siihen, että valmistauduin haastatteluiden tekoon paremmin kuin siinä tapauksessa jos olisin olettanut haastateltavien olevan avoimia. Oinas (2004, 220) kertoo haastattelun olevan sosiaalinen vuorovaikutustilanne, jossa ei tulisi olettaa, että yksi osapuoli on automaattisesti halukas olemaan avoin ja intiimi, vaikka hän on haastatteluun lupautunut. Oinas (mt., 221) myös kuvaa sitä, kuinka tutkijan omien näkemysten ja ennako-oletusten refleksiivinen tiedostaminen on tiedettä tehtäessä niin eettinen kysymys kuin konkreettinen haastattelua muokkaava lähtökohta.

Tutkielman tarkoituksena on ollut antaa ääni nuorille miehille. Olen yrittänyt tuoda haastateltujen ääntä esiin esimerkiksi siten, että kuvatessani tutkielmani tuloksia, olen tuonut runsaasti suoria tekstiotteita haastatelluiden puheesta tulkintojeni väliin. Vaikka tekemäni tulkinnat perustuvat haastateltujen puheeseen ne ovat rajallisia, aikaan ja paikkaan sidottuja, minun tekemiäni ja otan niistä täyden vastuun. Oinas (2004, 215) huomioi, että tutkija voi tutkimusraporttia kirjoittaessaan kielivalinnoillaan korostaa tieteen arvovaltaa tai hän voi antaa haastateltujen tulkinnoille ja heidän puheilleen tilaa. Oinas (mt., 223) korostaa myös sitä, että tutkimuksen teon eettisyyteen kuuluu se, että avoimesti myöntää tulkintojensa rajoittuneisuuden, paikantuneisuuden ja henkilökohtaisuuden sekä tiedostaa tiedonkäytöstä syntyvän vastuun.

Ojajärvi (2015, 21, 67–68) kertoo siitä, kuinka hänen tutkiessaan naisena nuoria armeijassa olevia miehiä hänen sukupuolensa oli herättänyt kysymyksiä. Kysymyksiä Ojajärven sukupuoleen liittyen olivat esittäneet niin armeijan henkilökunta, nuoret kuin henkilöt armeijan ulkopuolelta. Itse en kokenut toisen sukupuolen tutkimista ongelmallisena enkä myöskään kuullut keneltäkään

ihmettelyä siitä, että naisena tutkin miehiä. Edes haastattelemanani miehet eivät kysyneet minulta asiasta. Ennemmin koin sen, että edustimme tutkittavien kanssa eri sukupuolta hyväksi asiaksi. Uskon, että miesten oli joistakin aremmista asioista, esimerkiksi huonosta itseluottamuksesta, helpompi puhua minulle kuin toiselle miehelle. Myöskin aineiston analyysia tehdessäni koin sen, että olen nainen tulkitsemassa miesten antamia merkityksiä työlle ja miehisyydelle ja niiden suhteelle, antaneen minulle tarvittavan etäisyyden tulkintojen tekemiseen. Uskon, että naisena miehisyyteen liittyvät ajatusmallit ovat helpommin havaittavissa, koska ne eivät ole naiselle niin tuttuja ja henkilökohtaisia.

Soilevuo Grønnerød (2004, 36) kertoo, että kohteliaassa vuorovaikutuksessa haastattelija on sukupuolineutraali huolimatta siitä, mikä haastatellun sukupuoli on. Soilevuo Grønnerød (mt., 45) kuvaa sitä, kuinka hän koki itseään nuorempaa miestä haastatellessaan olemuksensa olleen sekoitusta maskuliinisia ja feminiinisiä piirteitä. En itse kokenut haastatteluhetkellä tarvetta korostaa maskuliinisia piirteitäni. Sen sijaan huomasin, että koin haastatteluissa tarvetta tuoda esiin teorian tietoon ja aiempiin tutkimuksiin tutustumisen johdosta rakentunutta tietämystäni miehisyyteen liitetystä asioista. Näin jälkepäin tulkittuna miehisyyteen liittyvän tiedon korostamisessa oli tarkoituksena näyttää haastatelluille, että "miesten maailma" ei ole minulle täysin tuntematon.

Vaikka olin suurinta osaa haastatelluista noin viisi vuotta vanhempi, koin olleeni heidän kanssaan lähes samaa ikäluokkaa. Toin tämän esiin haastatelluille muun muassa kysymällä joissain haastattelukysymyksissä "meidän ikäisistä". Tuijan roolin häivyttämisen ja samanikäisyyden esiin tuomisen koin tarkoituksenmukaisiksi siksi, että sain kohtaamiset haastateltujen kanssa luontevammiksi. Oinaan (2004, 215) mukaan silloin, kun tutkija ei halua tehdä tutkittavastaan objektia, hänen on kohdattava haastateltava ihmisenä. Tällöin haastattelutilanteesta muodostuu kohtaaminen, jossa tutkijan on oltava kanssaihminen eikä hän voi piiloutua tutkijan roolin taakse (mt., 215).

Soilevuo Grønnerødin (2004, 45) tapaan yllätyin siitä, kuinka helpolta miesten haastattelemisen kaiken kaikkiaan tuntui. Uskon tähän vaikuttaneen eniten sen, etten minä eivätkä ymmärrykseni mukaan myöskään haastatellut miehet kokeneet ongelmalliseksi sitä, että minä naisena tutkin heitä, miehiä. Uskon myös sen, että miehisuus ei ollut ainut tema, josta haastatteluissa keskustelimme vaikuttaneen siihen, että naissukupuoleni ei muodostunut ongelmalliseksi. Menneisyydestä, nykyisestä elämäntilanteesta, tulevaisuudesta ja työn merkityksistä puhuessamme miessukupuoli ei ollut keskustelussa ensisijalla.

Seuraavissa luvuissa, luvuissa viisi ja kuusi esittelen sisällönanalyysin kautta saamani tulokset tutkimuskysymyksiini. Tutkielmaan osallistuneiden anonymiteetin suojaamiseksi olen numeroidut heidät seuraavasti H1, H2 ja niin edelleen. Havainnollistan tekemääni analyysiä haastatteluista poimituilla suorilla lainauksilla. Jotta suorat lainaukset erottuvat muusta tekstistä, olen merkinnyt ne lainausmerkkien sisään sekä kursivoinut ja sisentänyt ne. Haastatteluista poimittujen suorien lainausten ymmärrettävyyden vuoksi olen poistanut niistä turhat toistot. Lisäksi suorien lainauksien ymmärrettävyyden lisäämiseksi olen tarvittaessa lisännyt sulkuihin esimerkiksi teeman, josta olemme haastatellun kanssa puhuneet jos se ei suorassa lainauksessa muuten tule esiin.

## 5 ANSIOTYÖN MERKITYS

Tässä luvussa esittelen tulokset ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni, mitä ansiotyö merkitsee nuorille työttömille miehille. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaan merkityksiä, joita haastatellut antoivat työlle. Toisessa alaluvussa käsitelen työn merkitystä elämän kokonaisuudessa. Molemmissa alaluvuissa keskustelutan tuloksiani teorian tiedon sekä aiempien tutkimusten kanssa.

### 5.1 Työ tavoitteiden saavuttamisen ja mieluisan tekemisen mahdollistaja

Haastateltujen pohtiessa, mitä työ yleensä ihmisille merkitsee, he ajattelivat työlle annettujen merkitysten olevan monenlaisia. Haastatelluista neljä arveli, että useimmiten ihmiset ajattelevat työn mahdollistavan elintason kohottamisen. Kolmen mielestä työ mahdollisti itsen ja perheen elättämisen ja mieluisan tekemisen. Yksi haastateltavista avasi työn tuomien merkitysten moninaisuutta, itsestänselvyyttä ja yksilöllisyyttä seuraavasti:

*"(Töissä käydään )ihan vaan sen takia, että saa leivän pöytään ja on jotain mieluista tekemistä ja se, et sul on jotain päämäärää ja voiko sanoa että kunnianhimoakin, et sä voit saada sen palkan ja tehdä elämässä vähän enemmänkin. Mun mielest se on vähän ihmiskohtasta ja mun mielest se menee käsikädessä, et ei se oo vaan yks niistä." H7*

Närvi (2014, 176–187) korostaa, että työ voi merkitä ihmiselle monia asioita. Esimerkkinä tästä hän (mt., 176–187) mainitsee sen, että ihmiselle voi olla tärkeää, että työ mahdollistaa työn ja perheen yhteensovittamisen ja tällöin työn merkitys voi samanaikaisesti kiinnittyä työn sisältöön ja

toimeentuloon. Haastateltujen kerronta siitä, että työlle annetut merkitykset ovat yksilöllisiä todentavat Wrzesniewskin (2002, 232) kuvausta siitä, että työlle annetut merkitykset voivat vaihdella paljon eri ihmisten välillä.

Vaikka haastateltujen mielestä työ useimmiten merkitsee ihmisille mahdollisuutta elintason kohottamiseen, haastatelluista vain yksi kaipasi omassa elämässään työltä sitä, että sen avulla voisi elintasoa nostaa. Hän oli haastatelluista ainut, jolla oli lapsia. Työn mahdollistama korkeampi elintaso muun muassa parantaisi haastatellun mahdollisuuksia tarjota lapsille sellaisia asioita, joita hän ei työn puuttuessa pystynyt heille tarjoamaan. Haastateltu kertoi ajatuksistaan näin:

*"Sais joskus tehtyä töitä sen verran, et sais rahaa laserleikkaukseen, et sais silmät kuntoon. Joku parin tonnin keissi. Varmaan ois saanu osamaksullakin joskus ehkä. Terveyttä tietenkin. Ettei tuu enempää mitään vammoja jalkoihin. Tietenkin auto, pystyis liikkua, lasten kanssa käymään vaikka jossain. Mä en oo päässy lapsena käymään oikein missään, kun tuli se lama sillai. Semmosia aika pieniä ja saavutettavissa olevia toiveita. Tämmösiä pikkuasioita, jotka tekee elämästä helpompia. Niinku auto ja tämmöset pienet asiat." H4*

Haastateltu, jolla oli lapsia sekä kolme muuta haastateltua olivat sitä mieltä, että työstä saatava raha on merkityksellisempi perheelliselle kuin perheettömälle. Yksi heistä kertoi, että sosiaaliturvatuilla eläminen oli yksi syy siihen, miksi hän ei työn puuttuessa suunnittelisi perheen perustamista. Yksi haastatelluista taas koki, ettei työn puuttuminen ole esteenä perheen perustamiselle. Heidän ajatuksensa asiasta olivat seuraavanlaiset:

*"Onhan se tottakai, en mä millään tuilla lapsia elättäis. En tekis lapsii ite tähän tilanteeseen, et kun elättää vaan itteni niin siin on kyl ihan, se riittää mulle. Sen verta mä haluun ajatella etten mä niit lapsii tähän tilanteeseen tee." H2*

*"Ei se (työstä saatava raha) mun mielestä merkkää mitään. Kuitenkin saa niin paljon ulkopuolista apua (tarkoittaa lapsiperheille suunnattuja sosiaaliturvatukia ja palveluita) nykyään, kun haluaa." H5*

Haastatellut eivät kertoneet ajattelevansa, että perheen elättäminen on miehen vastuulla. Heidän ajatuksensa siitä, että työstä saatava raha on merkityksellisempi perheelliselle ja siitä, että perhettä

ei perusteta ilman työtä kuvaavat tulkintani mukaan kuitenkin sitä, että he näkivät miehen olevan edes jonkinlaisessa vastuussa perheen elättämisestä. Haastateltujen ajatukset olivat samanlaiset kuin Eerolan ja Mykkäsen (2015) tutkimien isien kanssa. Eerolan ja Mykkäsen (mt., 1681–1684) tutkimuksessa suurimman osan haastateltujen 20–42-vuotiaiden isien mielestä päävastuu perheen taloudellisista asioista ja "rahan tuomisesta perheeseen" kuului miehille. Miehet myös liittivät perheen perustamisen, vakituisen työn ja riittävän toimeentulon yhteen (mt., 1684). Myös Närvi (2014) on tutkinut 29–55-vuotiaiden miesten (ja naisten) liittämiä kokemuksia ja ratkaisuja työelämään, perheellistymiseen ja vanhemmuuteen liittyen. Tutkimuksessa (mt., 83) kävi ilmi se, että isät mielsivät äitejä helpommin kysymyksen lapsenhankinnan ajoituksesta kysymykseen taloudellisesta tilanteesta, vaikka eivät edes itse olisi epävarmuutta kokeneet.

Se, että haastatellut, joilla ei ollut lapsia, eivät kertoneet kaipaavansa työtä elintason kohottamiseen, pohjautui siihen, että he kokivat pärjäävänsä saamallaan sosiaaliturvatuilla, työttömyys- ja asumistuella ja toimeentulotuella. Haastatelluista viisi oli hakenut ja heille oli myönnetty toimeentulotuki. Haastatellut kertoivat, että sosiaaliturvatukien riittäminen elämiseen vaati hieman suunnittelua: esimerkiksi sitä, että valmistaa itse ruoat, ei polta tupakkaa ja suunnittelee menonsa siten, että rahat niihin riittävät. Haastatelluilla oli haastatteluhetkellä kahdesta vuodesta kymmeneen vuoteen työttömyyttä ja sosiaaliturvatuilla elämistä takana. Näin asian niin, että he olivat työttömänä viettämiensä vuosien aikana ehtineet sopeutua tulojensa tasoon. Ajattelen sen, että haastellut kokivat sosiaaliturvatukien riittävän elämiseen, kun vain suunnitteli rahan käyttöönsä, kertovan myös siitä, että he hallitsivat rahankäyttönsä.

Tulkitsin haastateltujen kokemuksen sosiaaliturvatukien riittämisestä elämiseen vaikuttaneen myös siihen, että suurin osa heistä ei asettanut työlle vaatimusta toimeentulon takaamisesta. Haastatelluista vain kaksi puhui siitä, kuinka he vaativat, että työstä saatavan palkan tulee turvata heidän toimeentulonsa. He kuitenkin puhuivat myös siitä, kuinka työn ollessa mielekäs työstä saatavan palkan arvo vähenee. Muiden haasteltujen puhe työstä saatavasta palkasta oli kuvausta siitä, kuinka palkka olisi mukava lisä, jonka työssäkäynti toisi. Kolmen haastatellun ajatukset työstä saatavasta palkasta olivat seuraavanlaisia:

*"Et jos mä töissä käyn niin en mä siinä sivussa jaksa sossulappuja täytellä. Jos se on mieleinen työ niin mä pystyn ihan hyvin olee pienelläkin palkalla, et se on ok. Se, että mä nyt täällä (pajan nimi, jossa on kuntouttavassa työtoiminnassa) tällä hetkellä oon niin ei mua haittaa etten mä saa hirveesti rahaa, kun mä saan tehdä just sitä mitä mä*

*tykkään. Mut jos mä joudun jotain semmosta ammattia, mikä ei oo niin lemppari niin kyl mä siinä vaiheessa haluan vähän enemmän tosiaan kuin ne sossutuet." H6*

*"Onhan se plussa, et sil (työllä) pystyy ittensä elättää." H2*

*"Jos ois joku kiva työpaikka niin tottakai palkkakin siinä samalla kelpaa." H3*

Ajattelen haastateltujen ajatuksien työstä saatavasta palkasta todentavan Kirjosen (2003, 383) arvausta siitä, että työn välineellinen arvo – työn mieltäminen vain toimeentuloksi – on saavuttanut 2000-luvun alussa huippunsa. Kahden haastatellun puhe siitä, kuinka työlle annettuihin merkityksiin vaikuttaa työn mielekkyys kertoo ilmiöstä, josta Wrzesniewski (2002, 232) puhuu: ihmisen suhtautuminen työhön voi muokkautua työn mukaan.

Haastatelluista neljä tiesi, mitä he haluaisivat työkseen tehdä. He kertoivat myös siitä, mitä sisällöllisiä vaatimuksia työllä tulisi olla. Työn tulee heidän mielestään olla mielenkiintoista ja sen tulee mahdollistaa itsen kehittämisen ja toteuttamisen. Näiden neljän haastatellun ajatukset työn sisältöön kohdistetuista vaatimuksista olivat samanlaiset kuin Heinosen (2006, 73–102) tutkimukseen osallistuneilla pieniin ikäluokkiin kuuluvilla miehillä: työn tulee olla mielenkiintoista ja sen tulee tarjota mahdollisuuden itsen toteuttamiseen.

Se, että neljä haastateltua korosti työn sisällöllistä merkitystä, todentaa nähdäkseni ilmiötä, josta Lehto ja Sutela (2008, 22) ovat puhuneet: viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana työn sisältö on tullut suomalaisille palkansaajille koko ajan merkittävämmäksi. Lehto ja Sutela (mt., 22) kuitenkin kertovat, että miehille työn sisältö on naisia useammin vähemmän tärkeämpi kuin työstä saatava palkka. Suomalaisiin palkansaajamiehiin verrattuna neljän haastatellun ajatukset siitä, kumpi työssä on tärkeämpää, sen sisältö vai siitä saatava palkka, olivat siis erilaiset.

Tulkitsin työn sisällön merkitystä korostaneille neljälle haastatellulle työn merkitsevän ennen kaikkea heille tärkeiden tavoitteiden saavuttamisen mahdollistajaa. Yksi heistä puhui siitä, kuinka työn saanti alalta, jolle hän oli kouluttautunut, merkitsisi sitä, että käydystä koulutuksesta tulisi hyödyllinen. Toinen kertoi työn avulla pääsevänsä näkemään oman kädenjäljen ja näyttämään sitä muille. Kolmas koki työn väylänä, jonka avulla hän pääsisi jakamaan näkemyksiään maailmalle. Neljäs taas kuvasi sitä, kuinka työ, jonka sisältö on hänen toiveidensa mukainen, tarjoaisi ensisijaisesti vapautta. Kaksi heistä kuvasivat ajatuksiaan näin:

*"Jos mä haluun antaa mun omaa näkemystä vaikka maailmalle niin työ vois olla se polku, mistä mä voisin sen saada." H2*

*"Kun pääsen siihen ammattiin, mitä mä unelmoin niin se tois mulle aika paljonkin. Se tois luovaa vapautta, juoksevaa työelämävapautta, freelancerina sä saat päättää itse oman aikataulusi. Ois semmosen vapauden tehdä yrittäjänä yritystä just sen mukaan, mitä sä haluat ja se tois ylipäättään sitä, et mä saisin tehdä sitä duunii, mistä mä tykkään ja myös sen lailla kerryttää rahapussia." H7*

Wrzesniewski (2002, 232) kertoo, että huolimatta siitä, onko ihmisten työlle antamia merkityksiä tutkittu työkeskeisyyden, työhön sitoutumisen, työhön osallistumisen, sisäisen ja ulkoisen motivaation vai työn arvojen avulla, suurin osa näistä käsitteistä liittyy työn tärkeyteen elämässä tai tiettyjen tavoitteiden saavuttamiseen työn avulla. Ros, Schwartz ja Surkiss (1999, 50) perustelevat työn tärkeyttä ihmisen elämässä juuri sillä, että se mahdollistaa saavuttamaan elämälle asetettuja tavoitteita.

Haastatelluista kaksi ei tiennyt, mitä he olisivat työkseen halunneet tehdä. Nähdäkseni he kaipaisivat työltä ensisijaisesti sitä, että se toisi mieluista tekemistä päiviin. Toinen heistä koki mieluisaksi tekemiseksi sellaisen tekemisen, jossa pääsisi käyttämään luovuutta. Toinen kertoi haluavansa fyysistä tekemistä, lähinnä käsillä tekemistä. Heidän kuvaukset työttömyysajastaan, jossa kerrottiin muun muassa tekemisen puutteesta ja työttömyyden passivoivasta vaikutuksesta, tukivat tulkintaani siitä, että työltä kaivattiin ensisijaisesti mieluisan tekemisen mahdollistajaa. Haastatellut kertoivat omasta työttömyysajastaan näin:

*"Kyl toi on aika puuduttavaa olla pitkän aikaa työtön, varsinkin jos ei oo paljon tekemistä, kun ei nyt joka päivä oo tekemistä. Se voi olla masentavaakin jollain tavalla." H3*

*"Ei se sillai oo mua kotona haitannu olla lasten kanssa, paitsi että se passivoi hirveesti, kun ei tuu tehty mitään." H4*

Toimettomuus ja sen sietämisen vaikeus on noussut myös Siltalan (1994) tutkimuksessa esiin. Siltalan (mt., 149–154) tutkimukseen osallistuneet olivat työssäkäyviä miehiä, jotka kokivat työn



välillä aiheuttavan heille paineita. Miehet kuitenkin arvottivat työttömyydestä johtuvan toimeettomuuden vaikeammaksi sietää, kuin paineet, joita työ heille aiheutti (mt., 149–154).

Haastatelluista ainoastaan yhdellä oli ajatuksena, että työ ensisijaisesti toisi hänen elämäänsä lisää itseluottamusta. Lisäksi haastateltu ajatteli työssäkäynnin nostavan hänen arvoaan ihmisenä muiden ihmisten silmissä. Tulkitsin haastatellun toivovan työn parantavan kokonaisvaltaisesti hänen elämäänsä. Hän kertoi työlle antamistaan merkityksistä näin:

*"Elämä on ollu aina semmosta alamäkeä välillä. Tarvii vähän saada sitä rytmiä. Jaksamisessa on ollu aika paljon vaikeuksia. Ryypänny vaan jatkuvasti ja kaikkee. Mä en oikein tästä pääse viel mihinkään. Heti kun töitä sais niin se tois vähän lisää sitä itsetuntoa sun muuta. Ei pitäis itteesä niin alhasena."* H1

Aiemmissa suomalaista miestä ja työtä koskettaneissa tutkimuksissa (esim. Siltala 1994; Heinonen 2006; Sankala 2008) miesten on todettu peilaavan työn kautta omaa arvoaan niin omissa kuin muiden silmissä. Lisäksi näissä (mt.) tutkimuksissa miehet ovat liittäneet työssäkäynnin ja elämässä pärjäämiseen vahvasti yhteen ja he ovat yrittäneet työn avulla parantaa elämäänsä. Esimerkiksi Siltala (mt., 149–154) kuvaa, kuinka hänen tutkimukseensa osallistuneet miehet saivat työn avulla muutettua haastavan elämäntilanteen hallittavaksi urakaksi, josta he kokivat voivansa selviytyä. Se, että haastatelluista vain yksi antoi työlle ensisijaisesti samoja merkityksiä kuin, mitä häntä vanhemmat sukupolvet ovat työlle antaneet, antaa olettaa, että miesten ja työn suhde on kokenut muutoksen – enkä näkisi sen muuttuneen huonompaan suuntaan.

## 5.2 Työ viimeisellä sijalla elämän eri osa-alueista

Haastattelemistani miehistä kuusi arvotti perheen tai vapaa-ajan työtä tärkeämmäksi. Heistä kolme koki perheen ja kolme vapaa-ajan tärkeimmäksi elämän osa-alueeksi. Yksi haastatelluista arvotti työn elämän eri osa-alueista tärkeimmälle sijalle. Hänkin kuitenkin korosti sitä, että työnteon lisäksi aikaa tulee jäädä perheelle ja harrastuksille. Hän puhui myös siitä, kuinka tämän päivän työmarkkinatilanne saattaa vaikuttaa ihmisten ajatuksiin työn merkityksellisyydestä elämässä. Haastatellun ajatukset elämän eri osa-alueiden tärkeysjärjestyksestä olivat seuraavanlaiset:

*"On näitä työnarkomaaneja ihan hulluna, mutta se ehkä perustuu siihen aikakauteen, mitä me eletään, että ihmiset haluaa kynsin hampain pitää työelämästä kiinni, et jotkut*

*lyö sen etusijalle. Mä lyön sen (työn )etusijalle silleen, et mä saan.. sanotaanko näin, et jos on rankka työ niin haluaa rankat huvit. Jos sä painat ihan hikihatussa duunia niin mun mielest se on oikeutettua, et saa ne etuudet siitä, jotka kuuluu ja myös saa aikaa perheelle ja harrastuksille sen jälkeen." H7*

Lehdon ja Sutelan (2008, 18) tutkimuksessa käy ilmi, että miehillä työn merkitys elämänaalueena on 1980-luvulta lähtien ollut laskussa. Työn merkityksen laskun kanssa samaan aikaan perhe-elämän ja vapaa-ajan merkitys miesten elämässä on koko ajan ollut nousussa (mt., 18–19). Myös Närven (2014, 155–183) tutkimuksessa, miesten tapa puhua suhtautumisestaan työhön kuvasti sitä, että "elämässä pitää olla muutakin kuin työ".

Haastatellut mielsivät vapaa-ajaksi niin harrastuksiin kuin ystäviin käytetyn ajan. Haastatelluista kaksi kertoi, kuinka vapaa-aika on heille elinehto, jota ilman he eivät tulisi toimeen. Haastatelluista kaksi puhui siitä, kuinka työn mielekkyys vaikuttaisi siihen, mihin elämän osa-alueeseen he työn mieltäisivät kuuluvaksi. Haastatelluista hän, jolla oli lapsia, mielsi vapaa-ajan omaksi ajaksi – ajaksi, joka antoi vastapainoa perhe-elämälle ja auttoi jaksamaan perhe-elämän pyörittämisessä. Hän myös mielsi työnteon omaksi ajaksi, koska se mahdollistaisi perhe-elämästä irrottautumisen ja auttaisi tasapainottamaan perhe-elämän ja muun elämän välistä suhdetta. Kahden haastatellun ajatukset vapaa-ajan ja oman ajan tärkeydestä ja mihin elämän osa-alueeseen ne kuuluvat menivät näin:

*"En tuu toimeen jos en saa mennä miten mä haluan. Mä ajattelen, et jos mä käyn töissä niin se tulee niin tavallaan puhtaasti musta itestään se, et mä haluan mennä töihin, et se on tavallaan mulle itessään sitä vapaa-aikaa." H2*

*"Varmaan mä oon, kaikki on vähän narsisteja sillai, kyl mä varmaan, oon aika itseks, laittasin omat menot kaiken edelle, koska se pitää mun pään terveenä, et mä huolehdin musta itsestä ja siinä sivussa mä huolehdin lapsista. Jos mä en saa itte tehdä mitään silloin mä oon vittuuntunu. Sitä kautta se ruokkii molempia. Kun mulla on ittelleni aikaa niin mulla on paremmin lapsilleni aikaa. Sellasta oikeeta hyvää aikaa. On työkin vähän niinku sitä omaa aikaa. Se on niinku irtiotto siitä omasta kotielämästä, tavallaan." H4*

Tulkintani mukaan haastatelluista kuudelle työn saanti oli tärkeää. Haastatelluista hän, jolla oli lapsia, kertoi haluavansa olla *"normaali työssäkäyvä isä"*. Tulkitsin myös viiden muun haastatellun mieltävän työssäkäynnin normaaliksi osaksi elämää. Heidän ajatuksensa olivat samanlaiset kuin Heinosen (2006, 73–102) tutkimukseen osallistuneilla pieniin ikäluokkiin kuuluvilla miehillä: vaikka miehet eivät mieltäneet työtä enää aiempien sukupolvien miesten tapaan vain ja ainoastaan elämisen välineeksi silti työn hankkiminen oli heille tärkeä tavoite.

Kuudesta haastatellusta, joille työn saanti oli tärkeää, neljällä ei ollut kiire työllistyä. Heistä kaksi kertoi kokevansa, etteivät he olleet haastatteluhetkellä työkykyisiä. Toinen heistä koki senhetkisen henkisen ja fyysisen toimintakyvyn ja kolme vuotta kestäneen työttömyyden heikentäneen työkykyään. Toinen kertoi keskittymis- ja tarkkaavaisuushäiriön sekä ahdistus- ja paniikkihäiriön tuovan haastetta työllistymiseensä. He kuvasivat työkykyänsä seuraavasti:

*"En mä ainakaan tällä hetkellä usko (työkykynsä olevan kokopäivätyöhön vaadittavalla tasolla), kun mä oon niin kauan ollu työttömänä. Jaksamisessa on ollu aika paljon vaikeuksia."* H1

*"Jos aloittaa jossain ja tulee sama tilanne (saa ahdistus- tai paniikkikohtauksen) niin ei voi paniikkikohtauksen tai ahdistuksen takia kohtausta välttäläkseen hevon vittuun lähtee. Sais fudut saman tien jos töissä ois."* H4

Ajattelen, että näillä kahdella haastatellulla elämän eri osa-alueiden tärkeysjärjestys oli samanlainen kuin Jokirannan (2003, 120) tutkimukseen osallistuneilla miehillä. Jokiranta (mt., 120) kertoo, että miehet pitivät tärkeimpänä elämässä omaa terveyttään, jonka jälkeen tulivat perhe, työ ja tekeminen ja raha. Terveys oli miesten mielestä elämässä tärkeimmällä sijalla siksi, että ilman sitä työ ja tekeminen olisi ollut mahdotonta (mt., 120).

Kahdella haastatellulla ei nähdäkseni ollut kiire työllistyä siksi, että se ei ollut vielä ajankohtaista heidän elämässään. Toinen heistä oli aloittamassa seuraavana syksynä ensimmäiset peruskoulun jälkeiset opintonsa. Hän tiesi, mitä hän haluaisi työkseen tehdä ja työllistyminen kyseenomaiseen työtehtävään vaatisi opiskelua monen vuoden ajan aikuislukiossa sekä yliopistossa. Toisella heistä oli ammattitutkinto, mutta hän ei kokenut alaansa omakseen. Myös hän tiesi, mitä haluaisi työkseen tehdä, mutta myös hänen kohdallaan työllistyminen kyseenomaiseen työtehtävään vaati

koulutuksen, jota haastatellulla ei vielä haastatteluhetkellä ollut. Opiskelun aloittamista vaikeutti se, että koulutus on maksullinen.

Tulkitsin, että haastatelluista yksi ei kokenut työtä välttämättömäksi elämän kokonaisuuden kannalta. Hän kertoi työttömänä olemisen olevan tänä päivänä Suomessa melko helppoa. Lisäksi hän puhui siitä, kuinka ei rahan takia menisi töihin ja tulevaisuudentoiveistaan kertoessaan hän sanoi, että *"varmaan jossain vaiheessa haluisin jotain kivaa työtä tehdäkin."* Lisäksi haastateltu kuvasi havaitsemaansa ristiriitaa omien ajatusten ja ympäriltään kuulemiensa ajatusten välillä. Hän kertoi ristiriidasta näin:

*"Kyl se välillä tuntuu, et muille merkitsee tai siis silleen, kun juttelee vaikka jonkun tuntemattoman tai uuden ihmisen kaa ja ne kysyy välillä, että onko sulla ammattii tai käytkö töissä. Et ei niin, mitä sä oikein niinku teet. Kuvittelee et on ihan luuseri. Kun ei kaikki välttämättä ihan ymmärrä sitä, että ei kaikki välttämättä ajattele niin, että pitää olla se koulu ja työpaikka ja lapset ja koirat ja kaikki." H3*

Ajattelen sen, että haastateltu kyseenalaisti työn roolia elämässä pohjautuneen siihen, että hänellä oli työttömyyttä takana noin kymmenen vuotta ja hän oli haastatteluhetkeen asti pärjännyt ilman työtä. Hän oli tottunut elämään ilman työtä. Työttömyydestä oli tullut tila, joka riitti hänelle. Siitä oli tullut hänelle elämäntapa. Myös Kokkosen (2003, 235–253) tutkimukseen osallistuneista työttömistä miehistä osa kyseenalaisti työn roolia elämässä. Miesten omasta mielestä elämä ilman palkkatyötä olisi mahdollista. Sitä ei vain hyväksyttäisi yhteiskunnassa. (Mt., 235–253.) Kokkonen (mt., 235–253) kuvaa myös sitä, kuinka hänen tutkimukseen osallistuneissa oli miehiä, jotka olivat tyytyneet työttömyyteensä.

Haastatelluista kaksi kertoi, etteivät he olleet aiemmin, nuorempana, kokeneet työtä tarpeelliseksi elämän osa-alueeksi, mutta ajatukset olivat muuttuneet. Toiselle heistä oli peruskoulun jälkeen ollut tärkeämpää päästä nauttimaan nuoruudesta. Toinen puhui siitä, kuinka hän oli halunnut pystyä todistamaan elämisen onnistuvan tavalla, joka on yhteiskunnan valtavirrasta poikkeava ja, jota yhteiskunnassa ei pidetä hyväksyttävänä tapana elää. He kuvasivat työttömyysaikaansa, siihen johtaneita syitä ja tämän hetkisiä ajatuksiaan työhön liittyen seuraavasti:

*"Kun peruskoulusta pääsin ja lähin silloin eteenpäin opiskelee niin silloin mä vähän ajattelin asioista sillain, et haluu elää elämää ja nauttii siitä, kun on vielä nuori. En pitäny opiskelua ja työtä niin tärkeenä. Nyt kun mä oon tavallaan tyhjän päällä ollu monta vuotta ja ollu vähän semmosta, että ei oo oikeestaan, no viimesen viiden vuoden aikana ainut mitä mä oon saanu niin on se kansanopiston opinnot. Se on ainut hyödyllinen asia, mitä mä oon viimesen viiden vuoden aikana tehny ja siihen kulu vaan vajaa yks vuosi niin aika turhia asioita. Et ois voinu käyttää tän ajan hyödyllisemminkin. " H6*

*"Mun työttömyysaika on ollu vähän semmost omaa kapinaa. Tavallaan se, et sitä kautta nähny sen, et mä pystyn tekee täällä mitä mä haluun vaikka sitä työtä tuputetaan. Koen, että koulussa mua on rajattu niin paljon, et se (kapina )on sielt niinku syntyny. Jos mä en sitä (elämistä ilman työtä) olis saanu aikaan niin en mä osais niinku tavallaan haluta mennä töihin." H2*

Charles ja James (2003) ovat tutkineet miesten ja naisten suhtautumista työhön. Tutkimuksessaan he (mt., 246) havaitsivat sen, että työhön suhtautuminen ja sen tuomat merkitykset elämään muuttuivat miehillä ja naisilla elämäntilanteiden mukaan. Perho ja Korhonen (2003, 323) määrittelevät juuri siirtymän nuoruudesta aikuisuuteen vaiheeksi, jolloin omaa elämää pohditaan ja arvioidaan. Siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen sisältää useita yhteenkietoutuvia psykososiaalisia muutoksia. Pohdinnan ja arvioinnin yhteydessä nuoren käsitykset itsestään tai omasta elämästään saattavat muuttua. (Mt., 323.)

Huomionarvoista on näkemykseni mukaan se, että vaikka työttömyydestä yleensä puhutaan ainoastaan negatiiviseen sävyyn, haastateltujen kohdalla, jotka kertoivat muuttuneesta arvostuksestaan työtä kohtaan, työttömyys oli auttanut heitä pohtimaan ja arvioimaan, mitä he tulevaisuudeltaan ja elämältään haluavat. Heille oli käynyt juuri päinvastoin kuin, mitä Kokkosen (2003, 235–253) tutkimukseen osallistuneille työttömille miehille, joiden arvopohja oli työttömyyden myötä muuttunut vähemmän työkeskeiseksi.

## 6 MIEHISYYS JA MIEHISYYDEN JA TYÖN SUHDE

Tässä luvussa esittelen tulokset toiseen tutkimuskysymykseeni, mitä miehet kertovat miehisyydestä ja minkä roolin he antavat työlle miehisyyden rakentamisessa. Ensimmäisessä alaluvussa kuvaan miesten kerrontaa miehisyydestä. Toisessa alaluvussa käsittelen miehisyyden ja työn suhdetta. Molemmista alaluvuista keskustelutan tuloksiani teorian tiedon sekä aiempien tutkimusten kanssa.

### 6.1 Ei ryypäämiselle, kyllä kädentaidoille

Ennako-oletusteni mukaisesti haastateltujen oli aluksi haastavaa miettiä miehisyyttä. Tulkitsin tämän johtuvan muun muassa siitä, että he eivät kokeneet tarpeelliseksi eivätkä olisi halunneet tehdä eroa naisten ja miesten välillä. Kaksi haastateltavaa kuvasi ajatuksiaan sukupuoli-ajattelusta seuraavasti:

*"Mulle on jotenkin aina vaikeaa tulla mieltä, miten se miesten ja naisten. Haluisin pitää sen, et molemmat on siinä tasa-arvoisia. Ei haluisi ajatella erikseen niitä." H3*

*"Ylipäättänsä kun sä kysyt, et miten mies niin mä ajattelen ihmisiä ihmisinä enkä sukupuolen perusteella." H6*

Haastatelluista neljä kuvasi miehisyyden rakentuvan tietyistä ominaisuuksista, joita miehen olisi hyvä omata. Kolme heistä mielsi tämän päivän miehisyyteen ensisijaisesti kuuluvan sen, että mies käy töissä ja pitää itsestään huolta esimerkiksi terveellistä ruokavaliota noudattaen, käyden monta kertaa viikossa kuntosalilla ja huolehtien omasta hygieniastaan. Vaade miehisestä ulkonäöstä korostui myös kahden muun haastatellun puhuessa tämän päivän muodista, joka ei heidän mielestään ollut kovin miehekästä. Toinen heistä kuvasi tämän päivän muodin ja miehisen ulkonäön ristiriitaa seuraavasti:

*"Jos vertaa tavallaan noihin nykyajan muotiin miehiä, et nykyään on pillit housut niin jos mä laittaisin siihen ruumiillista työtä tekevän ihmisen siihen viereen, jolla ei oo pillifarkkuja niin kyl mä veikkaan et se olis vähän miehekkäämmän näkönen ehkä."*

H4

Haastatelluista kaksi kertoi sosiaalisuuden, varsinkin työelämässä, olevan ominaisuus, joka miehen tulisi omata. Haastatelluista kaksi kuvasi tämän päivän miehisyyteen ensisijaisesti kuuluvan vastuunkanto itsestä. Toinen heistä piti vastuunkantoa itsessään jo riittävänä. Toinen liitti vastuunkantoon itsenäisyyden, kyvyt ajatella itsenäisesti, tehdä päätöksiä ja määrittää unelma elämälleen sekä kyvyn tavoitella unelmiaan. Heidän ajatuksensa asiasta olivat seuraavanlaiset:

*"Pystyy kantaa vastuun itestään, niin sekin on riittävää musta." H2*

*"Jos yhteiskunnallisesti miettii ihannemiestä niin semmonen, joka osaa olla itsenäinen, tehdä itse omat päätökset. Osaa itse määrittää sen elämän unelman ja tähtää siihen. Mul on myös se, et ei nää sitä oravanpyörää ja sitä systeemiä niin vihollisena vaan lähtee sen systeemin mukaan sillä omalla järjellä. Ihminen, joka ajattelee toisin sanoen omilla aivoillaan." H7*

Mills (1998, 172) kertoo, että yksinkertaisimmillaan maskuliinisuuden voi ajatella viittaavan ominaisuuksiin, jotka on yhdistetty miehenä olemiseen. Länsimaisissa kulttuureissa maskuliiniseksi ominaisuuksiksi on yleensä mielletty tunteiden kontrolli, toiminnallisuus, hallitsevuus, suoriutuminen, rationaalisuus ja fyysinen voima (Jokinen 2010, 128–129). Myös aktiivisuus on kuvattu osaksi yleistä miehistä kulttuuria ja maskuliinisuuksia (Grönfors 1999, 225).

Ajattelen haastateltujen puheen siitä, että tämän päivän mieheyteen kuuluu kuntosalilla käynti todentavan sitä, että länsimaisissa kulttuureissa maskuliiniseksi mielletyistä ominaisuuksista toiminnallisuus, suoriutuminen ja fyysinen voima ovat edelleen läsnä miestä määritettäessä. Puhe vastuunkannosta omaa elämää kohtaan ilmentää myös hallitsevuuden ja rationaalisuuden tämän päivän miehisyyteen kuuluviksi ominaisuuksiksi. Kaikki haastateltujen puheet tämän päivän miehisyyteen kuuluvista ominaisuuksista vahvistavat myös aktiivisuuden ihanteen kuuluvan tämän päivän miehisyyteen.

Huomiota kannattaa kiinnittää myös siihen, kuinka moni haastatelluista kuvasi miehisyyden rakentuvan ulkonäköön liittyvistä asioista – kuntosalilla käynnistä, hygieniasta huolehtimisesta ja vaatetuksesta, joka tukee miehisyyttä. Nämä haastateltujen miehisyyteen liittämät ominaisuudet kertovat tulkintani mukaan siitä, että tämän päivän miehisyyttä määrittää paljon myös ulkonäkö.

Kukaan haastatelluista ei määrittänyt isäksi tulemista edellytykseksi miehisyydelle. Yksi haastatelluista sanoi arvostavansa miestä, joka on perustanut perheen. Haastatelluista hän, jolla oli omia lapsia koki isyyden olevan tämän päivän isien elämässä isommassa roolissa kuin se ennen on ollut. Hänen ajatukset tämän päivän isyydestä menivät näin:

*"Musta tuntuu et nykyaikana miehet tekee lasten kanssa enemmän. On lasten kanssa ulkona enemmän. Vaikka ne on hiljasia niin kyllä ne siellä silti niitten kanssa on. Kyl se must vähän semmoseks on muuttumassa." H4*

Haastatelluista kolme ei puhunut miehisydestä tiettyinä ominaisuuksina. Sen sijaan he korostivat sitä, että jokainen saa olla sellainen mies kuin on ja sen pitää riittää. Kaksi heistä kuvasi ajatuksiaan asiasta näin:

*"Mä oon ainakin sitä mieltä että jokainen olkoon vaan oma ittensä. Jokainen on semmonen kun on." H6*

*"Olla vaan oma ittensä niin pitäis riittää. Ja saa luvan riittää." H3*

Tulkitsin haastateltujen, jotka kuvasivat miehisyyttä tiettyjen ominaisuuksien kautta, puhuvan miehisydestä, joka on Suomessa hegemonisessa, vallitsevassa asemassa oleva miehisyys. Sen sijaan ajattelen kolmen haastatellun puheen, siitä, että jokainen saa olla sellainen mies kuin on ja sen pitää riittää, olevan uudenlainen, orastava tapa määrittää miehisyyttä. Lehtonen (1999, 86) kertoo, että mieheyden malleissa on Suomessa samaan aikaan läsnä vallitsevia, hegemonisessa asemassa olevia ja jäänteenomaisia sekä orastavia aineksia.

Haastatelluista neljä oli sitä mieltä, että heidän miehisyytensä on sellaista, joksi he itse tämän päivän miehisyyden määrittivät. Kolme koki, että he eivät haastatteluhetkellä täyttäneet tämän päivän miehisyydelle asettamiaan kriteerejä. Yksi heistä kertoi haluavansa joskus ne täyttää, toinen kertoi, että hän oli koko ajan mielestään menossa siihen suuntaan, että miehisyydelle asettamansa kriteerit täytyisivät tulevaisuudessa. Tulkitsin, että näin sanomalla hän ilmaisi halunsa täyttää kaikki miehisyydelle asettamansa kriteerit vielä jonain päivänä.

Vaikka haastatelluista kaksi ilmaisi ristiriitaa oman miehisyytensä ja sen välillä, minkä he määrittivät tänä päivänä miehisyteen kuuluvaksi, en kuitenkaan tulkinnut heidän kärsivän maskuliinisuuden kriisistä, joka muun muassa McDowellin (2003, 146) mukaan on paljon puhuttu



aihe nuoria miehiä koskevissa tutkimuksissa. Yksi kolmesta haastatellusta, joka ei myöskään kokenut täyttävänsä tämän päivän miehisyyden määritelmää, kyseenalaisti yhden tietyn miehisen ihannemallin mukaan elämistä. Hänen ajatuksensa asiasta olivat seuraavanlaiset:

*"Oon varmaan kaukana siitä ihannekuvasta. Ei mun kyl tarvii mihkään muottiin sopia." H3*

Haastateltujen kuvatessa, mikä ei ole hyväksyttävää tämän päivän miehisyydelle, kolme heistä korosti myös tässä puheessa miehen voivan olla minkälainen vain tiettyjen rajojen puitteissa – jos hän hyväksyi itse itsensä eikä aiheuttanut henkistä tai fyysistä vahinkoa muille. Haastatelluista neljä kuvasi asioita, joiden eivät kokeneet kuuluvan hyväksyttävään miehisyyteen tänä päivänä. Näitä asioita olivat liika alkoholin käyttö, tappeleminen, tietyn roolin esittäminen ja huomiohakuisuus. Lisäksi se, että valitetaan asioista, ei tehdä asioiden muuttamiseksi mitään ja hylätään omat unelmat nähtiin tämän päivän miehisyyteen kuulumattomaksi.

Haastateltujen luettelemat asiat eivät olleet asioita, jotka yleensä mielletään länsimaisissa kulttuureissa miehisyyteen kuulumattomaksi (kts. esim. Jokinen 2010, 128–129). Sen sijaan haastateltujen kuvaamista asioista osa – alkoholin suurkäyttö, tappeleminen ja tietyn roolin esittäminen – oli tulkintani mukaan ennemminkin sellaisia, jotka on aiemmin mielletty olennaiseksi osaksi suomalaista miehisyyttä. Haastateltujen puheessa oli myös tässä kohtaa nähtävissä uudenlaiseen miehisyydenpuheeseen liittyviä orastavia aineksia.

Haastateltujen kertoessa, onko miehisyydessä tapahtunut muutosta yhden sukupolven miesten – haastateltujen ja heidän isiensä – välillä, ajatukset jakoutuivat kahtia siten, että toiset olivat väitteen kanssa samaa, toiset eri mieltä. Neljä haastateltua puhui asioista, joita heidän isänsä on pitänyt oleellisina asioina miehisyydessä ja jotka he itse mielsivät miehisyyteen olennaisesti kuuluviksi. Yksi haastatelluista kuvasi isänsä ja oman ajattelun samankaltaisuutta miehisyyteen liittyen seuraavasti:

*"Kädentaidot. Se ei kato koskaan. Et osaa rakentaa oman talonsa tai edes ylläpitää sitä, huoltaa raput ja tällaset, auton. Pyytää naapurua, eihän semmosta voi tehdä. Mielummin polkee pyörällä töihin, kun pyytää naapurin korjaamaan auton. Periaatteessa siis joo (samaa ajattelua hänellä kuin hänen isällään). Mut mä*

*tiedän mitä mä osaan ja mitä en osaa. Joku osaa jotain mitä mä en osaa, mut en mä sitä häpee, mut silti semmonen on olemassa, kädentaidot. Ja jos on tehny paljon töitä niin kyllähän se ny kertoo vähän et jotain on ainakin osannu."* H4

Haastatelluista kolme ajatteli miehisyydessä tapahtuneen muutosta yhden sukupolven aikana. Miehisyyden muutoksesta puhuessaan kaksi haastateltua arveli, että työnteko ja tekeminen yleensä ovat heidän isiensä elämässä määrittäneet miestä enemmän kuin, mitä tulkintani mukaan haastatellut itse kokivat niiden heitä miehinä määrittävän. Kolme haastateltua kuvasi ajatuksiaan miehisyydessä tapahtuneesta muutoksesta näin:

*"Mun oma iskä on semmonen, et miehellä pitää olla lihaksii ja sen pitää kaataa hirvi tyyliin. Semmonen perinteinen suomalainen mies, juodaan kaljaa ja ei nyt hakkaa vaimoa, mut semmonen tietty maskuliinisuus pitäis olla miehessä. Kyl ne (omat ajatukset miehisyydestä) niist poikkeee joo."* H2

*"Silloin voi olla, että työ ois ollu vielä tärkeempi homma. Luultavasti."* H1

*"Kyl mä veikkaan, et ennen just katottiin et se on mies, jos se tekee jotain."* H3

Yksi haastatelluista kertoi ajatuksiaan siitä, miksi mieskuva on muuttunut ja tulee muuttumaan jatkossakin. Toinen haastatelluista otti kantaa siihen, mihin suuntaan tässä muutoksessa ollaan menossa ja miltä tämä muutos hänen silmissään näyttää. Haastateltujen ajatukset mieskuvan muuttumisesta ja muutoksen suunnasta olivat seuraavanlaisia:

*"..koska just tää meidän maa, Suomi, on muuttunu niin paljon niin mieskuvakin on muuttunu tosi paljon. Enkä puhu vaan ulkonäöstä ja pinnallisuudesta ja trendeistä vaan ylipäätänsä se, että maailma ei oo samanlainen kuin 30 vuotta sitten. Eikä tuu olemaan seuraavan 30 vuoden päästä."* H7

*"On se (miehisuus) mun mielest hyvään suuntaan menossa. Mun mielest miehillä nykyään ylipäätään, et kun ennen on ollu se, et pitää olla ne farkut ja kauluspaita napitettu kiinni, semmonen ulkonen juttukin. On saanu paljon enemmän vapautta, et löytyy niinku jotain tatuoituja miehiä, sit jotain kel on lävistyksii ja joku taas on ihan*

*perus. Se ei oo enää niin sellanen rajattu alue, et mitä voi olla vaan se voi olla moninaisempi." H2*

Lehtonen (1999, 74) ja Sipilä (1992, 22–23) korostavat miehisyyksien muuttuvan yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten yhteydessä. Jokinen (2010, 129) korostaa miehisyyksien ja maskuliinisuuksien olevan yksilöiden tuottamia merkitysrakenteita sukupuolesta ja siksi ne ovat muutettavissa. Connell ja Messerschmidt (2005, 452) ymmärtävät maskuliinisuksien olevan toiminnan tuloksia, jotka on rakennettu ja levitetty ja jotka siksi muuttuvat koko ajan. Jokisen (1999, 29) mukaan suomalaisen kulttuurin sietokyky on miehisyyksistä puhuttaessa muuttunut moninaisemmaksi ja joustavammaksi. Myös Niemisen (2013, 51–61) mielestä maskuliiniseksi ymmärretyt ominaisuudet ovat murroksessa ja murroksen johdosta miehisyydessä ollaan siirtymässä moneuteen.

## 6.2 Työtönkin mies on mies

Haastatelluista neljä arveli, että naiset ja miehet antavat työlle samanlaisia merkityksiä. Haastatelluista kolme oli sitä mieltä, että työlle annettuihin merkityksiin voi vaikuttaa sukupuoli. Naisten arveltiin pohtivan enemmän sitä, mitä työ voi tuoda heidän elämään ja mitä työnteon kautta saavutetaan. Miesten arveltiin olevan työhön liittyvissä ajatuksissa suoraviivaisempia ja ajattelevan ensisijaisesti sitä, että työstä saatavalla rahalla pystyi elättämään itsensä ja perheen. Kahden haastatellun ajatukset asiasta menivät näin:

*"Kyl mä ainakin uskoisin niin, et nainen kattoo enemmän sitä, et sillä työllä on tunnepuolelle vaikutusta. Naiset ehkä enemmän ajattelee sitä, mitä mä haluan tehdä ku se, et miehet vaan on silleen, et kuhan saa rahaa pöytään, et saa noi maksettuu tai silleen et. En sano, et se välttämättä on nii, mut mä ite ajattelen et se on niin, et miehet on enemmän työn kanssa semmosii suoraviivasii." H2*

*"Mä luulen et naiset saattais mennä vähän niinku pidemmälle ja polttaa ittesä ehkä puhki tavallaan jonkun aseman takia tai rahan tai imagon takia tai jotain tämmöstä. Mut en mä tiä." H4*

Haastatelluista neljä oli sitä mieltä, että Suomessa voi edelleen puhua miesten ja naisten töistä. Kukaan haastatelluista ei puhunut siitä, että heitä häittäisi jos mies tekisi naisten työksi luokiteltua työtä tai nainen miesten työksi luokiteltua työtä. Varsinkin siihen, että naiset tekevät miesten työksi luokiteltua työtä, suhtauduttiin positiivisesti. Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että jokainen, sukupuolestaan riippumatta, pystyisi tekemään, mitä työtä vain. Yksi haastatelluista arveli, että on sellaisia naisten töiksi luokiteltuja töitä, joita miehet eivät suostu tekemään. Haastatelluista kuusi kertoi, että voisi tehdä naisten työksi luokiteltua työtä jos työ heitä muuten kiinnostaisi. Kaksi heistä oli miettinyt naisten työksi luokittelemaansa työtä omaksi uravalinnaksi, mutta olivat tulleet siihen tulokseen ettei se työnä – ei työn naismaisuuuden vuoksi – olisi sitä työtä, mitä he haluaisivat tehdä. Kaksi haastatelluista kertoi ajatuksistaan naisten työksi luokitellun työn tekemisestä seuraavasti:

*"Kyllähän sen tietyissä ammattiryhmissä huomaa sen, että on enemmän naisia kuin miehiä ja joissain enemmän miehiä kuin naisia. Mun mielestä jokainen tekköön sitä hommaa mitä haluaa. Mihin on kutsumus ja osaaminen. Kyllä mä tiettyihin ammattialoihin jätän hakematta johonkin lastenhoitoon ja tämmösiin en välttämät hae, mutta en mä koe olevani oikee henkilö niinku sillai siihen. Vaikka kyllä mä kaikkien ihmisten kanssa tuun yleensä toimeen. En mä kuitenkaan kato sitä sillai et se ois niinku niin vahvasti mun juttu." H6*

*"Tavallaan oon mä joskus miettiny kampaajaakin mut ei, en mä ihan niin sit siitä. Mä en palvelis sillä sitä mitä mä haluun." H2*

Närven (2014) tutkimuksessa kävi ilmi, että sukupuoli saattaa vaikuttaa siihen, miten nuoret aikuiset jäsentävät muun muassa työhön liittyviä ajatuksiaan. Carrigan ym. (1985, 594) ja Sipilä (1994, 20) kertovat, että käsitteellä hegemonia on läheinen yhteys tiettyjen töiden ymmärtämiseen enemmän maskuliinisimmiksi kuin toiset ja töiden jaotteluun miesten ja naisten töiksi. Haastateltujen ajatukset miesten ja naisten töistä olivat täysin päinvastaiset kuin Räsänen (1993) tutkimuksessa. Räsänen (mt., 58–87) tutkimukseen osallistuneet toimeentulotukiasiakasmiehet eivät arvostaneet naisten töiksi mieltämiään töitä tai yhteiskunnan tarjoamia työllisyystöitä – vain "normaaleja miesten palkkatyöläistehtäviä". Räsänen (mt., 58–87) arveli tämän johtuvan siitä, että miehisyttä ei voi toteuttaa "risuhommissa". Tällä hän (mt., 58–87) tarkoitti sitä, että kun vähän koulutetuille miehille työ ei pysty tarjoamaan muuta kuin huonoa palkkaa, kehoja työolosuhteita ja

toisarvoisia työtehtäviä, tulee yhä tärkeämmäksi tunnistaa maskuliininen tarjotuissa työtehtävissä. Miehet ottivatkin vastaan vain töitä, joita perinteisesti pidetään miesten töinä (mt., 58–87).

Haastatelluista neljä kertoi saaneensa arvosteluja muilta ihmisiltä – niin perheenjäseniltä, ystäviltä, tutuilta kuin tuntemattomilta – siihen, etteivät he käyneet töissä. Useimmin he olivat saaneet kuulla arvosteluja työttömyydestään tuntemattomilta. Haastatelluista kaksi oli saanut osakseen arvosteluja ihmisiltä, joita eivät tunteneet siitä, että he eivät ole miehiä, koska eivät käy töissä. Toinen tällaisia arvosteluja kuulleista kertoi kritiikin yleensä tulevan vanhemmilta työväenluokkaisilta miehiltä. Yksi haastatelluista kertoi kuulleensa samanlaista arvostelua pikemminkin naisilta, niin vanhemmilta kuin omanikäisiltään naisilta. Haastatelluista kolme kuvasi tuntemattomien roolia arvostelujen antajina sekä saamiaan arvosteluja näin:

*"Kyllä hyvät kaverit sen ymmärtää. Silleen kun ei tunne ja tiedä ihmistä, arvostelee helpommin". H3*

*"..kritiikki vaan tulee tuolta vanhemmilta ja kaikenmaailman puliukoilta ja tämmösiltä. Vähän niinku työväensorttisilta." H4*

*"Mä oon kuullu enemmän naisilta tämmöstä kommenttia. Se on ensimmäinen asia, mikä tulee mieleen. Ylipäätänsä naiset puhuu avoimesti siitä, että ei oo mies eikä mikään ja ei oo oikein mieleenkään jos ei tee työtä tai tälleen." H7*

Se, että haastatellut olivat saaneet kuulla vanhemmilta miehiltä arvosteluja miehisyytensä olevan puutteellista, koska he eivät olleet töissä, ei yllätä. Aiemmissa suomalaista miestä ja työtä käsittelevissä tutkimuksissa suomalaisen miehen miehisyys on liittynyt vahvasti työhön. Esimerkiksi Heinosen (2006, 73–102) tutkimuksessa käy ilmi se, että sodan aikana eläneille ja suuriin ikäluokkiin kuuluville miehille työteko mahdollisti miehisen itsetunnon. Kortteinen (1992, 44–77) huomasi miesten ja naisten työelämää tutkiessaan työn mahdollistaneen miehille miehisen kunnian saavuttamisen. Se, että yksi haastatelluista oli kuullut mielipiteitä miehyyden ja työn yhteen liittymisestä eri ikäisiltä naisilta, laittaa pohtimaan, kuinka paljon sillä, että mies ei ole töissä, on vaikutusta parisuhteisen syntymiseen.

Haastatelluista yksi oli sitä mieltä, että edelleen työn avulla mies saa enemmän arvostusta miehenä. Hän ajatteli työttömyyden olevan hyväksyttävämpää naisille. Hän ei kuitenkaan osannut sanoa, mihin tämä ajatus perustui. Haastatellun ajatukset asiasta menivät näin:

*"Kyl se on vähän semmonen miehelle, että töissä pitäis olla, että arvostetaan enemmän. Se on mun mielestä se kyllä. Ei se mun mielestä ainakaan niin paha juttu oo sillai (jos nainen ei käy töissä). En mä kyllä osaa oikein perustella. Mun mielestä se vaan on sillai." H1*

Haastatelluista kuusi kertoi, ettei heidän mielestään miehisuus riipu siitä, onko miehellä töitä vai ei. Ajatuksen ajateltiin olevan vanhanaikainen ja koettiin, että miehisyyden ja työn yhteen liittämässä on heidän elinaikanaan, noin viimeisen 25 vuoden aikana, tapahtunut muutosta. Haastateltujen mielestä vaatimusta siitä, että miehen tulee käydä töissä ollakseen mies, pidettiin kohtuuttomana työpaikkojen vähäisyyden sekä niihin vaadittavien koulutusten takia. Kolmen haastatellun ajatukset asiasta olivat seuraavanlaiset:

*"En mä usko et miehisuus siitä on kiinni käykö töissä tai ei. Kai sekin on, tai tuntuu et se on vanhanaikainen juttu enemmänkin." H3*

*"Kai sitä voi nykyään sanoo (että mies ei ole mies ellei käy töissä), mutta menisivät itte kokeilee. Nykyaikana koittaa niinku, kun ei sitä nyt voi enää vaan marssii työpaikalle ja sanoo että mä tulisin töihin." H5*

*"Tänäkin päivänä on niin monta miestä työttömänä että se ei oikein.. Ja sekin on nykyaikana niin paljon erilaista kuin ennen. Jos joku vaikka halus lähtee merille hommiin niin silloin vaan lähetettiin laivaan. Mua itteeni meret ja tämmöset kiinnostaa niin miettiny just sitäkin et pitäiskö lähtee merille, mut siihenkin tarvii sen koulutuksen, et pääsee minnekkään merille ja on tosi tiukat vaatimukset ja tällaset nykyaikana. Kaikkeen vaaditaan niin vahvasti enemmän kaikkee. Tää byrokratia ja tämmönen on kasvanu tosi vahvasti niin vaikeempi saada ilman koulutusta mitään työtä ylipäätänsä." H6*

Tulkitsin, että haastattelemani miehet eivät kokeneet mitään todistamisen tarvetta ajatukselleen siitä, että miehisuus ja työ eivät ole sidoksissa toisiinsa. He vain totesivat vaatimuksen olevan

kohtuuton Suomen tämän hetkessä työllisyystilanteessa. Haastateltujen puheet työmarkkinatilanteesta, jossa töitä ei riitä kaikille ja työelämän asettamista lisääntyneistä vaatimuksista kuvastavat nähdäkseni myös siitä, että työhön pääsy ei ole vain heistä itsestään riippuvainen asia. Räsänen (1993, 58–81) kuvaa sitä, kuinka hänen tutkimukseen osallistuneet miehet rakensivat työn puuttuessa miehisyyttään ja puolustivat sitä muualle suuntautuneella toiminnalla. Tällä toiminnalla miehet pyrkivät osoittamaan sen, että miehisyyden ei tarvitse olla palkkatyösidonnaista (mt., 115). Connell (1995, 95) taas huomasi tutkimuksessaan nuorten miesten maskuliinisuuksien muotoutuvan suhteessa siihen, millaiset työmarkkinat olivat.

Se, että yhtä lukuun ottamatta muut haastatellut ajattelivat ettei miehisyys ole kiinni työnteosta, ei yllätä. Haastatelluista kolmella ei ollut ollenkaan kokemusta työn tekemisestä, muutamalla työkokemusta oli kertynyt muutamia kuukausia. Pisin työkokemus oli noin vuoden ajalta. Tulkintani mukaan vähäisestä työkokemuksesta johtuen heidän on ollut pakko rakentaa miehisyyttään ilman työtä. Esimerkillään he todistavat, että miehisyyden rakentaminen ilman työtä on mahdollista. Tämän hetkessä työmarkkinatilanteessa, jossa työtä ei vain riitä kaikille miehille, miehisyyden rakentaminen ilman työtä on tärkeä taito.

Haastateltujen puhuessa miehisyyden ja työn suhteesta, puheesta jäi puuttumaan paljon sellaisia asioita, joiden on aiemmissa suomalaista miestä ja työtä koskettaneissa tutkimuksissa osoitettu olevan miehisyyden rakentamiselle tärkeitä. Yksi tällainen asia oli miehisyyteen oleellisesti kuuluvan kilpailun (esim. Grönfors 1994, 71; Lehtonen 1995, 13) puuttuminen. Julkunen (2003) on tutkimuksessaan tarkastellut eläkeikäisten, mutta vielä työelämässä olleiden miesten ja naisten ajatuksia iästään, työstään ja suhteestaan eläkkeelle jäämiseen. Julkunen (mt., 98) tutkimuksessa kävi ilmi, että vielä kuusikymppisillä miehillä työ määrittyi areenaksi, joka mahdollisti heille kilpailun eri ikäisten miesten kanssa.

Tulkitsin kilpailullisuuspuheen puuttumisen pohjautuvan haastatelluilla siihen, että he eivät kokeneet tarvitsevansa kilpailua miehisyytensä rakentamiseen tai siihen, että he pystyivät rakentamaan miehisyyttään muilla elämän osa-alueilla. Tiuhonen huomauttaa (2015, 160–163), että miehisyyden merkitys arjessa on koko ajan vähentynyt tai ainakin se on muuttunut. Esimerkiksi työn tai kodin aiheuttamaa puutetta miehisyydelle saatetaan purkaa harrastuksissa (mt., 160–163).

Haastateltujen puheissa myöskään pärjäämistä ja saavuttamisen pakkoa ei yhdistetty miehisyyteen. Kortteisen (1992) tutkimus teki pärjäämisen eetoksesta käsitteen, joka on taustoittanut jokaista sen jälkeen tehtyä tutkimusta, jossa on tarkasteltu suomalaisen miehen (ja naisen) ja työn suhdetta. Lehtonen (1995, 13) kuvaa pärjäämisen ja saavuttamisen pakon olevan moderniin miehisyyteen vahvasti liittyvä piirre. Heinosen (2006, 73–102) tutkimus osoitti, että pieniin ikäluokkiin kuuluvat miehet eivät enää antaneet työssä pärjäämiselle niin suurta arvoa kuin heitä edeltävän sukupolven miehet olivat sille antaneet. Myös Närven (2014, 183) tutkimuksesta kävi ilmi, että 29–55-vuotiailla miehillä miehisyyteen liitetty pärjääminen oli heikentynyt.

Heinosen (2006) ja Närven (2014) tutkimuksiin pohjaten ei ollut yllättävää, että tähän tutkielmaan haastatellut miehet eivät kokeneet työn ja siinä pärjäämisen määrittävän miehisyyttä. Sen sijaan yksi haastatelluista antoi esimerkin siitä, kuinka tänä päivänä vanhemmat saattavat vaatia lapsiltaan pärjäämistä ja saavuttamisen pakkoa. Hän kertoi myös oman mielipiteensä siitä, onko pärjäämisen ihannointi ja saavuttamisen pakko positiivisia vai negatiivisia asioita. Haastatellun ajatukset asiasta menivät näin:

*"Kyllä joillekin tuntuu olevan just tärkeä se.. onhan se usein perheessäkin just, et jos sun lapsi ei oo käyny kouluja niin sit se ei oo sun lapses tyyliin. Tai et vähän rankempaa. Muistan, tai joku tyyppi puhu, et sen vanhemmat oli semmosia, et jos ei tullu jotain ysiä numeroks koulusta niin sit sai kauheeta huutoo kotona. Mun mielest se on vähän sairastakin jo semmonen. Joillekin se on niin tärkeä se (pärjääminen). Pakko saavuttaa jotain vaik ei haluais välttämättä." H3*

## 7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielman tarkoituksena oli tarkastella, mitä työ merkitsee nuorille työttömille miehille. Lisäksi tutkielman tarkoituksena oli tarkastella miesten kerrontaa miehisyydestä sekä siitä, minkä roolin he antavat työlle miehisyyden rakentamisessa. Tutkielmani yksi tulos oli se, että nuorille työttömille miehille, työ ensisijaisesti merkitsee tavoitteiden saavuttamisen ja mieluisan tekemisen mahdollistajaa. Elämän eri osa-alueita verrattaessa arvotettiin perhe ja vapaa-aika työn edelle. Miehisyyttä kuvattiin edelleen määrittävän länsimaisissa kulttuureissa perinteisesti maskuliiniseksi mielletyt ominaisuudet toiminnallisuus, suoriutuminen, fyysinen voima, aktiivisuus ja



rationaalisuus. Miehisyysspuheessa korostui kuitenkin se, kuinka paljon tämän päivän miehisyyttä määrittää ulkonäkö sekä miehen vapaus olla sellainen kuin hän haluaa olla. Tämän päivän miehisyyteen kuulumattomiksi asioiksi kuvattiin ominaisuuksia, jotka ennen on vahvasti liitetty olennaiseksi osaksi suomalaisen miehen miehisyyttä. Miehisyyden ei nähty enää tänä päivänä olevan riippuvainen työstä ja olevan sidoksissa työhön.

Mielenkiintoista merkityksissä, jotka haastatellut itse antoivat työlle oli se, kuinka ne olivat osittain ristiriidassa sen kanssa, mitä haastatellut kertoivat työn yleensä ihmisille merkitsevän. Haastateltujen mukaan työ yleensä merkitsi ihmisille elintason kohottamisen ja itsen ja perheen elättämisen mahdollistajaa sekä mieluista tekemistä. Suurin osa haastatelluista ei kuitenkaan itse kaivannut työtä elintason nostattamiseen ja itsensä elättämiseen. Vähäinen työstä saatavan palkan arvostaminen oli yllättävää, kun ottaa huomioon haastateltujen menneisyyden: he olivat viettäneet ennen haastatteluhetkeä useita vuosia työttömänä, muutama heistä koko elämänsä peruskoulusta valmistumisen jälkeen. Työstä saatavan palkan vähäinen arvostaminen pohjautui siihen, että haastatellut kokivat tulevansa toimeen saamallaan sosiaaliturvatuilla. Kokkosen (2003, 235–253) tutkimuksessa nousi esiin se, että työttömyyttä edeltäneet elämänvaiheet koulutus, työhistoria ja perheen kokonaistilanne vaikuttivat työttömyydelle annettuihin tulkintoihin. Tässä tutkielmassa kävi ilmi se, että edeltäneet elämänvaiheet vaikuttavat myös työlle annettuihin merkityksiin.

Useimmiten ihmisen suhtautumista työhön on kuvattu Bellahin ym. (1985, 66) esiin nostaman jaon mukaan, jossa kuvataan ihmisten suhtautuvan työhön joko työnä, urana tai kutsumuksena. Jokiranta (2003, 204) kuvaa sitä, kuinka hänen tutkimukseensa osallistuneilla miehillä suhde työhön oli moninaisempi kuin perinteisesti työhön liitetyt suhtautumistavat. Myöskään tähän tutkielmaan haastateltujen miesten antamat merkitykset työlle eivät kuvastaneet mitään näistä perinteisesti työhön liitetystä suhtautumisen tavoista. Nähdäkseni tämä kertoo siitä, ettei työhön suhtautuminen välttämättä enää ole niin yksinkertaista kuin se on aiemmin ollut.

Tutkielmani tulokset todensivat aiemmissä tutkimuksissa (esim. Haavisto 2010, 25–27) havaittuja huomioita siitä, että työ ei enää ole ensimmäisellä sijalla nuoren elämässä. Tutkielmani vahvistaa työelämäntutkimuksissa (esim. Alasoini 2012, 107–118) esiin nostettua asiaa siitä, että jotta nuoret saadaan töihin ja saadaan heidät pidettyä osallisena työelämässä, tulisi ottaa paremmin huomioon se, mitä he työltä kaipaavat ja minkälaisen roolin he ovat valmiita työlle antamaan.

Haastatellut olivat hyvin tietoisia siitä, että koulutus on ehtona työelämään pääsyyn. He myös tiedostivat sen, että koulutus ei takaa työelämään pääsyä. Kuusisen (2003, 315) mukaan tilanteessa, jossa työtä ja työpaikkoja on nuorille vähän tarjolla, elämänkulun kannalta on merkittävää, että monille työ ei ole elämän merkitykselliseksi kokemisen lähde. Rinne ja Vanttaja (1999, 141) pohtivat jo noin 15 vuotta sitten tuleeko tulevaisuudessa käymään niin, että elämisen merkitys löytyy jatkossa muualta kuin työn tai sen kaipuun jäsentämästä palkkatyön välttämättömyyden yhteiskunnasta. Tutkielmani tulokset osoittavat, että kehitystä tähän suuntaan on jo varmasti tapahtunut.

Se, että haastateltujen miehisyysspuheessa oli samaan aikaan läsnä perinteistä länsimaisessa kulttuurissa miehisyyteen liitettyä ajattelua sekä uudenlaista miehisyyden määrittelypuhetta, on tullut tutuksi jo esimerkiksi Jokirannan (2003, 203–209) tutkimuksesta. Tutkielmassani uudenlaista, orastavaa miehisyysspuhetta oli havaittavissa siinä, mitkä ominaisuudet määriteltiin tämän päivän miehisyyteen kuuluvaksi sekä siinä, mitä tämän päivän miehisyyteen ei enää ajateltu kuuluvan. Uudenlaisessa miehisyyden määrittelyssä keskeisimmän sijan saivat miehinen ulkonäkö ja yksilöllinen vapaus, olla sellainen mies kuin mies haluaa itse olla. Ajattelen, että ulkonäön ja yksilöllisyyden korostuminen miehisyysspuheessa ei ole yllättävää siksi, että ne ovat asioita, joihin tänä päivänä suomalaisessa yhteiskunnassa yleisestikin kiinnitetään huomiota ja joita arvostetaan. Tuloksissa kävi ilmi se, että ajatukset miehisyydestä ovat muuttuneet jo yhden sukupolven miesten – haastateltujen ja heidän isiensä – välillä. Tuloksia tulkittaessa tuleekin ottaa huomioon se, että miehisyydelle annetut määritelmät ovat nuorten miesten antamia. Heidän näkökulmansa miehisyyden määrittelyyn voi olla erilainen kuin, mitä se on keski-ikäisillä tai sitä vanhemmilla miehillä.

Tiihonen (2015, 145–156) näkee tämän päivän miehisyyden rakentamisessa haasteena sen, että miehille ei ole vielä löydetty toimivaa ja tarpeeksi yksiselitteistä tapaa olla mies, jonka mukaan he voisivat elää ja samalla täyttää miehisyyteen kuuluvat velvollisuudet. Miehet eivät Tiihosen (mt., 145–156) mukaan ole ehtineet elää jälkitekollista aikaa tarpeeksi kauaa, jotta tietäisivät, miten siinä tulisi elää; miten mitoittaa työ, vapaa-aika ja elämän tarjoamat muut mahdollisuudet itsensä toteuttamiseen. Haastateltujen puheet siitä, kuinka tärkeää on, että tänä päivänä jokaisella miehellä olisi vapaus rakentaa ja toteuttaa miehisyyttään siten kuin haluaa, johdattaa ajattelemaan etteivät nuoret miehet välttämättä enää kaipaa yhtä ainutta ja selkeää mallia miehisyyden rakentamiseen ja

toteuttamiseen. Sen sijaan miehisyyden toteuttamisen moneutta saatetaan pitää hyvänä ja tavoiteltavana asiana.

Haastateltujen puhe naisten ja miesten mahdollisista eroista siinä, mitä merkityksiä he työlle antavat laittaa kiinnittämään huomion siihen, että tänä päivänä myös naiset voivat antaa työlle itseään ja koko elämänsä määrittävän roolin. Se, että suurin osa haastatelluista ei näin itse tehnyt kertoo siitä, että miehet eivät enää välttämättä niin tee. Suomalaisen miehen ja työn suhdetta tarkastelluissa tutkimuksissa on 1990-luvulta tähän päivään tultaessa ollut huomattavissa miehen ja työn suhteen muuttuminen. 1990-luvulla työllä oli miehen elämässä miehisyyden ja koko miehen elämän määrittäjän rooli, kun taas 2000-luvulle tultaessa työ on muotoutunut vain yhdeksi osa-alueeksi miehen koko elämän kokonaisuudessa. Näkisinkin työn roolin muuttumisen koko miehen elämän määrittäjästä vain yhdeksi osaksi miehen elämää, kertovan tämän päivän miesten kyvystä suhtautua työhön "terveemmällä" tavalla kuin, mitä aiempien sukupolvien miehet ovat siihen kyenneet suhtautumaan.

Se, että miehisuus ei haastateltujen mukaan ole enää vain työstä riippuvainen avaa näkemykseni mukaan mahdollisuuksia miehisyyden rakentamiseen ja toteuttamiseen muilla elämän osa-alueilla. Tiihonen (2015, 145–156) kuvaakin sitä, kuinka tänä päivänä nuori, 15–30-vuotias mies, voi elää miehen elämää hyvin monipuolisesti. Hän voi olla työ-miehen lisäksi myös muun muassa parisuhde-mies ja isä-mies (mt., 145–156). Esimerkiksi Jokirannan (2003, 206) tutkimukseen osallistuneiden miesten kohdalla kävi ilmi, että miehet rakensivat miehisyyttään työn lisäksi ihmissuhteiden, isänä olemisen ja tasa-arvoisen parisuhteen kautta.

Ajattelen, että haastatellut miehet eivät kuuluneet tällä hetkellä Suomessa hegemonisessa asemassa olevaan maskuliinisuuteen. Miellän hegemoniseen maskuliinisuuteen eli hyväksytyimpään tapaan toteuttaa miehisyyttä Suomessa edelleen kuuluvan sen, että mies on työssäkäyvä. Haastateltujen miellän työttömyyteensä johdosta edustavan marginaalissa olevaa maskuliinisuutta. Uskoisin kuitenkin, että marginaalisessa asemassa olevat maskuliinisuudet voivat tulevaisuudessa yhä helpommin haastaa Suomessa hegemonisessa asemassa olevaa maskuliinisuutta. Haastatelluilta nousut kyseenalaistus siihen, miksi Suomessa tulisi olla vain yksi hyväksyty miehenmalli ja siihen, että vaikka tuollainen malli on, siihen ei välttämättä koettu tarvetta ja halua kuulua, antavat vihjeitä siitä, että hegemonisen maskuliinisuuden haastaminen voi olla jo käynnissä. Sipilä (1994, 20) kuvaakin sitä, kuinka tietyn maskuliinisuuden hegemoninen asema ei säily itsestään, koska sille alisteisessa asemassa olevat maskuliinisuudet eivät tyydy asemaansa. Alistetussa asemassa olevat

maskuliinisuudet asettuvat hegemonisen maskuliinisuuden haastajiksi luomalla kilpailevan maskuliinisen identiteetin (mt., 21). Sipilä (mt., 21) kuitenkin huomauttaa ettei alistetussa asemassa olevat maskuliinisuudet välttämättä suuntaudu hegemonista maskuliinisuutta vastaan. Alistetussa asemassa olevissa maskuliinisuuksissa syntyy uudelleenajattelua, jossa alistumisen sijaan aletaan vierastamaan ja arvostelemaan hegemonista maskuliinisuutta ja kokea viihtymättömyyttä sen kyllästämissä kulttuurisissa toimintamuodoissa (mt., 23).

Tutkielmani tuloksissa nousi esiin perheen tärkeys elämän eri osa-alueita arvotettaessa, vapaus olla miehenä sellainen kuin itse haluaa olla sekä tasa-arvoisuus naisten ja miesten välillä. Näkisinkin haastateltujen todentavan Sipilän (1994, 23–27) antamia esimerkkejä mahdollisista hegemonisen maskuliinisuuden murtaajista. Näitä ovat Sipilän (mt., 23–27) mukaan uusien elämänmuotojen etsijät, intressien perheellistäjät ja hyvän yhteiskunnan rakentajat. Uusien elämänmuotojen etsijöistä löytyy paljon miehiä, jotka määrittelevät maskuliinisuuttaan toisin kuin hegemonisen maskuliinisuuden mukaan. Omat lapset ovat nousseet näiden miesten elämässä keskeiselle sijalle samalla kun työ ja kaverit merkitsevät lapsia vähemmän. Intressien perheellistäjät taas näkevät oman yhteiskunnallisen asemansa uudella tavalla, perheintressien kautta. Tällöin mies irtautuu niin sanotusta "leivän pöytäntuojan" roolistaan, joka merkitsee hänelle myös helpotusta ja vapautumista, koska hänen työttömyytensä tai menestymättömyytensä ei ole enää kohtalokas perheelle. Hyvän yhteiskunnan rakentajat ovat omaksuneet uudenlaisia tulkintatapoja länsimaisen yhteiskunnan perusarvoista vapaudesta, tasa-arvosta ja demokratiasta. Nämä miehet ajattelevat tasa-arvoa ensisijaisesti kysymyksenä sukupuolten välisestä tasa-arvosta oikeuksina, velvollisuuksina, etuuksina ja panos-tuotossuhteina. Kysymystä vapaudesta tarkastellaan aiempaa enemmän arkielämän kautta ja silloin puhutaan miehisestä vapautumisesta inhimillisesti välttämättömistä velvollisuuksista ja niistä seuraavasta naisisen vapauden puutteesta. Demokratiakeskustelussa taas on käsitelty poliittisen ja taloudellisen vallan sukupuolijärjestelmää. (Mt., 23–27.)

Sosiaalityön kannalta merkittävää tutkielmani tuloksissa on huomioida se, kuinka yksilöllisiä työlle annetut merkitykset voivat olla. Lisäksi sosiaalityötä tehdessä olisi hyvä osata ottaa huomioon se, kuinka työlle annettuihin merkityksiin vaikuttavat yksilö sekä yhteiskunta: yksilön menneisyys ja senhetkinen elämäntilanne sekä yhteiskunnassa vallitseva työmarkkinatilanne. Huomiota kannattaisi kiinnittää myös siihen, kuinka vähän jopa useita vuosia työttömänä olleet nuoret antoivat painoarvoa työstä saatavalle palkalle. Tämä huomio korostaa muun kuin rahan merkityksen painottamista, kun nuoren asiakkaan kanssa keskustellaan työhön liittyvistä asioista.

Sosiaalityön näkökulmasta olisi tärkeää huomioida myös se, miten mahdollisuus tavata asiakkaita useammin kuin yhden kerran auttaa tulkintojen tekemisessä heidän elämästään ja tilanteestaan. Haastatelluista kolme tapasin ensi kerran haastattelutilanteessa. Haastatelluista neljä olin tavannut kerran aiemmin ollessani mukana haastateltavien tavatessa TYPin sosiaalityöntekijäänsä. Ensimmäisellä tapaamisella saatu kuva muuttui jokaisen neljän haastatellun kohdalla toisen kerran tavatessamme. Ensimmäisen asiakastapaamisen jälkeen olin tiennyt heistä vain asioita, jotka olivat estäneet heitä suorittamasta opiskeluita loppuun tai työllistymästä. Toisen tapaamiskertamme jälkeen olin saanut tutustua haastateltaviin ihmisiinä, jonka johdosta ymmärsin heidän tilannettaan ja ajatuksiaan tilanteeseensa liittyen paremmin.

Tutkielmani tuloksia tulkittaessa tulee ottaa huomioon se, että sitä varten on haastateltu seitsemää nuorta miestä. Lisäksi tulee huomioida se, että nämä seitsemän haastateltua kuuluvat tiettyyn erityisryhmään: he olivat pitkään työttömänä olleita ja haastatteluhetkellä asiakkaina erään suuren suomalaisen kaupungin TYPissä ja sen tarjoamassa työllistymistä edistävässä palvelussa. Lisäksi tästä erityisryhmästä tutkielmaan osallistuneet valikoituvat satunnaisesti siten, että he olivat TYPin alle 30-vuotiasta miesasiakkaista ensimmäiset seitsemän, jotka olivat halukkaita tutkielmaan osallistumaan. Tutkielman tulokset kuvaavat näiden seitsemän satunnaisotoksella valitun 20–26-vuotiaan TYPin asiakkaan ajatuksia työn merkityksestä, miehisyydestä ja työn ja miehisyyden suhteesta. Tutkielman tuloksista ei voi vetää yleisiä johtopäätöksiä siitä, mitä työ nuorille miehille merkitsee, mitä he ajattelevat miehisyydestä ja työn ja miehisyyden suhteesta. Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85) muistuttavatkin siitä, kuinka kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan kuvaamaan tiettyä ilmiötä, antamaan sille teoreettinen tulkinta sekä siten ymmärtämään toimintaa.

Työmarkkinoiden ulkopuolella olevien nuorten tutkiminen olisi jatkossakin tärkeää. Kuten tutkielmassani on noussut esiin, nuorten tilanteisiin vaikuttavat vanhempia ikäryhmiä enemmän koulutuspolitiikassa tehdyt ratkaisut sekä työmarkkinoiden tilanne. Jatkotutkimuksissa voisi kiinnittää enemmän huomiota olosuhteisiin, joiden rajoissa nuoret elämäänsä tämän päivän Suomessa rakentavat. Jatkotutkimuksissa voisi tarkastella sitä, minkälaisia vaikutuksia koulutuspoliittisilla ratkaisuilla muun muassa koulutukseen annettujen määrärahojen karsimisella on nuoren elämään. Koulutuspolitiikan vaikutuksen lisäksi voisi tarkastella työmarkkinoiden tilan vaikutusta työelämän ulkopuolella olevan nuoren elämään: mitä ehtoja, vaatimuksia ja velvoitteita se nuorelle asettaa. Olisi hyvä kysyä, ovatko työmarkkinoiden odotukset realistisia sen tarjoamiin mahdollisuuksiin verrattuna? Kuten Ruoppila (2003, 164–165) kertoo erityisiä vaikeuksia voi

syntyä nuoren joutuessa ristiriitatilanteeseen yhteiskunnan odotusten ja sen tarjoamien mahdollisuuksien takia. Juuri tällainen tilanne Suomessa on, kun verrataan työttömyyttä ja työpaikkojen vähäistä tarjontaa työnhakijoiden määrään nähden (mt., 164–165).

Tutkielmassani olen verrannut haastateltujen työlle ja miehisyydelle ja niiden suhteelle antamia merkityksiä tutkimusten kanssa, joissa nämä samat teemat ovat olleet tarkastelun alla ja joissa kohteena ovat olleet vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat miehet. Tämän tutkielman tulosten vertaaminen toisiin suomalaista nuorta miestä ja työtä koskettaneisiin tutkimuksiin oli mahdotonta, koska kuten tutkielmani paikannus aiempaan tutkimukseen osoitti, nuoria suomalaismiehiä ja heidän suhdettaan työhön ei ole juurikaan tutkittu miessukupuoli huomioonottaen. Pidän tätä tutkielmaa keskustelunavauksena sille, että nuoria miehiä tutkittaessa myös miessukupuoli olisi hyvä ottaa useammin tarkastelun kohteeksi. Nuoriin kohdistuvan miessukupuolen huomioonottavan tutkimuksen lisääntymisen ansiosta samaan ikäluokkaan kuuluvien suomalaisten miesten ajatusten vertaileminen olisi mahdollista.

Suomalaisia miehiä kosketanutta tutkimusta on usein luonnehdittu kurjuustutkimukseksi (Jokiranta 2003, 208). Ajattelen, että tutkielmani ei uusintanut suomalaisen miehen kurjuustutkimuksen traditiota. Esimerkiksi se, kuinka haastatellut kertoivat pärjäävänsä saamallaan sosiaaliturvatuilla ja kuinka työttömänä vietettyä aikaa kuvatessa nostettiin esiin myös sen tuomat positiiviset vaikutukset elämään rakentavat positiivista kuvaa nuorten työttömien miesten elämästä. Myöskin haastateltujen halu ja taito rakentaa tämän hetkessä työmarkkinatilanteessa miehisyyttään ilman työtä, luo nuorista miehistä kuvaa epäonnistujien sijaan onnistujina. Tulkitsin haastateltujen sanoman yhteiskunnalle olevankin se, ettei ihmisiä tulisi lokeroida heidän elämäntilanteensa mukaan. Vaikka ihminen on työtön, hän on paljon muutakin kuin työtön.

Tutkielman teko on opettanut minulle paljon nuorten työntekoon, työllistymiseen ja työttömyyteen liittyvästä problematiikasta. Tutkielman avulla ymmärrykseni näistä teemoista syveni ja ymmärrän nyt paremmin niihin liittyvien haasteiden monimuotoisuuden. Olen erittäin kiitollinen, että pääsin tutkielman teon johdosta tutustumaan seitsemään nuoreen mieheen, keskustelemaan heidän kanssaan työhön ja miehisyyteen liittyvistä asioista ja että he olivat halukkaita jakamaan ajatuksiaan näistä teemoista kanssani.

Räisänen (2010, 3) kertoo, että nuorista ollaan aina oltu huolissaan. Huoli ei kuitenkaan ole päällimmäisenä mielessäni haastattelemani nuoria miehiä ajatellessani. Mielestäni nämä nuoret

miehet olivat varsin tietoisia niin omasta tilanteestaan, siitä, mitä elämältään haluavat ja siitä mitkä ovat tämän hetken haasteet, kun puhutaan nuorista ja työelämästä. He myös kyseenalaistivat aiheellisia asioita esimerkiksi sitä, että työn tulisi olla isossa roolissa elämässä, jokaisen tulisi luoda ura ja ansaita urallaan mahdollisimman paljon. He myös kyseenalaistivat ajatusta siitä, että miehen kuuluisi olla tietynlainen, jotta saisi hyväksyntää miehenä. He eivät myöskään antaneet työn puuttumisen elämästään määrittää heitä miehinä. Yksi haastatelluista sanoi tulevaisuuttaan pohtien näin:

*"Luottavaisin mielin."* En voi muuta kuin yhtyä haastatellun ajatukseen.

## LÄHTEET

Airola, Anu & Koskinen, Heikki J. & Mustonen, Veera (toim.) (2000) Merkillinen merkitys. Helsinki: Gaudeamus.

Alasoini, Tuomo (2012) Psykologinen sopimus organisaation ja työntekijöiden yhteisenä etuna. Teoksessa Pasi Pyöriä (toim.) Työhyvinvointi ja organisaation menestys. Helsinki: Gaudeamus, 99–118.

Aro, Mikko (2006) Työsuhteiden epävakaistuminen ja työssä-oppimisen edellytykset. Teoksessa Jarkko Mäkinen, Erkki Olkinuora, Risto Rinne & Asko Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: PS-Kustannus, 203–220.

Bauman, Zygmunt (1998) Work, consumerism and the new poor. Open University Press: Buckingham.

Baumeister, R. F. & Vohs, K. D. (2002) The Pursuit of Meaningfulness in Life. Teoksessa C.R. Snyder & S.J. Lopez (toim.) Handbook of Positive Psychology. New York: Oxford University Press, 608–628.

Bellah, R. N. & Madsen, R. & Sullivan, W. M. & Swidler, A. & Tipton, S. M. (1985) Habits of the heart. Individualism and Commitment in American Life. New York: Harper & Row.

Bohan, J.S. (1993) Regarding gender: essentialism, constructionism and feminist psychology. Psychology of Women Quarterly 17 (1), 5–21.

Burr, Vivien (1995) An introduction to Social Constructionism. London, New York: Routledge.

Carrigan, T. & Connell, B. & Lee, J. (1985) Toward a new sociology of masculinity. Theory and Society. 14 (5), 551–604.

Charles, N. & James, E. (2003) Gender and work orientations in conditions of job insecurity. British Journal of Sociology 54 (2), 239–257.

Coffey, A. & Atkinson, P. (1996) Making Sense of Qualitative Data. Complementary Research Strategies. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.

Collinson, D. L. & Hearn, J. (2001) Naming Men as Men: Implications for Work, Organization and Management. Teoksessa S. M. Whitehead & F. J. Barrett (toim.) The Masculinities Reader. Cambridge: Polity Press, 144–169.

Collinson, D. L. & Hearn, J. (2005) Men and Masculinities in Work, Organizations, and Management. Teoksessa M. S. Kimmel, J. Hearn & R.W. Connell (toim.) Handbook of Studies on Men and Masculinities. California: Sage Publications, 289–310.

Connell, R.W. (1995) Masculinities. Cambridge: Polity Press.

Connell, R.W. (2000) The Men and the Boys. Cambridge: Polity Press.



- Connell, R.W. & Messerschmidt, J. W. (2005) Hegemonic masculinity. Rethinking the concept. *Gender and Society* 19 (6), 829–859.
- Courtenay, W. H. (2000) Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: a theory of gender and health. *Social Science and Medicine* 50 (10), 1385-1401.
- Demetriou, D. Z. (2001) Connell's concept of hegemonic masculinity: A critique. *Theory and Society* 30 (3), 337–361.
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (2015) Paternal masculinities in early fatherhood: dominant and counter narratives by Finnish first-time fathers. *Journal of Family Issues* 36 (12), 1674-1701.
- Gall, M.D & Gall, J.P. & Borg, W.R (2003) *Educational Research. An Introduction*. 7., uudistettu painos. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Gerson, J.M. & Peiss, K. (1985) Boundaries, negotiation, consciousness: reconceptualising gender relations. *Social Problems* 32 (4), 317–331.
- Grönfors, Martti (1994) Miehin kulttuuri ja väkivalta. Teoksessa Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.) *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 63–76.
- Grönfors, Martti (1999) Miehen arin alue. Maskuliinisuus, seksuaalisuus ja väkivalta. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 223–236.
- Haavisto, Ilkka (2010) *Työelämän kulttuurivallankumous. EVAn arvo- ja asennetutkimus 2010*. Helsinki: Taloustieto.
- Heinonen, Jari (2006) *Työläismies ahdingossa? Kolme miessukupolvea rakennemuutosten Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Heinonen, Jari (2011) Yksin elävät miehet. Teoksessa Irene Roivainen & Jari Heinonen & Satu Ylinen. *Köyhä byrokratian rattaissa. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu, nro 64*, 36–58.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009) *Tutki ja kirjoita*. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2011) *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hällgren, Camilla (2015) – Be a man! Art blended research to explore boys' gender making. Teoksessa Camilla Hällgren, Elza Dunkels & Gun-Marie Frånberg *Invisible Boy. The making of contemporary masculinities*. Sweden: Umeå University, 17–30.
- Hämäläinen, Ulla (2002) *Koulutuksesta työelämään. Nuorten työllistymiseen vaikuttavat tekijät*. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos, tutkimuksia nro 83.

- Hämäläinen Ulla (2004) Nuorten tulojen ja toimeentulon palapeli. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos, Tutkimuksia nro 92.
- Hämäläinen, Ulla & Juutilainen, Vesa-Pekka (2010) Nuoret – duunissa vai MOLlissa? *Talous & Yhteiskunta* 38 (1), 22–29.
- Jokinen, Arja (2014) Laadullisen tutkimuksen viitekehykset. Teoksessa Kirsi Günther & Kirsi, Hasanen (toim.) Laadullinen tutkimus. Moodleverkkokirja. Viitattu 15.2.2016.
- Jokinen, Arto (1999) Suomalainen miestutkimus ja -liike: muutoksen mahdollisuus? Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 15–51.
- Jokinen, Arto (2000) Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen, Arto (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 128–138.
- Jokinen, Arto & Ahlbäck, Anders & Kinnarinen, Kirsi (2012) Näkymätön sukupuoli näkyväksi. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mieskysymys : miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka. Tampere: Tampere University Press, 171–185.
- Jokiranta, Harri (2003) Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämäänsä kertomassa. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitatis Tamperensis 966.
- Julkunen, Raija (2003) Kuusikymmentä ja työssä. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Kopijyvä.
- Julkunen, Raija (2010) Sukupuolen järjestykset ja tasa-arvon paradoksit. Vastapaino: Tampere.
- Järvensivu, Anu (2014) Työelämän muutokset, sukupolvet, miehet ja naiset. Teoksessa Anu Järvensivu, Risto Nikkanen & Sannu Syrjä (toim.) Työelämän sukupolvet ja muutoksissa pärjäämisen strategiat. Tampere: Tampere University Press, 347–365.
- Järvinen, Tero & Vanttaja, Markku (2005) Nuoret koulutus- ja työmarkkinoilla. Helsinki: Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Kasvio, Antti (2014) Kestävä työ ja hyvä elämä. Tampere: Gaudeamus.
- Keinänen, Päivi & Sinivuori, Kalle (2010) Nuorten työllisyys ja työttömyys taantumassa. *Työpoliittinen Aikakauskirja* 53 (4), 5–13.
- Kirjonen, Juhani (2003) Työelämä aikuisen kehitysympäristönä. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.–6. painos. Helsinki: WSOY, 381–398.
- Kokkonen, Sari (2003) Työttömänä isänä perheessä ja yhteiskunnassa. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 238. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.

- Kortteinen, Matti (1992) Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona. Hämeenlinna: Hanki ja jää.
- Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka. Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusinen, Jorma (2003) Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.–6. painos. Helsinki: WSOY, 311–322.
- Lehto, Anna-Maija & Sutela, Hanna (2008) Työolojen kolme vuosikymmentä. Työolotutkimusten tuloksia 1977–2008. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lehtonen, Mikko (1995) Pikku jättiläisiä: maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, Mikko (1999) Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 74–88.
- McDowell, Linda (2003) Redundant masculinities? Employment change and white working class youth. Blackwell: Oxford University Press.
- Mills, A. J. (1998) Cockpits, Hangars, Boys and Galleys. Corporate Masculinities and the Development of British Airways. *Gender, Work and Organization* 5 (3), 172–188.
- Morgan, David H. J. (1992) Discovering men. Critical studies on men and masculinities. London: Routledge.
- Myrskylä, Pekka (2011) Nuoria opiskelun ja työmarkkinoiden ulkopuolella. *Talous & Yhteiskunta* 39 (1), 29–37.
- Nieminen, Jiri (2013) Hegemonisesta maskuliinisuudesta miesten moneuteen. Kriittisen miestutkimuksen mahdollistuminen valtio-opillisessa ajattelussa. Tampere: Tampere University Press, *Acta Universitatis Tamperensis* 1828.
- Niiniluoto, Ilkka (2000) Johdatus merkityksen merkityksiin. Teoksessa Anu Airola & Heikki J. Koskinen & Veera Mustonen (toim.) Merkillinen merkitys. Helsinki: Gaudeamus, 13–25.
- Nikunen, Minna (2015) Jako kahteen? Nuoret, työ ja tulevaisuus. *Alusta! Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden verkkolehti*.  
<http://alusta.uta.fi/artikkelit/2015/10/27/jako-kahteen-nuoret-tyoe-ja-tulevaisuus.html> .  
 Viitattu 5.2.2016.
- Nurmi, Jan-Erik (2003) Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.–6. painos. Helsinki: WSOY, 256–274.
- Närvi, Johanna (2014) Määräaikainen työ, vakituinen vanhemmuus. Sukupuolistuneet työurat, perheellistyminen ja vanhempien hoivaratkaisut. Tampere: Tampere University Press, *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 1389.

OECD (2016) Youth not in employment, education or training (NEET).  
<https://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-employment-education-or-training-neet.htm> .  
Viitattu 1.10.2016.

Oinas, Elina (2004) Haastattelu: kokemuksia, kohtaamisia, kerrontaa. Teoksessa Marianne Liljeström (toim.) Feministinen tietäminen. Keskustelua metodologiasta. Tampere: Vastapaino, 209–227.

Ojajärvi, Anni (2015) Terve sotilas! : Etnografinen tutkimus varusmiesten terveystajusta sosiaalisena ilmiönä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 163, Tiede.

Perho, Hannu & Korhonen, Merja (2003) Siirtymien sijoittuminen ja sisältö varhaisaikuisuudessa. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korhokangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.–6. painos. Helsinki: WSOY, 323–342.

Pickles, A. & Rutter, M. (1991) Statistical and conceptual models of ”turning points” in developmental processes. Teoksessa D. Magnusson, L. Bergman, G. Rudinger & B. Törestad (toim.) Problems and methods in longitudinal research: Stability and change. Cambridge: Cambridge University Press, 133–165.

Pleck, J.H. & Sonenstein, F.L. & Ku, L.C. (1994) Problem behaviours and masculinity ideology in adolescent males. Teoksessa R.D. Ketterlinus & M.E. Lamb (toim.) Adolescent Problem Behaviours: Issues and Research. Lawrence Erlbaum: Hillsdale, NJ, 165–186.

Pyöriä, Pasi & Ojala Satu (2012) Työn prekarisaatio ja kasaantuva epävarmuus. Hallinnon Tutkimus 31(3), 171–188.

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma (2011). Valtioneuvoston kanslia.  
[http://vm.fi/documents/10616/622966/H0111\\_P%C3%A4%C3%A4ministeri+Jyrki+Kataisen+hallituksen+ohjelma.pdf/a49b3eb5-9e98-44c6-bd92-b054bea36f61?version=1.0](http://vm.fi/documents/10616/622966/H0111_P%C3%A4%C3%A4ministeri+Jyrki+Kataisen+hallituksen+ohjelma.pdf/a49b3eb5-9e98-44c6-bd92-b054bea36f61?version=1.0) . Viitattu 25.10.2016.

Rana, Kumud (2015) Negotiating masculine identities as dependents of high-achieving female migrants. Teoksessa Camilla Hällgren, Elza Dunkels & Gun-Marie Frånberg Invisible Boy. The making of contemporary masculinities. Sweden: Umeå University, 45–58.

Rinne, Risto & Vanttaja, Markku (1999) Suomalaista aikuiskoulutuspolitiikkaa. Muutoksia ja jännitteitä 1980- ja 1990-luvuilla. Helsinki: Opetusministeriö.

Ros, M. & Schwartz, S. H. & Surkiss, S. (1999) Basic Individual Values, Work Values, and the Meaning of Work. Applied Psychology: An International Review, 48 (1), 49–71.

Ruiz Quintanilla, S. A. (1991) Introduction: The Meaning of Work. European Work and Organizational Psychologist, 1 (2/3), 81–89.

Ruoppila, Isto (2003) Lapsuudesta nuoruuteen. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korhokangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.–6. painos. Helsinki: WSOY, 157–167.

Räisänen, Heikki (2010) Nuorten työt, työasenteet ja työmarkkinat. Työvoimapolitiittinen Aikakauskirja 53 (4), 3–4.

- Räsänen, Mikko (1993) Regressiivinen maskuliinisuus: tutkielma 60-luvulla syntyneiden, yksinäisten toimeentulotukiasiaksmiesten yhteiskunnallisesta sukupuolesta ja syrjäytymisestä. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita, nro 76.
- Rönkä, Anna (1994) Nuoren aikuisen sosiaalinen selviytyminen. Teoksessa Matti Heikkilä & Kari Vähätalo (toim.) Huono-osaisuus ja hyvinvointivaltion muutos. Tampere: Gaudeamus, 149–168.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Viitattu 26.4.2016.
- Sankala, Jukka (2008) Miehuus ja maskuliinisuus lappilaisen poikamiehen arjessa. Teoksessa Hanna-Mari Ikonen (toim.) Syrjäsilmillä – sukupuolen jäsenyyksiä maaseudulla. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 4/2008.
- Savolainen, Anniina (2015) Mitä työ merkitsee? Kirjallisuuskatsaus työn tuomista merkityksistä suomalaisille miehille. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Sosiaalityön kandidaatintutkielma.
- Siltala, Juha (1994) Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Helsinki: Otava.
- Sipilä, Jorma (1992) Mitä on miestutkimus? Naistutkimus 5 (2), 19–25.
- Sipilä, Jorma (1994) Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Jorma Sipilä & Arto Tiihonen (toim.) Miestä rakennetaan, maskuliinuuksia puretaan. Tampere: Vastapaino, 17–33.
- Soilevuo Grønnerød, Jarna (2004) On the meanings and uses of laughter in research interviews. Relationships between interviewed men and a woman interviewer. Young. Nordic Journal of Youth Research 12 (1), 31–49.
- Suikkanen, Arto & Linnakangas Ritva & Martti, Sirpa & Karjalainen, Anne (2001) Siirtymien palkkatyö. SITRA 16.
- Suikkanen, Arto & Martti, Sirpa & Huilaja, Heikki (2006) Nuorten aikuisten elämäntyyli ja sosiaaliset valinnat. Teoksessa Jarkko Mäkinen, Erkki Olkinuora, Risto Rinne & Asko Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Keuruu: PS-Kustannus, 103–120.
- Tiihonen, Arto (2015) Mahdollisuuksien ja odotusten mies. Nuoren miehen miehisyysovalinnat. Teoksessa Liisa Martikainen (toim.) Mitä se sulle kuuluu? – Nuoren elämän valinnat puntarissa. Tallinna: United Press Global, 145–165.
- Toskala, Antero (2003) Ihmisen muutosprosessit aikuisiällä – konstruktivistinen näkökulma. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. 1.–6. painos. Helsinki: WSOY, 343–358.
- Tuppurainen, Simo (2010) Nuorten asenteita työtä, työn sisältöä ja koulutusta kohtaan. Työpoliittinen aikakauskirja 53 (4), 14–22.

Tuohinen, Riitta (1990) Työlle viileä sukupolvi? Nuorten työlle antamista merkityksistä, niiden tutkimisesta ja tulkinnasta. Työpoliittisia tutkimuksia, nro 1. Helsinki: Työministeriö.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Vähätalo, Kari (1998) Työttömyys ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

West, C. & Zimmerman, D.H. (1987) Doing gender. *Gender and Society* 1 (2), 125–151.

Whitehead, S. M. (2002) Men and masculinities: key themes and new directions. Cambridge: Polity Press.

Wrzesniewski, Amy (2002) "It's Not Just a Job": Shifting Meanings of Work in the Wake of 9/11. *Journal of Management Inquiry*, 11 (3), 230–234.

Wrzesniewski, Amy (2003) Finding Positive Meaning in Work. Teoksessa K. S. Cameron & J. E. Dutton & R. E. Quinn (toim.) *Positive Organizational Scholarship. Foundations of a New Discipline*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 296–308.

## **LIITE 1: TIEDOTE PRO GRADU -TUTKIELMAAN OSALLISTUMISESTA**

Hei,

opiskelen sosiaalityön tutkinto-ohjelmassa ja teen pro gradu- tutkielmaa aiheesta, mitä ansiotyö merkitsee työttömille nuorille miehille, mitä miehet ajattelevat miehisyydestä ja mikä rooli ansiotyölle annetaan miehisyyden rakentamisessa. Tutkielmani on kohdistettu alle 30-vuotiaisiin suomalaisiin miehiin. Toteutan aineistonkeruun haastatteluin. Haastatteluissa tarkoituksena on keskustella siitä, mitä ansiotyö sinulle merkitsee sekä siitä, mitä on olla mies. Lisäksi tarkoituksena on keskustella ansiotyön ja miehisyyden välisestä suhteesta. Haastatteluun on hyvä varata aikaa noin tunti. Tavoitteena olisi tehdä haastattelut 30.6 mennessä. Tutkielmaani tehdessä suojaan tutkielmaani osallistuvien anonyymiteetin siten, ettei heitä voi tunnistaa.

Jos olet kiinnostunut osallistumaan tutkielmaani tai sinulla on siitä kysymyksiä, otathan minuun yhteyttä!

Anniina Savolainen

XXXXXXXXXXXX@XXXXXX.XX

## LIITE 2: PUOLISTRUKTUROITU TEEMAHAASTATTELURUNKO

### Taustatiedot

- ikä
- koulutus ja ammatti
- työhistoria
- elämäntilanne: Kuinka kauan olet ollut työttömänä?  
Entä kuntouttavan työtoiminnan/ TYP:n asiakkaana?  
Kokemukset kuntouttavasta työtoiminnasta ja/tai TYP:n palveluista?  
Mitä ne ovat merkinneet sinulle?
- perhesuhteet: siviilisääty, puolisen elämäntilanne (työtön, työssäkäyvä, opiskelija)  
lapsia, montako ja minkä ikäisiä /lapseton

### I Ansiotyön merkitys

- Minkä takia yleensä käydään töissä tai työttömät haluaisivat käydä töissä?
- Entä sinä?
- Kuinka suuri rooli työllä on ikäistesi miesten elämässä?  
(vertaus vapaa-aikaan ja perhe- sekä ystävyysuhteisiin jne.)
- Entä omalla kohdallasi?
- Toisiko työssäkäynti elämääsi jotain, mitä sinulla nyt työttömänä ei ole mahdollista saada?  
(rahaa, mahdollisuutta toteuttaa unelmiasi, muiden ihmisten arvostusta, itseluottamusta tms.)
- Mitä ajatuksia sinulla herää ajasta, jonka olet ollut työttömänä?
- Pärjäätkö mielestäsi sosiaaliturvaetuuksilla?
- Käyvätkö vanhempasi töissä/ovatko käyneet töissä?
- Käyvätkö ystäväsi töissä?
- Vaikuttako mielestäsi se, oletko perheellinen tai perheetön siihen, mitä ajattelet työssäkäynnistä?
- Vaikuttaako mielestäsi se, että olet tällä hetkellä työtön siihen, mitä ajattelet työssäkäynnistä?
- Onko elämässäsi tapahtunut jotain sellaista, joka on muuttanut ajatuksiasi työnteosta?

Jos haluat, voit kertoa vielä jotain palkkatyöhön ja sen merkitykseen liittyen, mitä en ole osannut kysyä

### II Ansiotyö ja sukupuoli

- Mitä ajattelet siitä, että työt usein jaetaan miesten ja naisten töiksi?
- Onko sinun mielestäsi miesten ja naisten töitä?
- Voisitko tehdä naisten työksi miellettyä työtä?
- Onko sinulla ihannetyötä? Jos on niin mikä?
- Onko mies mielestäsi mies jos hän ei käy töissä?
- Ajatteletko, että työ voisi merkitä eri asioita miehille kuin naisille?

Jos haluat, voit kertoa vielä jotain ansiotyöhön ja sukupuoleen liittyen, mitä en ole osannut kysyä



### **III Miehisyys**

- Minkälaisia miesten tulisi mielestäsi nykyään olla?
- Miten sinä mielestäsi sovit tähän ryhmään?
- Minkälaisia miehet eivät saisi mielestäsi nykyään olla?
- Ovatko mielestäsi miesihanteet muuttuneet?

Jos haluat, voit kertoa vielä jotain miehiin liittyen, mitä en ole osannut kysyä

### **IV Tulevaisuus**

- Tulevaisuudentoiveesi?
- Minkälaisen roolin työ niissä saa?

Jos haluat, voit kertoa vielä jotain kysymiini teemoihin liittyen, mitä en ole osannut kysyä

Kiitos tutkimukseeni osallistumisesta!